

Somogyiné Kiss Andrea

Családi pénzügyek

Lektorok: Bihari Sándorné
Dragon Kft.

A megvalósításhoz pénzügyi támogatást a Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyelete nyújtott a hatályos jogszabályok szerint kiírt nyilvános pályázatra benyújtott pályamunka alapján.

1. Család, háztartás	5
1. 1 Háztartás, család közötti összefüggés és különbség – vérségi, gazdasági kapcsolat	5
1. 1. 1. A háztartás funkciói:	7
1. 1. 2. Háztartási pénzgazdálkodás	7
1. 1. 3. Időgazdálkodás a háztartásokban	8
1. 1. 4. Vagyongazdálkodás a háztartásban	8
1. 2. Háztartásvezetési formák. Ki dönti el, mikor, mennyit és mire költsünk?	10
1. 3. Nomináljövedelem és reáljövedelem közötti különbség, avagy mit vehetünk a pénzemből?	14
1. 4. Családi költségvetés, avagy tervezzünk: költsünk, vagy megtakarítsunk?	18
2. Pénz, megjelenési formái.....	22
2. 1. Készpénz, nem készpénz.....	22
2. 2. Folyószámla, bankkártyák, pénzkímélő fizetési módok	26
2. 3. Lekötött betét, kamat, avagy miért vagyok hajlandó lemondani a mai vásárlásomról	31
2. 4. Hitel lehetőségek, avagy valóban csak addig nyújtózkodhatunk, ameddig a takarónk ér?	34
3. Havonta jelentkező fix költségek, avagy amit kötelező kifizetni	38
3. 1. Fűtés (szén, gáz, villany, távhő napenergia)	39
3. 2. Világítás (elektromos áramfogyasztás)	40
3. 3. Víz, csatorna.....	41
3. 4. Szemét	42
3. 5. Telefon	43
3. 5. 1. Vezetékes, mobil Telefon.....	43
3. 5. 2. Előfizetéses, kártyás	43
4. Napi cikkek vásárlása: bevásárlás mindennap, vagy havonta egyszer?	44
4. 1 Szupermarketek.....	45
4. 2 Kisüzletek.....	46
4. 3 Piacok, zöldséges standok	47
5. Háztartási eszköz vásárlás	48

5. 1. Háztartási nagygépek (tévé, hűtőgép, mosógép, porszívó).....	48
5. 2. Kiválasztás, vásárlási konstrukciók, házhozszállítás	49
5. 3 Garancia, szavatosság	51
5. 4 Háztartási kisgépek, szórakoztató elektronika	53
6. Közlekedés – hova mivel juthatok el?	54
6. 1. Közlekedési eszközök csoportosítása	54
6. 2. Árak, kedvezmények, bérletek	55
7. Internet.....	60
7. 1. Számítógép vásárlás	60
7. 1. 1 Sulinet program	61
7. 2 Internet szolgáltató választás, előfizetés	61
7. 3 Díjkalkulálás	62
8..... Oktatás	63
8. 1 Nappali, esti, levelező tagozat.....	65
8. 3. Finanszírozás lehetőségei, igénybe vehető kedvezmények.....	67
9. Szórakozás.....	69
9. 1 Színház, mozi, videó, DVD.....	69
9. 2 Könyv, könyvtár.....	71
9. 3 Vacsora vendéglőben, otthoni bográcsparti	72
10. Kirándulás, nyaralás	73
10. 1 Belföld.....	74
10. 2 Külföld – fizető eszközök, árfolyamok	76
11. Ingatlan	78
11. 1 Lakáshoz jutás módjai. Használt, vagy új?	79
11. 2 Igénybe vehető kedvezmények	80
11. 3 Az adásvételi szerződéssel kapcsolatos követelmények	81
11. 4 Költségek.....	81
11. 4. 1 Hitelbírálati díj	82
11. 4. 2. Illeték.....	82
11. 3. 3. Szerződéskészítés díja, ügyvédi, közjegyzői díj	83

12. Autóvásárlás.....	84
12. 1 Használt, vagy új?	84
12. 2 Különböző fizetési konstrukciók.....	85
13. Biztosítások	86
13. 1 Életbiztosítás	87
13. 2 Ingatlan biztosítás.....	89
13. 3 Autóbiztosítás.....	90
14. Adók, juttatások – transzferek.....	91
14. 1 Pénzbeli társadalmi juttatások.....	93
14. 2 Természetbeni juttatások.....	94
15. Cafeteria rendszer	94
15. 1 Nyugdíjpénztárak	95
15. 2 Egészségpénztárak	95
15. 3 Üdülési csekk	96
15. 4 Természetbeni juttatás.....	96
16. Befektetési formák.....	97
16. 1 Értékpapírok.....	98
16.1.1 Rövid és hosszú táv	100
16.1.2 Elsődleges és másodlagos piac.....	100
16.1.3 Kötvény, részvény, kincstárjegy	101
Szómagyarázat.....	105

1. Család, háztartás

1. 1 Háztartás, család közötti összefüggés és különbség – vérségi, gazdasági kapcsolat

„Este jó, este jó, este mégis jó.

Apa mosdik, anya főz, együtt lenni jó”

Zelk Zoltán: Este jó, este jó...

Család. De úgy is mondhatjuk, hogy dinasztia, rokonság, pereputty, família. Mindenki ismeri, mindenki használja ezt a szót, mégis mindenkinek mást jelent. Nézzük, nekünk mi jut eszünkbe, ha meghalljuk!

- Van, akinek egy nyaralás. Napsütés, vízpart, csupa kellemes dolog. Néhány együtt töltött nyugodt nap, amikor reggelente nem kellett szaladni, anya ágyba hozta a reggelit, esténkénti kártyacsata.
- Másoknak a várva várt közös vacsora, amikor is a nap történéseit megbeszélhetik, örömeiket, bánataikat megoszthatják szeretteikkel
- Persze olyanok is akadnak, akiknek a tesójuk jut eszükbe, aki gyakran hozzányúl a féltett kincséhez, és ez nem jó dolog. Sőt!

Szóval ahányan vagyunk, annyi féle dolgot jelent. Nem feltétlenül minden esetben kedves élmény fűződik hozzá, de remélhetőleg többségetknél a pozitív jelentés dominál.

A családnak tagjai vannak, személyek. Kik ők? A szűk családba tartoznak a szülők és a gyerekek. Magyarországon hosszú ideig jellemző volt a két gyermekes család. Sajnos manapság már egyre gyakrabban fordul elő, hogy a szülők nem vállalnak két vagy több gyermeket, és az is, hogy csak az egyik szülővel él a gyermek, így a szűk család létszáma napjainkra a szó szoros értelmében valóban nagyon leszűkül.

Van azonban egy tágabb értelemben vett család is. Ide soroljuk a vérségi vagy szerzett viszony során kialakult rokoni kapcsolatok megszemélyesítőit, nagyszülőket, unokatestvéreket, nagybácsikat, nagynéniket, sógorságot és ezt a sort lehet folytatni.

„A békés, nyugodt, kiegyensúlyozott, harmonikus, felhőtlen ...stb. kifejezéseket a családi életre csakis a sci-fi írók találhatták ki. ” Murphy

Vajon mit jelent a háztartás? Erről mi jut az eszünkbe? Ez már egy közgazdasági kategória.

A család, háztartás, a gazdaság legkisebb, viszonylag jól meghatározható egysége. A háztartás nem csak alapegysége a társadalomnak, de tükörképe is, hiszen a társadalmilag káros vagy hasznos jelenségek a háztartások szintjén is megjelennek.

A háztartás, a társadalom mikro egysége, vagy többszemélyes cselekvés rendszere. A háztartásban a tényleges cselekvések, döntések csak hosszas mérlegelések után (motívum, egyéni - csoport célok, értékek, normák, anyagi és nem anyagi szükségletek) történnek.

A család rokon kapcsolat alapján, míg a háztartás fogalma gazdasági alapon határozható meg.

Nézzünk körül az osztályközösségben! A diákok jellemzően a családjukkal laknak, velük élik mindennapjaikat. Viszont, ha két diák összeköltözik egy albérletbe, akkor már közös háztartást alkotnak. Családdá úgy válhatnak, ha különböző neműek, és az idők múlásával megszeretik egymást.

A háztartás keretei között tehát emberek élnek, dolgoznak és gazdálkodnak, közvetlen szükségleteik kielégítése érdekében a szolgáltatások tömegét állítják elő, fogyasztják el megosztott vagy egyszemélyi felelősség mellett.

Mit nevezünk szükségletnek? **A szükséglet az emberben felmerülő hiányérzet, igény, amely cselekvést vált ki önmaga megszüntetésére.** A szükséglet egyfajta motiváció, mely arra ösztönöz, hogy elérd a célot. Vannak, amelyek azért merülnek fel, hogy életben maradhassunk (legyen étel, ital, télen száraz, fűtött lakhely, meleg ruha), de vannak olyanok is, amiktől egyre jobban, egyre komfortosabban érezzük magunkat. (Elmegyünk moziba a barátainkkal, saját autóval utazunk kirándulni, megdicsérik jól végzett munkánkat, stb.) Vagyis a szükségletnek különböző szintjei vannak, de ezzel mélyebben most nem foglalkozunk.

1. 1. 1. A háztartás funkciói:

1. háztartásvezetés, irányítás, szervezés
2. fogyasztás, vagyis a szükségletek kielégítése
3. munkamegosztás
4. jövedelem¹ és vagyonkezelés
5. vásárlási, beszerzési döntéshozatal
6. tárolás, készletezés

A háztartás funkciói közül prioritást² élvez a fogyasztás, de milyenségét meghatározza, hogy a háztartás tagjai miként gazdálkodnak a rendelkezésére álló anyagi és nem anyagi forrásaikkal. **A források alakítják az együtt élők értékeit és törekvéseit, közvetetten a fogyasztás minőségét, mértékét és az együtt élők közérzetét.** A forrásoktól függ az is, hogy vágyainkat, elképzeléseinket mennyi idő alatt tudjuk megvalósítani. Természetesen van olyan szükséglet, ami az idő múlásával elveszíti jelentőségét. Rövidtávon erre példa egy divatos ruhadarab. Megláttad és vagy megvásárolod, vagy következő szezonra kimegy a divatból.

Nézzük meg, hogy feladatai ellátásához a háztartás milyen forrásokkal rendelkezik!

1. Nem humán források: pénz, idő, vagyon.
2. Humán-források: ismeretek, képességek, attitűdök

1. 1. 2. Háztartási pénzgazdálkodás

A pénz az a forrás, amire a háztartások gazdálkodása kapcsán elsőként gondolunk. A pénzbeosztás vagy kiadások, megtakarítások tervezése a magyar háztartások többségében is valamilyen formában jelen van. A rendelkezésre álló anyagi eszközökkel való gazdálkodás tervezettsége a háztartásokban bizonyos tudatos arányosságra törekvést fejez ki.

A pénzgazdálkodás célja a fogyasztás zökkenőmentes finanszírozása, a vágyak megvalósítása, szükségletek magasabb szinten való kielégítése.

¹ személyhez, vagy intézményhez valamilyen jogcímen többé-kevésbé rendszeresen befolyó javak és értékek összessége.

² elsőbbséget

Ennek forrásai:

- a) a folyó jövedelmek, (havi rendszeres és időnkénti bevételek)
- b) a megtakarítások (előző időszak felretett bevételek) és
- c) a hitelek.

Ezekről a tanév során fogunk még részletesen tanulni.

Egy háztartásban nem csak a pénzzel, hanem az idővel is gazdálkodni kell.

1. 1. 3. Időgazdálkodás a háztartásokban

Az idő egyike azoknak a forrásoknak, amelyek a háztartás funkcióinak ellátására korlátozott mértékben állnak rendelkezésre. Általános tapasztalat, hogy a „**munkakönnyítő**” **gépek számának szaporodásával nagyon kevés idő takarítható** meg, mert egyidejűleg megváltozik például a tisztálkodási, öltözködési, lakás, étkezési, stb., kultúra, ami több mosást, mosogatást, takarítást, stb., munkát jelent. A háztartások adott időalappal rendelkeznek, amelyet racionálisan kell kihasználniuk, mert másként időzavarba kerülnek, ami legalább olyan káros, mint a pénzzavar.

Az összehangolás szervezést, irányítást tételez fel. Az irányítói feladat attól függ, milyen cselekvésről van szó. Optimális, ha az irányít, aki leginkább motivált vagy legjobban ért a feladathoz. (A család tavaszi nagytakarításának megszervezését, a tisztítószer-beszerzést nem a legjobb döntést a papára bízni, aki még soha életében nem tett ilyet. Legyen ez csak a mama dolga, aki már nagy gyakorlatra tett szert ebben. Ugyanakkor egy autó vásárlás a papa dolga, jobban járunk, ha a mama csupán az autó színét választja ki.)

Így eljutunk ahhoz a munkamegosztáshoz, amivel a háztartásokban nem a konfliktus, hanem az együtt élők gyarapszanak.

1. 1. 4. Vagyongazdálkodás a háztartásban

Vagyon az a forrás, amely jelen van a gazdaság minden területén. Megjelenési formáit tekintve megkülönböztetünk tárgyasult vagyont (gondoljunk pénzre, árura, értékpapírra, gépekre és eszközökre, ingatlanokra) és eszmei vagyont (használati jog, követelés, egy művészi alkotás) Minden családban megtalálható valamilyen formában, csak nem mindig gondolunk rá ebben az értelemben.

Tárgyasult vagyon, pl. a személygépkocsi, amellyel a család nap, mint nap közlekedik. Ugyanakkor még nagyobb az értéke, ha az autót bérbe adják, pl. személy-fuvarozásra, de talán akkor a legnagyobb, ha saját személy-fuvarozás vállalkozást indítanak.

Eszmei vagyon az a sok tapasztalat is, amellyel szüleink rendelkeznek. Ők ezt a náluk felgyülemlett tudást meg is próbálják átadni számunkra, - nem mindig sikeresen.

A **pénzjellegű forrásokat** kedvező és kedvezőtlen hatások formájában **egészítik ki** a humán, a gazdálkodási és a menedzselési tényezők. Ezek a kiadások és a bevételek egyensúlyára hatnak, aminek következménye az anyagi boldogulás vagy az eladósodás. Ez utóbbi a mai Magyarországon egyre növekvő számú háztartást súlyt, ami mögött különböző okok húzódnak. Például:

- a tapasztalatok hiánya,
- magas rezsiköltség,
- túlköltekezés,
- munkanélküliség,
- alkoholizmus vagy más, nagy pénzigényű káros szenvedély.

Feladatok:

Kik a szereplői a szűk családnak, amelyben élsz? Gondold végig, barátaid szűk családja kikből áll? Van olyan barátod, aki „egyke”? Mennyiben különbözik az ő élete, a Tiédétől? Van olyan ismerősöd, akinek sok testvére van? Az ő életük miben másabb, mint a Tiéd?

Rajzolj egy családfát!

Te mekkora családot képzelsz el magadnak?

1. 2. Háztartásvezetési formák. Ki dönti el, mikor, mennyit és mire költsünk?

„Több nap, mint kolbász”

Mint az előző fejezetben tanultuk, a családok akarva-akaratlanul háztartást vezetnek, illetve gazdálkodnak a különböző erőforrásokkal. A háztartás funkciói közé tartozik a jövedelem- és vagyonkezelés is.

Miért kell gazdálkodni a pénzzel? Ennek több oka is van.

- Talán azért, mert amire nem figyelünk oda, az bizony hamar elromlik, tönkremegy. (erre biztos könnyen találsz te is példát!)
- Talán azért, mert – mint azt fizikából is tanultuk, - az elemek a rend felé törekednek.

Szóval jobban járunk, ha megtanuljuk kezelni, és figyelünk rá!

Mit jelent a háztartásokban, a családokban a pénzzel való gazdálkodás? Hogyan dől el, hogy kik kezelik / kezelhetik a pénzt? Kiknek van beleszólása abba, hogy a meglévő pénzből mire, mennyit költsünk?

Ezek bizony nehéz kérdések. A megválaszolásukhoz először is ismerkedjünk meg néhány fiattal, akik egy hasonló középiskolába járnak.

Zoli

Az ő szülei dolgoznak, édesapja üzemben, édesanyja hivatalban. Van egy öccse, akivel néha falaznak egymásnak. (bár ez most a pénzkezeléssel kapcsolatban érdektelen) Az ő családjában mindkét szülő dolgozik, s a munkával megszerzett pénzt közös kasszaként kezelik. Ennek felhasználásáról zömében az édesanyja dönt, bár a nagyobb beruházásokat a „családi tanács” közösen beszéli meg.

Tamás

Nála már nem ennyire rózsás a helyzet. Édesapja dolgozik, de édesanyja jelenleg munkanélküli. Egyedüli gyerek. Az ő családjukban részben közös pénzkezelés figyelhető meg. A közösen fizetendő költségeket (lakással és gyerekkel kapcsolatos minden hónapban felmerülő fix és változó kiadásokat) közösen állják, de a többi kiadást ki-ki maga fizeti, vagyis mindenkinek van „saját” pénze. Mióta Tamás édesanyja munkanélküli, azóta a családi

kassza bevétele érezhetően csökkent. Már Tamás számára is érzékelhetővé vált a szűkös anyagi helyzet, mert hiába megy édesanyjához, ő már nem tudja a zsebpénzét kipótolni.

Zsuzsa

Náluk a szó hagyományos értelmében nem lehet szó közös pénzkezelésről. Testvérével együtt édesanyja egyedül neveli - sajnálatos tragédiában édesapja pár éve elhunyt -, nővére főiskola végzős hallgatója. Nővérének van ösztöndíja, abból igyekszik saját kiadásait fedezni. Időnként pedig rászorul egy kis? anyai gyorssegélyre. Édesanyja másodállás vállalásával igyekszik a szükséges pénzt előteremteni.

A fenti példákban is látjuk, vannak egy-keresős és több-keresős családok.

Először **több-keresős** családokkal foglalkozunk (a két szülő közös háztartásban él). Különböztessük meg ilyen esetekre a következő pénzkezelési módokat:

- Közös pénzkezelés: ebben az esetben a partnerek közösen kezelik a pénzüket, azaz „összeadják” a keresetüket, jövedelmüket és közösen döntenek annak elköltéséről is
 - Feleség által egy kézben összefogott pénzkezelés: ekkor a feleség egyedül gazdálkodik a „közös kasszából” és ez azt is jelenti, hogy legtöbbször ő dönt a pénz elköltéséről.
 - Férj által egy kézbe összefogott pénzkezelés: ebben az esetben kizárólag a férj feladata a pénzkezelés, ő a család „pénzügyminisztere”
- Részben közös pénzkezelés: amikor a felek egy bizonyos összeget rendszeresen a „közösbe” adnak a közösnek ítélt költségek fedezésére, a maradék összeg felhasználásáról pedig ki-ki maga rendelkezik
- Független pénzkezelés: amikor a partnerek egymástól teljesen függetlenül kezelik a pénzüket, tehát nem adják össze jövedelmüket közös kiadásaik fedezésére, a közösen használt szolgáltatások ellenértékét egyik, vagy másik fél fizeti.

A magyar családok pénzkezelési szokásait tanulmányozva azt tapasztaljuk, hogy nagy többségük „közös kasszából” gazdálkodik, és ott is közösen kezelik a pénzt.

Vajon minden korosztályra jellemző ez?

Közös kasszából gazdálkodók pénzkezelési szokásai a 90-es években Magyarországon

korosztályok	A pénzkezelés formája				
	közösen	a feleség	a férj	egyéb módon	összesen
18-34	69%	18%	5%	8%	100%
35-44	60%	30%	4%	6%	100%
45-54	57%	32%	4%	7%	100%
55-64	57%	38%	2%	3%	100%
64 éven felüliek	61%	32%	4%	3%	100%
összesen	60%	30%	4%	6%	100%

Forrás <http://www.tarki.hu/kiadvany-h/soco/soco14.html>

A kutatási eredmények alapján megállapíthatjuk, hogy, Magyarországon minden korosztályra jellemző a közös pénzkezelés. Ugyanakkor látható, hogy a pénzkezelési mód változhat a család életciklusának alakulásával (pl. nyugdíjba vonulás után a párok közötti munkamegosztás módosulásával összefüggésben a pénzkezelési mód is változhat.)

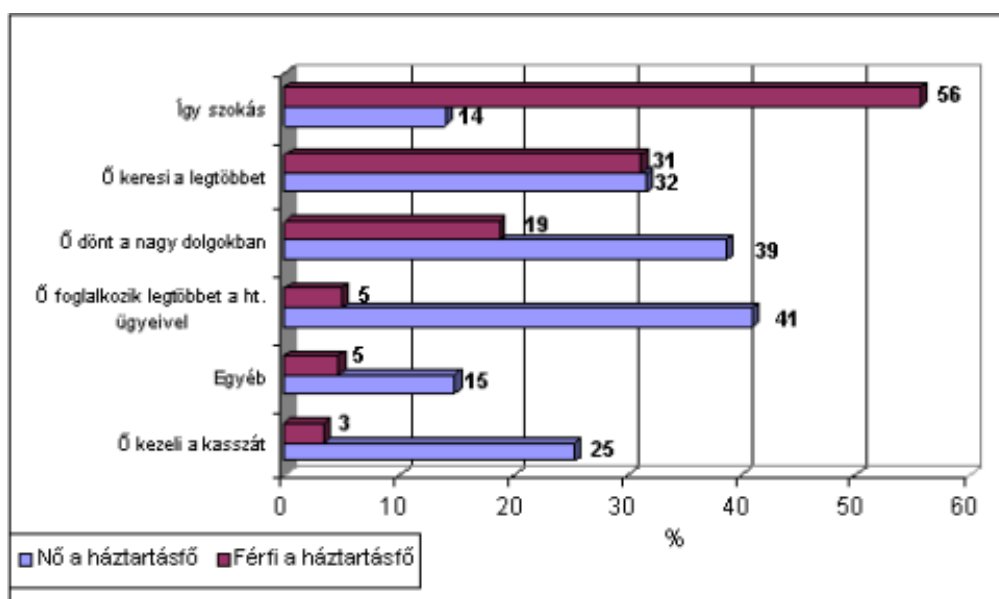
Vizsgáljuk meg, hogy a több-keresős családoknál mi lehet a többfajta pénzkezelés kialakulásának az oka!

- Egyrészt a partnerek, házastársak közötti „hatalmi erőt” hivatott szemléltetni a pénz kezelésének módja. Vagyis az a személy dönt a pénz kezeléséről, aki a többet kereste. (Lássuk be, ez nem egy demokratikus módja a döntéshozatalnak)
- Erőteljesen befolyásolja pénzkezelési szokásunkat, hogy otthon, gyerekként mit láttunk. Ha meg voltunk vele elégedve, akkor jellemzően átvesszük saját háztartásunkba is, ha nem voltunk vele megelégedve, akkor keresünk másik módot.

Egy-keresős családok kialakulhatnak oly módon, hogy:

- A szülők párban élnek, de valamilyen ok miatt az egyikük rendelkezik állandó jövedelemmel. Oka többféle lehet: egy nagyon jól kereső szülő elegendő bevételt tud családja számára biztosítani, de jelentheti azt is, hogy egyik szülő elveszíti állását, és ezzel jelentős bevétel kiesés jelentkezik. Manapság kezd elterjedni ez a családmódel. Mindkét esetben alkalmazhatjuk a kétkeresős háztartásoknál megismert pénzkezelési szokásokat.
- „csonka családról” beszélünk, ha az egyik szülő nem él a gyerekekkel. A „csonka-családnál” csak egyfajta pénzkezelésről beszélhetünk, mivel a jövedelem megszerzője egyedül dönti el a megszerzett jövedelem sorsát. Itt feltételezzük, hogy a családban csupán egy kereső korú személy van.

A háztartásfői pozíció betöltésének indokai a háztartásfő neme szerint (%)
TÁRKI Omnibusz 2001/2, N=656 (656 megkérdezett és választ adott család adatai alapján)

Nagy Ildikó
TÁRKI

Feladatok:

Nálatok milyen pénzkezelés jellemző? A szüleid mennyire vonják be a gyerekeket egy-egy nagyobb döntés meghozatalába?

Te milyen pénzkezelést tervezel saját háztartásodban?

1. 3. Nomináljövedelem és reáljövedelem közötti különbség, avagy mit vehetek a pénzemből?

„Öt rossz forint a bank rongy-szüleménye,

Szél fújja el, már amint születik;”

Arany János: Dal és öt forint

Mindennapjainkban jártunkban, keltünkben gyakran találkozunk különböző okfejtésekkel, riportokkal, nyilatkozatokkal, amik a jövedelemmel kapcsolatosak.

Mit is jelent a jövedelem?

Jövedelem azon bevételek összessége, ami rendszeres, vagy rendszertelen időközönként valamilyen formában a család rendelkezésére áll. Egyik megjelenési formája a munkából származó jövedelem, amit az alkalmazásban állóknak a vállalatok, vállalkozások (munkáltatók) fizetnek ki. (Ez a kiadás a vállalkozások számára költségként elszámolható.). További megjelenési formája lehet, pl. a vállalkozók haszna, a kistermelők termékértékesítésből származó bevétele, sőt a nyugdíj, ösztöndíj is.

Nominál jövedelem a jövedelem pénzben kifejezett értéke. (pl. fizetésként a számlára átutalt 135.000,- Ft) A **reáljövedelem** a pénzben kifejezett jövedelem vásárlóereje; kifejezi, hogy mennyi terméket tudunk belőle vásárolni. (pl.: ha a kenyér kilónkénti ára 200 Ft, akkor 200 Ft nominális jövedelem reálértéke 1 kg kenyér, ha a kifli ára 20Ft/db, akkor 200 Ft reálértéke lehet 10 db kifli is.)

Természetesen több százezer forint reálértékét nehéz lenne így meghatározni, ezért a gyakorlatban inkább a reáljövedelem változását szokták csak vizsgálni.

A jövedelem tényleges vásárlóerejének növekedését vagy csökkenését egyik időszakról a másikra akkor látjuk, ha a nominális bér változását korrigáljuk az árváltozással.

Az árak tartós növekedését **inflációnak** nevezzük. Infláció a pénz értékvesztése. Pénzünk akkor inflálódik, ha ugyanazért a pénz mennyiségért egyre kevesebb árut tudunk vásárolni. Az infláció mérőszámaként használhatunk különböző árindexeket. Ezek olyan viszonyszámok, amelyek megmutatják, hogy két időpont között hogyan változott egy adott áru, árucsoport árszintje. Mi leggyakrabban a fogyasztói árindexet használjuk.

A **fogyasztói árindexet** a lakosság egészének fogyasztására vonatkozó termékcsoportokból számítják ki.

A fogyasztási cikkek árindexe = Nominál jövedelem változás / Reáljövedelem változás

Az átlagtól való eltérések követésére szolgálnak a különböző fogyasztói csoportokra vonatkozó statisztikák (pl. nyugdíjasok, diákok, nagycsaládok).

Az alkalmazásban állók nettó havi átlagkeresete

1992-ben 15 628,- Ft

2000-ben 55 785,- Ft volt.

Nyolc év alatt a nominálbér 3,57-szeresére emelkedett. Ugyanebben az időszakban a fogyasztói árak 3,77-szeresükre nőttek. Az átlagkereset reálértéke (reálbér) tehát 2000-ben alacsonyabb volt, mint 1992-ben, vagyis bár több nominál jövedelmet kaptak az emberek, abból kevesebb terméket tudtak vásárolni³

Ha ma a kézhez kapott fizetés 135.000,- Ft, és a tej literje 185,- Ft, akkor pénzünk 729 liter tej vásárlására elegendő. 15 évvel ezelőtt pedig 7.500,- Ft kézhez kapott keresetből 10,- Ft/l tej ár mellett 750 liternyi tejet vásárolhattunk. Vagyis a reálbér 15 évvel ezelőtt magasabb volt, mint ma.

Erre az időszakra jellemző, hogy a nominálbérek kisebb ütemben emelkednek, mint az árak, ezért a fizetésekből fokozatosan kevesebb terméket illetve szolgáltatást tudunk megfizetni, vagyis a reálbér jellemzően csökken.

³ Forrás: <http://vic.mkm.sulinet.hu/matek/adatok/szazadok/6.htm>

Ha ezt a fogalom-halmazt szemléletesebb eszközökkel nézzük, hamar ráérzünk a különbségekre.

Árindexek az előző év azonos időszakához viszonyítva (%):

Időszak	Élelmi- szerek	Szeszes italok, dohányárak	Ruház- kodási cikkek	Tartós fogyasztási cikkek	Háztartási energia	Egyéb cikkek, üzem- anyagok	Szolgál- tatások	Összesen
2003								
Január	102,7	111,0	103,2	98,7	103,1	106,8	105,5	104,7
Január-február	102,7	110,7	103,0	98,5	102,4	107,0	105,4	104,6
Január-március	102,7	110,5	102,8	98,5	103,2	107,0	105,3	104,6
Január-április	102,3	110,3	102,9	98,4	103,6	106,3	105,3	104,4
Január-május	102,1	110,3	102,8	98,4	103,8	105,6	105,3	104,3
Január-június	102,1	110,6	102,8	98,4	104,0	105,3	105,3	104,3
Január-július	102,1	110,8	102,8	98,4	104,5	105,0	105,5	104,4
Január-augusztus	102,1	110,8	102,7	98,5	105,0	104,7	105,7	104,4
Január-szeptember	102,2	110,8	102,7	98,5	105,7	104,4	105,7	104,4
Január-október	102,3	110,8	102,8	98,6	106,4	104,0	105,8	104,5
Január-november	102,5	110,8	102,9	98,6	106,9	104,0	105,8	104,6

Forrás: <http://www.ksh.hu/pls/ksh/docs/>

A táblázatból például jól látható, hogy a tartós fogyasztási cikkek ára minden vizsgált időszakban csökkent az előző év azonos időszakához képest. Ugyanilyen tendencia más termékcsoporthoz nem jellemző. Ott árnövekedés következett be. Legjelentősebb mértékű az áremelkedés a szeszes italok, dohányárak körében.

Nézzük „hőseink” kiadásait a közlekedési eszközök viteldíjának emelkedése hogyan befolyásolja.

Zoliéknak két felnőtt és két diák bérletet kell váltaniuk a közlekedési eszközökre.

		2003		2004		árváltozás
		db/Ft	fizetendő	db/Ft	fizetendő	
felnőtt	2	4 750	9 500	5 400	10 800	113,68%
diák	2	1 515	3 030	1 850	3 700	122,11%
			12 530		14 500	115,72%

Számukra az áremelkedés 1.970,- Ft-nyi havi többletkiadást okoz, amit a bérletek eddigi árának 15,72%-os emelkedése okoz.

Tamáséknak két felnőtt és egy diák bérletet kell vásárolni.

		2003		2004		árváltozás
		db/Ft	fizetendő	db/Ft	fizetendő	
felnőtt	2	4 750	9 500	5 400	10 800	113,68%
diák	1	1 515	1 515	1 850	1 850	122,11%
			11 015		12 650	114,84%

Náluk az áremelkedés 1.635,- Ft-nyi többletkiadást okoz, ami az eddigi bérletek árának 14,84%-os emelkedése okoz.

Zsuzsáéknak egy felnőtt és két diák bérletet kell vásárolni.

		2003		2004		árváltozás
		db/Ft	fizetendő	db/Ft	fizetendő	
felnőtt	1	4 750	4 750	5 400	5 400	113,68%
diák	2	1 515	3 030	1 850	3 700	122,11%
			7 780		9 100	116,97%

Náluk az áremelkedés 1.320,- Ft-nyi többletkiadást okoz, ami az eddigi bérletek árának 16,97%-os emelkedése okoz.

Ha minden egyéb termék és szolgáltatás ára változatlan maradt volna, akkor is a három család jövedelmének különbözőféleképpen kellett volna változnia ahhoz, hogy a jelentkező árváltozást egyforma súllyal érezzék. Láthatjuk, az árváltozásokat az érintetteket különbözőféle képen érzékelik.

Feladatok:

Válassz ki néhány fogyasztási cikket a család szükségleteiből, s végezz számításokat, milyen mértékben változott az árak az előző évhez viszonyítva!

1. 4. Családi költségvetés, avagy tervezzünk: költsünk, vagy megtakarítsunk?

„De szeretnék gazdag lenni,
Egyszer libasültet enni,
Jó ruhába járni, kelni,
S öt forintér kuglert venni.”

József Attila: De szeretnék gazdag lenni

Az embereknek - mondhatni korosztálytól függetlenül – vannak álmaik, vágyaik és bármennyire nem tetszik, kötelezettségeik. Megvalósításukhoz időre, tapasztalatra és gyakran pénzre van szükség. Viszont ezek korlátozott mennyiségben állnak rendelkezésünkre, így aztán ki-kí a maga módján megpróbál velük gazdálkodni.

A tankönyvünk pénzügyekkel foglalkozik, így nézzük ezt a tényezőt!

Ahhoz, hogy a hónap elején megszerzett jövedelméből a család a számukra szükséges javakat megvásárolhassa, és még a hónap végén is legyen lehetősége elmenni a boltba, szükséges a pénzbevételek és pénzkidadások várható nagyságának feltérképezése, vagyis a pénzügyi tervezés.

A család által készített **pénzügyi terv, vagy családi költségvetés** adott időszakra vonatkozó bevételek és kiadások időrendi kimutatása.

Mint a terveknek általában, a pénzügyi tervnek is valamilyen időtávra kell vonatkoznia. Vagyis készíthetünk rövid, közép és hosszú távú tervet. A rövid távú terv kb. egy hónapot, a középtávú terv 1-3 évet, a hosszú távú terv pedig 3-5 évet ölel fel. A hosszú távú célok között a jelentősebb kiadásokat jelenítjük itt meg, pl. autó-, lakásvásárlás, illetve csere. A középtávú tervekben a háztartási eszközök beszerzését szokás szerepeltetni (televízió, számítógép, porszívó, mosogatógép vásárlás), a rövid távú tervekben pedig a napi pénzmozgásokat.

Számítani kell arra, hogy a legaprólékosabban előkészített tervet is összekuszálhatja egy váratlan kiadás. Minél hosszabb időtávra tervezünk, annál pontatlanabban tudjuk meghatározni az időpontot és a megvalósításhoz szükséges jövedelmet. (Ember tervez, Isten végez - mondja a közmondás. Közbejöhet például betegség, munkanélküliség.) Ezért a pénz

világában is biztonsági ráhagyásokkal kell dogozni, s a tervet a tényhez folyamatosan hozzá kell igazítani.

Az adott időszak alatt rendelkezésünkre álló pénzmennyiség tervezését kezdjük a **rövid távú terv** készítésével.

Nézzük, mit tartalmaz Zoliék **rövid távú** (fél évre készített) családi pénzügyi terve. Zoliék kétkeresős családban élnek négyen. (adatok forintban szerepelnek)

		január	február	március	április	május	június
Kiadások	Lakásfenntartás:						
		20 600	18 000	23 600	18 000	23 600	18 000
	- fűtés	15 000	18 000	18 000	18 000	18 000	18 000
	- világítás	3 500	-	3 500	-	3 500	-
	- víz, csatorna	2 100	-	2 100	-	2 100	-
	Élelem:	78 000	78 000	78 000	81 200	78 000	84 200
	- otthon	54 500	54 500	54 500	59 500	54 500	64 500
	- menza-munkahely	23 500	23 500	23 500	21 700	23 500	19 700
	Ruházkodás:	10 000	10 000	10 000	10 000	10 000	10 000
	Szórakozás:	8 500	13 000	8 500	48 500	8 500	8 500
	- újság előfizetés	-	4 500	-	-	-	-
	- kirándulás	-	-	-	40 000	-	-
	- telefon, Internet	5 500	5 500	5 500	5 500	5 500	5 500
	- mozi, színház	3 000	3 000	3 000	3 000	3 000	3 000
	Hiteltörlesztés:	25 000	25 000	25 000	25 000	25 000	25 000
	közlekedés	28 500	28 500	36 000	28 500	36 000	28 500
	- casco	9 000	9 000	9 000	9 000	9 000	9 000
	- kötelező	-	-	7 500	-	7 500	-
	- üzemanyag	5 000	5 000	5 000	5 000	5 000	5 000
	- busz bérlet	14 500	14 500	14 500	14 500	14 500	14 500
	egyéb						
	összesen	170 600	172 500	181 100	211 200	181 100	174 200
bevételek	anya	130 000	130 000	130 000	130 000	130 000	130 000
	apa	110 000	110 000	110 000	110 000	110 000	110 000
	családi pótlék	11 200	11 200	11 200	11 200	11 200	11 200
	összesen	251 200	251 200	251 200	251 200	251 200	251 200
különbség		80 600	78 700	70 100	40 000	70 100	77 000

A kiadásokat legalább két csoportba szokták sorolni.

Egyik csoportba azok kerülnek, amelyekről korábban döntöttünk (pl. hitelt vettünk fel). Ezeket nevezzük fix kiadásoknak, mert valamilyen rendszerességgel (pl. havonta) fizetni kell. Példánkban ide tartozik a lakásfenntartás, hiteltörlesztés a Casco és kötelező felelősségbiztosítás.

Másik csoportba a napi életvitellel kapcsolatban felmerülő kiadásokat kerülnek, amelyek bizonyos szűk korlátok között, de módosíthatóak, fizetésük átcsoportosítható. Ezek a változó kiadások. Példánkban ilyennek mondható az élelmiszervásárlás, a ruházkodás, szórakozás, üzemanyag kiadásai.

A táblázatból látható, hogy az időszakban az „egyéb kiadás” rovat üresen maradt. Ebbe a rovatba javasolom írni az előre nem látható, de kisebb kiadási tételeket. (pl. valamelyik háztartási eszköz javítására szolgáló összeget) Jelen esetben azért maradhatott üresen, mert a család jövedelme ezt nem tette szükségessé. (Zoltánéknak minden hónap végén marad még el nem költött pénzük, így egy esetleges váratlan kisebb kiadás nem okozhat gondot)

Ezt követően nézzük meg Tamásék három hónapra készített rövid távú családi költségvetését. (Ugye emlékszünk rá? Egyedüli gyermek, édesanyja munkanélküli, édesapja dolgozik)

		január	február	március
Kiadások	Lakásfenntartás:	20 600	18 000	23 600
	- fűtés	15 000	18 000	18 000
	- világítás	3 500	-	3 500
	- víz, csatorna	2 100	-	2 100
	Élelem:	74 000	74 000	74 000
	- otthon	54 500	54 500	54 500
	- menza-munkahely	19 500	19 500	19 500
	Ruházkodás:	10 000	10 000	10 000
	Szórakozás:	8 500	8 500	8 500
	- telefon, Internet	5 500	5 500	5 500
	- mozi, színház	3 000	3 000	3 000
	Hiteltörlesztés:	25 000	25 000	25 000
	közlekedés	26 650	26 650	34 150
	- casco	9 000	9 000	9 000
	- kötelező	-	-	7 500
	- üzemanyag	5 000	5 000	5 000
	- busz bérlet	12 650	12 650	12 650
	egyéb			
	összesen	164 750	162 150	175 250
bevételek	anya	55 000	55 000	55 000
	apa	110 000	110 000	110 000
	családi pótlék	6 000	6 000	6 000
	összesen	171 000	171 000	171 000
különbség		6 250	8 850	-4 250

Sajnálatos módon a családnak nagyon szűkös a költségvetése.

Nézzük előbb a fix kiadásait: lakásfenntartás, hiteltörlesztés a Casco és kötelező felelősségbiztosítás. (Pont ugyanúgy, mint Zoliéknál. Ez azt jelenti, hogy a két család hasonló

lakáskörülmények között lakik, mindkét családban van autó, s van felvett hitelük, amit havi rendszerességgel törleszteni kell.) Változó kiadás az élelmiszervásárlás, a ruházkodás, szórakozás, üzemanyag kiadásai. Szükség esetén először talán a szórakozásra, majd az üzemanyagra betervezett összeget lehet átcsoportosítani, s legvégső esetben az élelmiszervásárlásra tervezettet.

A továbbiakban folytassuk Zoliék költségvetésének vizsgálatával. Ha feltételezzük, hogy az év második felévére is hasonló bevételek és kiadások várhatóak, éves szinten a következő költségvetés várható (adatok forintban szerepelnek):

Kiadások	Lakásfenntartás	243 600
	Élelem	954 800
	Ruházkodás	120 000
	Szórakozás	191 000
	Hiteltörlesztés	300 000
	Közlekedés	372 000
	Egyéb	
	Összesen	2 181 400
Bevételek	Összesen	3 014 400
Különbség		833 000

Tehát a tervezett jövedelem és tervezett kiadás éves különbsége 833.000,- Ft, amiből extra kiadásként egy kéthetes nyaralásra is telik (kb. 333.000,- Ft) úgy, hogy az évet még így is pozitív mérleggel zárják. Vagyis, lehet gondolkodni, a keletkező (500.000,- Ft) maradványt mire fordítsák.

Először is el kell dönteniük, azonnal elköltik, vagy megtakarítják.

Minden családban szükség lenne egy bizonyos nagyságú tartalék összegre, amihez vészhelyzetben hozzá lehet nyúlni. Ennek lehetséges elhelyezési formáiról a 2.3 fejezetben tanulunk majd.

Zoliék középtávú tervében szerepel a jelenleg három éves autó lecserélése. Ez várhatóan két, három éven belül teljesülhet. A meglévő autó eladási árához hozzátesznek 1.000.000,- Ft-ot, majd a maradékot havi 25.000,- Ft-os részletekben törlesztik.

A **hosszú távú tervben** nagyobb lakás, esetleg családi ház vásárlása szerepel.

	1.év	2.év	3.év	4.év	5.év	6.év
éves megtakarítás	833 000	833 000	2 333 000	500 000	500 000	12 500 000
megtakarítás	833 000	833 000	833 000	500 000	500 000	500 000
autó eladás	-	-	1 500 000	-	-	
ingatlan eladás	-	-	-	-	-	12 000 000
éves felhasználás	333 000	300 000	3 150 000	150 000	150 000	20 100 000
nyaralás	333 000	300 000	150 000	150 000	150 000	100 000
autóvásárlás	-	-	3 000 000	-	-	-
ingatlan vásárlás	-	-	-	-	-	20 000 000
összes megtakarítás	500 000	1 033 000	216 000	566 000	916 000	-6 684 000

A táblázat változatlan értékkel számol, feltételezi, hogy a béremlés megegyezik az inflációval.

Feladatok:

Készítsd el a családod havi költségvetését!

2. Pénz, megjelenési formái

2. 1. Készpénz, nem készpénz

„S hol vette gazdád ama kincseket,

Mik semmiből őt mindenné teszik?”

Petőfi Sándor: Palota és kunyhó

A **pénz fogalmának** meghatározásánál úgy tűnik, hogy egyszerű dolgunk van. Pénzzel mindenki találkozott. A pénz mindennapi életünk egyik leggyakrabban használt eszköze, átszövi, sőt, formálja mindennapi életünket, sőt a világot. Mégis, ha mélyebbre ásunk, a válaszadás nehezebbnek tűnik. Mi a pénz? A zsebünkben lévő bankjegy, vagy érme? A jegybank trezorjaiban lévő arany? A bankok számítógépein nyilvántartott elektronikus jel? A chipkártyán lévő elektronikus jel? Pénz-e a numizmata gyűjteményében lévő érme, régi bankjegy?

E kérdések alapján látható, hogy a pénz lényegét, mint dolgot, fizikai megjelenési formái alapján nem tudjuk megragadni.

A **pénz történetét** valamikor az őskorban vadászó, halászó, gyűjtögető életmódot folytató ősaink korában kell kezdenünk, ugyanis a pénz története majdnem egyidős az emberiség történetével.

Az ember a társadalom fejlődésének kezdeti szakaszában egyáltalán nem használt pénzt. Ekkor még önellátó volt, azaz mindent, amire szüksége volt - élelem, ruházat, eszközök - saját maga vagy a családja termelte. Ha valamit nem volt képes előállítani, azt nélkülöznie kellett. A termelés fejlődésével egyre szélesedett a munkamegosztás, amely egy ponton elvezetett a specializációhoz. A munkamegosztás eredményeképpen körülbelül 5000 évvel ezelőtt kezdett kialakulni kereskedelem, amely kiterjedtsége ekkor és még hosszú ideig, mind a csereére kerülő termékek, mind földrajzi vonatkozásban korlátozott volt. A kereskedelem kezdeti stádiumában az árucseré közvetlen volt. Ennek keretében azt a többletjóságot cserélték el, amire már nem volt szükségük, olyan dolgokra, amiben hiányt szenvedtek. A csere körülményessége azonban rendkívül bizonytalanná tette az árutermelést. Hiszen az éhes, de főleg kőbaltával rendelkező embernek meg kellett találnia a gabonafelesleggel rendelkező, s kőbalta után áhító cserepartnert.

A problémák megoldására a különböző társadalmak különleges megoldásokat alkalmaztak. Ahhoz, hogy valami betöltsen a pénz szerepét, bizonyos tulajdonságokkal kell rendelkeznie:

1. *Elfogadhatóság.* Egy tárgyat csak akkor tekintünk pénznek, ha mindenki bízik abban, hogy a következő csere alkalmával tőle is elfogadják.
2. *Homogenitás.* Minden pénzegységnek egységesnek és minden tekintetben azonosnak kell lennie más azonos értékű pénzegséggel.
3. *Oszthatóság.* Egy pénzrendszernek különböző egységű pénzeket kell tartalmaznia, hogy a különböző értékű árukért lehessen velük fizetni.
4. *Tartósság.* Minden dolog, amit használnak, kopik. Pénzként olyan dolgokat kellett használni, amelyek minősége tartós. Az arany majdnem ideális, mivel egy aranyérme századokon át képes funkcionálni.
5. *Hordozhatóság.* A pénz fontos jellemzőjének kellett lennie, hogy kis tömegben nagy értéket képviseljen, és ezért könnyű legyen szállítani.
6. *Ritkaság.* Akármilyen is használtak pénzként, ritkának kellett lennie, mivel így testesített meg értéket.

Hogy az emberek az egyes esetekben mit tekintettek általánosan elfogadott fizetőeszköznek az időben sokat változott. Időben és térben vizsgálva sok különböző tárgyat használtak pénzként.

Először az **árupénz** alakult ki.

„a legsúlyosabb pénznem a csendes-óceáni Yap szigetén egészen a második világháború kitöréséig használatos kőkorong volt. A legtöbb kőkorong átmérője nem volt több harminc centiméternél, de akadt három és fél méteres is, ezt póznán vitték, amikor a tulajdonos vásárolni akart valamit. ...

Ennek szöges ellentétéképpen az Új-Hebridákon, a világ legkönnyebb pénznemeként sokáig ritka tollakat használtak. Évszázadokig a só volt a fizetőeszköz, különösen Etiópiában, s a régi rómaiak is ezzel fizették a munkásokat, innen az angol „salary” (bér, jövedelem) szó, mely a „salt” –ból (só) származik.”⁴

Láthatjuk, a pénzfunkció betöltéséhez olyan termékeket, tárgyakat kerestek, amelyek a leginkább rendelkezésükre álltak, s a fent felsorolt követelményeknek megfeleltek.

Az ókortól a nemesfémek, az arany és az ezüst is megjelent a pénzként használatos tárgyak között. A nemesfémek nagyon sok jellemzője megfelelt a pénz kritériumainak, ezért használatuk egyre elterjedtebb lett. Az árupénzt fokozatosan felváltotta az arany, amikor is már **arany pénzrendszerről** beszélünk. Itt a fizetőeszköz minden esetben az arany volt.

A kontinensek közötti kereskedelem kiszélesedésével az arany szállítása egyre több gondot jelentett, ezért - elsősorban kényelmi okokból -, bevezették az aranypénz **helyettesítését**. A bankokban letétbe helyezett aranyról a bank elismervényt állított ki, ez volt a klasszikus bankjegy. Kezdetben pontosan annyi bankjegy volt forgalomban, amennyinek arany fedezete volt. Később a papírpénz mennyisége nőtt, ugyanannyi arany fedezet mellett. Vagyis több papírpénz volt forgalomban, mint amennyi aranyfedezet a bankokban.

Az idők folyamán megszűnt a bankjegyek aranyra való átválthatósága, s kialakult a mai értelemben vett pénz.

⁴ Arthur Hailey: Bankemberek c. könyvéből részlet

Mai pénz

A mai világ pénzrendszereinek pénze **belső érték nélküli** pénz. Ez azt jelenti, hogy pénzként funkcionáló bankjegyek és érmék önmagukban nem képviselnek akkora értéket, mint amennyi rájuk van nyomtatva. A mai pénz attól lesz értékes, hogy mindenkinek kötelező elfogadni – ezt törvény írja elő.

A pénznek tehát értéke, hogy **vásárlóértéke** van, vagyis vele hasznos dolgokat (termékeket, szolgáltatásokat) tudunk vásárolni.

A mai pénz funkciói:

- értékmérő: vagyis meg tudjuk vele mérni az áruk értékét akár úgy is, hogy a pénz nincs jelen. Tehát, ha azt mondom, hogy egy kifli 15Ft, egy kg kenyér 150 Ft, akkor feltételezzük, hogy a kenyér tízszer értékesebb, mint egy kifli.
- forgalmi eszköz: azt jelenti, hogy a pénz segítségével tudjuk megvásárolni a javakat
- fizetési eszköz: azt jelenti, hogy a pénzzel tudunk úgy is fizetni, ha nincs ellenértékként árumozgás. Pl.: ha adót fizetünk be, ha hitelt törlesztünk, stb.
- felhalmozási (megtakarítási) eszköz funkciót tölt be akkor, amikor azt felhalmozva vagyonos embernek mondhatjuk magunkat.

A pénz egyik leggyakoribb **megjelenési formája** a készpénz, mely lehet papírpénz, illetve érme. Amint az elnevezése is utal rá, a készpénz kéznél van, alkalmas bárhol a fizetésre.

Megjelenési formáinak vannak előnyei, hátrányai:

- A papírpénz nagy értékeket is megjeleníthet, könnyű, de a használat során viszonylag gyorsan elkopik. Ezért jelentek meg a papírtól különböző, de tartós anyagból gyártott pénzek, pl. Ausztráliában műanyagból állítják elő.
- Fémpenzek (érmék) tartóssága nagymértékben függ az alapanyagtól, de jellemzően hosszabb élettartalmúak, mint a „papír” alapú pénzek. Ugyanakkor súlyosabbak, nem kényelmes belőle sokat magunkkal hordani.

A készpénz kibocsátása, legyártatása minden országban az un. jegybank feladata. Magyarországon ez a bank a Magyar Nemzeti Bank, amely nemcsak legyártatja a pénzt, hanem figyelemmel kíséri annak értékállóságát is, vásárlóerejét is, s ha kell, akkor a forgalomba kerülő készpénz mennyiségét is szabályozni tudja.

A készpénz használata során folyamatosan rongálódik, kopik, tehát folyamatos feladat a sérült, vagy hibás pénzek bevonása, gyűjtése, szállítása, megsemmisítése, valamint újak

gyártása, tárolása. Az előállítás során törekedni kell arra, hogy minél kevesebb költséggel minél biztonságosabb és kényelmesebb legyen használatuk.

Másik megjelenési formája a számlapénz, amit részletesebben a következő fejezet tárgyal.

Magyarországon 1949 óta hivatalos fizetőeszköz a forint, s bár az évtizedek alatt szinte folyamatosan veszített értékéből, már nagyon a szívünkhöz nőtt. Nem árt azonban hozzászokni a gondolathoz, hogy hamarosan (várhatóan 2008. január 1-től) az Euró váltja fel.

Feladat:

Nézz utána a forint történetének!

2. 2. Folyószámla, bankkártyák, pénzkímélő fizetési módok

„A pénz jó szolga, de rossz úr”

Ifj. Dumas

Előző részben megismerkedtünk a készpénzzel. Most nézzük a modern pénz másik megjelenési formáját, a számlapénzt.

A **számlapénz** a legtagabb kategóriája annak a pénznek, aminek nemcsak belső értéke, de már fizikai, kézzelfogható formája sincs. Elektronikus, vagy mágneses jelek formájában létezik. A vele történő fizetés elektronikus úton történhet, ugyanakkor országhatárokat vagy nagy távolságokat átlépő fizetések lebonyolítására is alkalmas.

Ahhoz, hogy nekünk is lehessen számlapénzünk, elegendő valamelyik pénzintézetnél elszámolási számlát nyitnunk. Ez a művelet általában nem kerül pénzbe, de utána az igénybevett szolgáltatásokért fizetni kell, ezért a pénzintézet kiválasztásánál ügyelnünk kell arra, hogy az milyen kondíciókkal dolgozik. Természetesen azokat a díjakat kell kiemelten figyelembe venni, amilyen szolgáltatást majd igénybe kívánunk venni. (pl. átutalás, készpénz felvét, bankkártya díja, számlavezetési díj)

Magánszemélyek gyakran használják a folyószámláról történő kifizetést, átutalást.

Mi a **lakossági folyószámla**? Tulajdonképpen egy nyilvántartási forma, amely révén az életvitelhez kapcsolódó, számtalan szerteágazó pénzügyi teendők lebonyolíthatók: munkabér és egyéb jövedelem utaltatható rá, különböző fizetési kötelezettségek teljesíthetők róla, de készpénzt is lehet róla felvenni. Takarékoskodási lehetőséget teremt, de szükség esetén igénybe vehető hitelkeret is társítható hozzá.

Folyószámlához különböző **szolgáltatások** kapcsolódnak:

BETÉTELHELYEZÉS

A folyószámlán a betételhelyezés átutalási postautalványon vagy közvetlen pénztári befizetéssel is történhet. Egyre terjedő megoldás, hogy a munkabért, vagy különféle jövedelmeket a kifizetők egyenesen a folyószámlára utalják.

Biztonságos: a fizetésnapon sem kell tele zsebbel közlekedni.

Időtakarékos: nem szükséges különféle kifizetőhelyekre elmenni ahhoz, hogy felvegyük jövedelmünket.

Anyagilag is előnyös: mindig csak annyi készpénz van nálunk, amennyire szükségünk van, a többi kamatozik a folyószámlán.

MEGBÍZÁSOK TELJESÍTÉSE

Szinte nincs olyan fizetési kötelezettség, amelyet a lakossági folyószámlán keresztül ne lehetne kiegyenlíteni. A bankok egyaránt vállalnak egyszeri érvényű, eseti pénzátutalási megbízásokat és rendszeresen ismétlődő átutalásokat is. Pl.: lakbér-, közös költség átutalás; közüzemi-, postai előfizetési-, illetve kábeltelevízió-előfizetői díjak kiegyenlítése; hiteltörlesztések teljesítése stb.

PÉNZFEVÉTEL ÉS KÉSZPÉNZKÍMÉLŐ FIZETÉSI MÓDOK

A számlán levő pénzhez hozzá lehet jutni bármely bankfiókban. Ez azonban a fiókok nyitvatartási ideje miatt korlátozott. Hogy a nap többi részében mégse kelljen készpénz nélkül maradnunk, egyre inkább elterjednek a kártya- és csekkrendszerek, vagyis a készpénz nélküli fizetésre alkalmas eszközök.

A hazai bankkártyák fajtájakat tekintve három nagy csoportra oszthatók:

- **Betéti (debit) kártyák:** a bankkártya használata csak fedezet (betét) segítségével lehetséges.
- **Hitel (credit) kártyák:** ezen kártyák igényléséhez és használatához nem kell betétet elhelyezni, a fizetések hitelből történnek. A felhasznált hitelkeret egy részét (5-10%) általában havonta be kell fizetni, de a befizetést követően az ismét felhasználható.
- **Terhelési (charge) kártyák:** ezek a kártyák abban térnek el a hitelkártyáktól, hogy a felhasznált pénz teljes egészét a számlakivonat kézhez vétele után teljes egészében vissza kell fizetni (akár pl. a telefonszámlát).

Konvertibilis (nemzetközi logo-s)

A hazai bankkártyák döntő többsége konvertibilis (nemzetközi logo-s). Ez azt jelenti, hogy a kártya mögötti forintfedezet az egész világon hozzáférhető, ahol a kártyán levő logo (embléma) fel van tüntetve.

A bankkártyák használhatósága szerint három fő csoport létezik

- **ATM kártyák:** A csak bankjegykiadó automatákban használható kártyák kizárólag készpénzfelvételre alkalmasak. (ATM = Automatic Teller Machine, azaz bankjegykiadó automata.)
- **Online (elektronikus) kártyák:** A képzeletbeli hierarchia következő kártyájával már nemcsak pénzt tudunk felvenni, hanem az ATM kártya összes jellemzőjén túl az állandó banki összeköttetéssel rendelkező pontokon a számláról közvetlenül fizethetjük vásárlásainkat boltokban, üzletekben, kereskedelmi egységekben. Ezeket összefoglaló nevükön elfogadóhelyeknek hívjuk.

Ha a kártyaelfogadó gép állandó összeköttetésben áll a bankkal, akkor online elfogadóhelyről beszélünk. Az online elfogadóhelyek a kártyaelfogadó berendezéseit POS terminálnak hívják. Ezek a kártyák magukban foglalják az előbb már említett ATM kártya összes funkcióját is, tehát ATM-ekben is használhatók.

- **Offline (dombornyomású) kártyák:** Az elfogadóhelyek másik típusában nincs állandó banki engedélykérés, vagy ettől való függőség. Az elfogadóhely egy bizonyos (elfogadó-helyenként eltérő) limit felett maga dönti el, hogy elfogadja-e a bankkártyát a helyi ügyfél-azonosítás segítségével (kártyabirtokos és az aláírás ellenőrzése, a kártya lejáratát idejének ellenőrzése és a bankkártya esetleges letiltottságának ellenőrzése alapján). Amennyiben a vásárlás összértéke meghaladja a megszabott limitet, az elfogadóhely köteles szóban, telefonon engedélyszámot kérni az elfogadóhely bankjától, és azt rávezetni a kártyás tranzakció bizonylatára (slipre). Ezeket az elfogadóhelyeket offline elfogadóhelyeknek hívjuk. Az offline elfogadóhelyeken a kártyaelfogadások egy ún. imprinter (lehúzógép) segítségével történnek, melynél a tranzakciós bizonylatra a kártya feletti kézi áthúzással, önátíró papír, ritkábban indigó segítségével kerülnek rá a kártya adatai. Az offline elfogadóhelyeken ezért a bankkártya adatainak ki kell emelkedniük a kártya síkjából. Ezeket a kártyákat ezért dombornyomású bankkártyáknak hívjuk.

A bankkártya biztonságos (letiltása csak egy telefonba kerül, általában PIN-kóddal, illetve saját aláírásunkkal védett), praktikus és a kényelmes.

A bankkártya egyre elterjedtebb fizetési eszköz. Használatát nagyban elősegíti, hogy a bankkártyával történő vásárlásnál nem vonnak le jutalékot a bankok, míg a készpénz felvételnél igen. Továbbá az is elősegíti elterjedését, hogy a pénzintézetek törekednek arra, hogy minden korosztály számára kínáljanak megfelelő típusú bankkártyát, így az általános iskolás korosztálytól már lehet élvezni használatát.

Bár ma már egyre elterjedtebbek a készpénzkímélő fizetési módok, ne feledjük, készpénzt mindenhol ajánlatos magunkkal vinni, mert egy kis településen, vagy kis üzletben gondot okozhat, pl. a bankkártya használata.

INFORMÁCIÓ SZÁMLAEGYENLEGRŐL

Az ügyfelek havonta részletes és teljes körű számlakivonatokat kapnak a számlán lévő pénz mozgásairól és egyenlegéről. Telefonos szolgáltatás révén a kártyabirtokos ügyfeleknek módjukban áll telefonon adatokat szerezni számlájuk egyenlegéről, ha pedig arra kíváncsiak, hogy bizonyos pénzek befutottak-e a számlára, általában személyesen érdeklődhetnek a számlavezető fiókban, vagy SMS-ben kaphatnak erről tájékoztatást.

A számlapénz **használatát meg kell tanulni**. Egyre elterjedtebben lehet vásárlásra felhasználni, s ilyenkor nem érzékeljük, hogy mennyi még a rendelkezésünkre álló pénz. (készpénz esetén maximum annyit költhetünk, amennyi nálunk van) Így fordulhat elő, hogy egy-egy „akciós” termék beszerzésével keményen „megszorítjuk a nadrágszíjunkat”, vagyis lecsökkentjük az egyébként elkölthető jövedelmünket.

Mindhárom szereplőnk családja vezet háztartást, s ezért vannak rendszeresen jelentkező bevételeik és kiadásai. Gondoljuk át, melyik családnak milyen folyószámla szolgáltatást javaslunk igénybe venni.

1. Zoli: az ő szülei jelenleg is folyószámlára kapják a fizetésüket (a szülőknek közös folyószámlájuk van). A családi költségvetési tervükben (1.4. fejezet), sokféle és rendszeresen jelentkező kiadással találkoztunk, ráadásul többször utaznak el, vagyis a rendszeres átutalási megbízást nekik ajánlott igénybe venni. Havi bevételük jellemzően magasabb, mint kiadásai, a keletkező megtakarítást a folyószámla-lekötésekkel gyarapíthatják. Náluk folyószámla-vezetéssel kapcsolatos havi kiadások a költségvetést számottevően nem terhelik meg, sőt, bankkártyát is válthatnak a számla mellé. Így egy kényelmes és csaknem teljes körű szolgáltatást vehetnek igénybe.
2. Tamás: édesapja dolgozik, édesanyjának sajnos nincs munkája. A háztartással kapcsolatos rendszeres kiadásai vannak, amikre lehetne rendszeres átutalási megbízást adni. Náluk fontos mindennek a költségvonzata, de bankkártya használat nélkül a folyószámla vezetési díj nem lenne megterhelő.
3. Zsuzsa: az ő édesanyja a családfenntartó, akinek pont elegendő a családdal kapcsolatos feladatokat egyedül megoldania. Nekik is nagy segítség lenne a lakossági folyószámla, különösen a rendszeres átutalási megbízás és esetenként a hitelkeret igénybe vétele. Zsuzsa nővére pedig már használhatná az ifjúsági bankkártyát.

Feladat:

Nézz utána, milyen bankkártya csalásokról hallottál manapság. Gondold végig, hogyan lehetett volna elkerülni a bajt!

2. 3. Lekötött betét, kamat, avagy miért vagyok hajlandó lemondani a mai vásárlásomról

„Könnyebb két dollárt elvenni, mint megtakarítani egyet”

Woody Allan

Az 1.4-es fejezetben végigkövettük egy családi költségvetés készítését. Ott Zoliéknak éves szinten maradt megtakarításuk, amit befektetnek.

Mielőtt véglegesítjük elhatározásunkat, s nekiállunk maradvány pénzünknek egy biztonságos, kedvező idejű és kedvező kamatozású megtakarítási formát keresni, érdemes azt is felmérni, hogy milyen az infláció és a nominálkamat viszonya. (Az 1990-es években Magyarországon a 3 –5 éves lekötések kamata évi 33-35 % volt. Ugyanakkor az infláció ennél alacsonyabb, így akinek volt pénze, inkább biztonságos elhelyezést keresett pénzének, mint felélte azt.) Csak akkor álljunk neki az információszerzésnek, amennyiben a nominálkamat felé billen el a képzeletbeli mérleg nyelve.

Sokféle befektetési lehetőség kínálkozik, de mindig figyelni kell arra, hogy egyszerre több vasat tartsunk a tűzben. (divatos kifejezéssel élve: több lábon álljunk) Hogy ez mit jelent? A különböző befektetéseket próbáljuk meg kombinálni, vagyis ha részvényeink vannak, váltsunk takarékkönyvet is és így tovább! Miért? Mert elég valószínűtlen, hogy egyszerre minden pénzforrásunkat valami baj érje. Így, ha az egyik elúszik, még mindig van esélyünk arra, hogy a másik befektetésünk nyereséget hozzon.

Gond lehet, ha nem figyelünk az időre! Magasabb kamatokat csak hosszabb távú lekötések hozhatnak, ugyanakkor könnyen előfordulhat, gyorsan szükségünk van pénzre (pl. last minute nyaralás). Így tehát jobb, ha mérlegelünk, és több befektetési formát választunk pénzünknek, illetve egy nagyobb összeget több, kisebb részletben kötünk le, így a betét feltörése esetén nem esünk el a teljes kamattól.

Soha ne kapkodjunk! Minden lehetőség megismétlődik még egyszer. Szinte valamennyien tapasztaltuk már ezt például karácsonyi bevásárláskor. Megvettük a kigondolt ajándékot, majd a következő boltban ugyanazt olcsóbban láttuk. Tehát óvakodjunk a „soha vissza nem térő alkalmak”-tól! Idő hiányában, határidőktől szorítva soha ne döntsünk fontos kérdésekben! Az esetek nagy százalékában újra lesz hasonló lehetőségünk. Ha tartjuk magunkat az általunk felállított szabályainkhoz, s minden lehetőséget többször jól átgondolunk, akkor jó esélyünk

van arra, hogy nem dőlünk be dörzsölt befektetési tanácsadóknak, akik bár bombasztikus üzletet kínálnak, nem biztos, hogy a végén valóban jól járunk.

Hogy milyen befektetést, megtakarítási módot választunk, nagymértékben függ a befektethető pénz nagyságától, a befektetés várható időtartamától.

Ha hosszú távra szeretnénk sok pénzt befektetni, akkor akár ingatlant is vásárolhatunk, de ha rövid időre van kevés pénzünk, akkor is van miből válogatnunk.

A nagy számolásban azért ne felejtsük el, ha úgy gazdálkodhatnánk a pénzünkkel, ahogyan azt a befektetési tanácsadók, az újságok gazdasági rovatai, a bankok vagy a tőzsdecápák javasolják, mással se foglalkozhatnánk egész nap. Ráadásul állandóan valami újjal kellene számolnunk: kamatokkal, kiadásokkal, költségekkel, hitelekkel, kezelési költségekkel – és még sorolhatnánk. Így biztos, hogy a sok spekulációra rámennének az idegeink, de az időnk is.

A lehetőségek közül most szemeljük ki a betéteket!

A betét a pénzintézeteknél elszámolási számlán, vagy szerződés alapján elhelyezett összeg.

A betéti konstrukcióknak számos fajtája létezik és egyre újabb és újabb formái jelennek meg.

A betéteket többféleképpen csoportosíthatjuk:

1. Lekötési időtartam szerint:

- látra szóló betét: a látra szóló betétet a betét elhelyezője bármikor előzetes bejelentés nélkül felmondhatja, emiatt az ilyen betétek kamatai a legalacsonyabbak. A folyószámlán elhelyezett betéteknél napi kamatszámítást alkalmaznak, ami azt jelenti, hogy a kamatot a folyószámlán naponta mutakozó záró egyenleg alapján térítik.
- felmondásos betét: a felmondásos betéteknek van felmondási ideje, amely időtartam után juthat a tulajdonos hozzá a pénzéhez. Jellemzően minél rövidebb a felmondási idő, annál alacsonyabb a betéti kamat.

- lekötött betét: a lekötött betétek a lekötési időtartama alatt nem mondhatók fel, azonban a bank lehetőséget biztosít, hogy a betétesek lejárat előtt hozzájussanak lekötött betéteikhez. Ilyen esetben a betétes kevesebb - gyakran 0 százalékos - kamatot kap a betét után.
2. Lejárat szerint: rövidlejáratú betétek (éven belüli), középlejáratú betétek (lejárat 1-5 év), hosszúlejáratú betétek (lejárat 5 évnél több) Mindenképpen figyeljünk, hogy mi történik akkor, ha a pénzünket elfelejtjük felvenni a lejárat napján. Gyakran előfordul, hogy lejárat után a pénz tovább nem kamatozik. Ugyanakkor számos lekötési konstrukciónál választható a lejáratot követő naptól automatikus, azonos időtartamú ismétlődő újra-lekötés is.
 3. Tulajdonosok szerint: magánbetétek, közületi betétek, bankközi betétek. A legtöbb betét a magánszemélyeket, illetve a gazdasági szervezeteket célozza meg. A kétféle ügyfélkör eltérő igényekkel, eltérő pénzhasználati szokásokkal és különböző nagyságú befektethető pénzzel rendelkezik, így a bankok által felkínált lehetőségek is szükségszerűen különböznek.
 4. Pénznem szerint: forint betét, deviza betét
 5. Betétek feletti rendelkezés módja szerint: bemutatóra szóló vagy névre szóló. A névre szóló betétek felett csak a betétes vagy az általa felhatalmazott személy rendelkezhet, míg a bemutatóra szóló követelés a betét bemutatója számára ellenőrzés nélkül fizethető ki (ez a konstrukció már kifutóban van, ma már nem lehet ilyet elhelyezni).
 6. Kamatozás szerint: Kamat, a kölcsönadott pénz használati díja, ami a pénz tulajdonosának a jövedelme.
 - fix kamatozású – a lekötés időtartama alatt nem változik, azaz fix %
 - változó kamatozású – %-a a lekötés időtartama alatt változhat
 - sávós kamatozású (fix vagy változó)
 - lekötés: tőke vagy tőke + kamat
 - lekötés egyszeri vagy folyamatos - előnyös lehet számunkra egy folyamatos lekötési konstrukció, amely a lejáratkor újra kezdődik.
 7. Biztosítás szempontjából: biztosított betét (OBA – Országos Betétbiztosítási Alap): vagy nem biztosított betét. A betétbiztosítás védelmét a Magyar Köztársaság területén visszafizetendő, névre szóló banki betétek (betéti okiratok, betétszámla-követelések),

valamint a 2003. január 1. után vásárolt, bank által kibocsátott kötvények és letéti jegyek élvezik. Az Alap biztosítási szolgáltatása csak a tagintézteire, azaz a bankokra, a takaré- és hitelszövetkezetekre, valamint a lakás-takarékpénztárakra terjed ki. Vagyis nem mind védett, ami kamatozik, nem szükségképpen védett az, aki banki ügyfél, tehát a közmondás ide is igaz: Nem mind arany, ami fénylik!

A befektetők megszerzéséért folyó versenyből következően a bankok igyekeznek a legcsábítóbb ajánlatokkal előállni. A bankok által adható kamatszázalékok nagyon „használóak” egymáshoz, szinte semmilyen kockázatot nem jelent, ha így kamatoztatjuk a pénzünket. Az a pénzügyintézet, amely jócskán eltér (felfelé), valószínűleg valamilyen nagyobb kockázatot vállal, ezért tud magasabb kamatot fizetni. Tehát mindenképpen érdemes mérlegelnünk, hogy a nagyobb kamat ellenére megfelelő biztonságban van-e a pénzünk. Már az ajánlatok megismerése sem egyszerű feladat, de néha még nehezebb összehasonlítani a különböző konstrukciókat.

A befektetők eligazodását jól segíti az úgynevezett **egységes betéti kamatmutató (EBKM)**, amelynek segítségével a különböző időtávú és kamatozású betéteknek azonos számítási elv alapján meghatározott éves hozamát ismerjük meg. (A bankok kötelesek közzétenni!)

Feladat:

Ha lenne 100.000,- Ft el nem költött pénzed, érdemes lenne takarékoskodnod - azaz a későbbi elköltés kedvező-e -, vagy sem?

2. 4. Hitel lehetőségek, avagy valóban csak addig nyújtózkodhatunk, ameddig a takarónk ér?

„Ahhoz, hogy hitelt kapj, először be kell bizonyítanod, hogy nincs rá szükség”

Mark Twain

Mind a természetes személyek, mind a jogi személyek többsége igyekszik beosztani a rendelkezésére álló pénzügyösszeget kiadásainak fedezetére. Ez a mindennapok során rendszerint sikerülni is szokott, viszont egy-egy nagyobb kiadás alkalmával kölcsön pénzre, azaz hitelre lehet szükség. Mik lehetnek ilyen események? Cégeknél, pl. a készletek beszerzése, vagy egy nagyobb beruházás (üzemcsarnok építés). Magánszemélyeknél is hasonló események

lehetnek, pl. új háztartási gépet kell vásárolni, mert az előző elromlott, vagy nyaralásra nem sikerült összespórolni a szükséges összeget.

Hitelek csoportosítási lehetőségei:

1. Folyószámlahitel - Rövid lejáratú, átmeneti pénzhány fedezésére szolgáló hitel. Pénzintézetek megfelelő fedezettel rendelkező számlatulajdonosoknak kínálják a folyószámlahitel keretszerződést, amelynek alapján az ügyfelek kedvező kamatozású, egyéves lejáratú idejű - de a lejáratú időn belül akár ismételt is felhasználható -, részletekben vagy egy összegben visszafizethető hitelhez juthatnak.

Tulajdonságai:

- a. *Automatikusan igényelhető és módosítható.* A pénzintézet a hitelszerződés erre vonatkozó bekezdésének elfogadásával automatikusan állapítja meg, illetve meghatározott időközönként és meghatározott feltételek teljesülése esetén, hitelbírálati díj felszámítása nélkül megemeli a hitelkeret összegét. A módosított hitelkeret összegéről számlakivonaton nyújtanak tájékoztatást.
- b. *Automatikusan felhasználható.* A szerződés megkötése után külön kérés és hitelengedélyezés nélkül felhasználható, akár bankkártyájával történik a fizetés, akár számláról átutalás vagy szolgáltatói díj kiegyenlítés illetve készpénz felvétel.
- c. Kamatozása gyorsan változhat, s ez általában vonatkozik a már igénybe vett hitelekre is.
- d. Egyszerűen és kényelmesen törleszhető. A hitelt a folyószámlára érkező átutalások automatikusan törlesztik.
- e. Rulírozó, azaz a visszafizetett összeg újra felhasználható.
- f. Bizonyos pénzintézeteknél a szolgáltatás igénybevételéhez biztosítás jár.

Beszéljük meg néhány fent elhangzott szó pontos jelentését.

- Hitelbírálati díj – a pénzintézethez benyújtott hitelígyény elbírálásának díja
- Hitelkeret – az ügyfél rendelkezésére bocsátott hitelösszeg, melyet felhasználhat, elkölthet
- Számlakivonat – értesítő levél, mely, pl. a folyószámla mozgásait tartalmazza
- Hitelengedélyezés – pénzintézetek általi engedélyezési folyamat

2. Fogyasztási hitel - A mindennapi élethez tartozó kisebb-nagyobb áruk és szolgáltatások megvásárlásához nyújtott kölcsön, melynek futamideje jellemzően 6-60 hónap.
- a. A hitelt - általában erre a célra rendszeresített - formanyomtatványon kell igényelni. Kedvező elbírálását a pénzüintézetek gyakran kötik néhány hónapos folyamatos munkaviszonyhoz, illetve meghatározzák a havi jövedelem minimumát.
 - b. Az igényléshez szükséges minden kölcsönigénylő, vagy adóstárs alábbi okmánya:
 - Kitöltött kölcsönigénylő lap
 - Személyazonosság megállapítására alkalmas okirat (személyi igazolvány, lakcímkártya, adó, vagy TB kártya, útlevél, jogosítvány, közalkalmazotti igazolvány),
 - Munkáltatói jövedelemigazolás
 - c. Felhasználható: Új, tartós fogyasztási cikkek vásárlására, valamint szolgáltatások (pl. utazás) igénybevételére. A kölcsön összege jellemzően 20.000,- – 1.000.000,-Ft
 - d. Kamatozása hasonlít a folyószámlahitel kamatozásához.
 - e. Törlesztése havonta történik.

Fogyasztási hitelnél a pénzüintézetek nem kötik folyószámlához a hitel megítélését, bár az esetek többségében kedvezőbb kondíciókkal jut hozzá az igénylő, ha rendelkezik folyószámlával. (Ennek több oka is van. Egyrészt, ha ott van folyószámlája, akkor a pénzüintézet már ismeri az ügyfelet, másrészt így bővített szolgáltatást tud nyújtani az ügyfélnek)

3. Lakáshitel - használt és új lakás/ház vásárlására, új lakás/ház építésére, felújítására, bővítésére és korszerűsítésére, vehető igénybe.
- a. A hitelt - általában erre a célra rendszeresített formanyomtatványon – kell igényelni, ami pénzüintézetenként nagyon eltérő lehet.
 - b. Kamatát jellemzően külső, nemzetgazdasági mutató alakulásához kötik, pl. infláció mértéke
 - c. A hitel összegét a megvásárolni kívánt ingatlan értékének %-ban szokták maximálni. Jellemzően 60%-nál nem magasabb ez az érték.

d. Futamideje jellemzően 5-35 év

Bármiféle hitelt általában csak fedezetre ad a bank. A hitelfedezet garanciát jelent a hitel visszafizetéséhez. A hitelnnyújtók számára az a jó fedezet, amely könnyen és nagyobb veszteség nélkül pénzzé tehető, s így biztosan hozzájutnak kölcsönadott pénzükhöz.

A hitel fedezete lehet: áru, jövőbeni termék, ingatlan, kezesség, bankgarancia stb. (Ha a hitel fedezete kezesség, akkor a hiteladós nemfizetése esetén a kezes tartozik helyette fizetni. A kezes általában egy másik természetes személy, vagy jogi személy, mely az adóssal kötött szerződés alapján vállalja a kezességet, díjfizetés ellenében. A bankgaranciát bankok vállalják ügyfeleikért, lehetővé téve ezzel számukra, hogy egy másik banktól hitelt kapjanak. A bankgarancia az egyik legjobb fedezet, amit csak kérni lehet, hisz a bankok közismerten megbízható, jó adósok.)

Ezek után nézzük meg, mit tudtunk meg a **hitелеkről**.

Bármelyik típusú hitelt kívánjuk igénybe venni, ez pénzkölcsönzést jelent, s a hitel összegét előre meghatározott rendszerességgel, kamattal növelt összeggel kell visszafizetni.

Vagyis hitelfelvételhez csak akkor folyamodjunk, ha feltétlenül szükségünk van a többlet pénzre, s a **visszafizetését is tudjuk vállalni**. Itt még inkább igaz az a tanács, hogy alaposan vizsgáljuk meg, hogy melyik nagy pénzintézet melyik hitelkonstrukcióját választjuk! A döntéshez nem csak a hitelkamat mértékét kell figyelembe venni, hanem még számos adódó költséget is. Ezek felmérésében segít a THM mutató. A **Teljes Hiteldíj Mutató** (rövidítve THM) azt hivatott szolgálni, hogy egyetlen, könnyen összehasonlítható számmal - de az összes felmerülő díjat, kamatot, költséget figyelembe véve - mutassa meg a vásárlónak, hogy a felvett hitele mekkora tényleges költségekkel jár.

Feladat:

Lapozzunk vissza a 1.4 fejezethez, ahol Zoliék középtávú tervében autóvásárlás, hosszú távú tervében pedig ingatlan vásárlás szerepel. Kalkulációjuk alapján mindkét tervhez hitelre lesz szükségük. Vizsgáld meg néhány pénzintézet hitelajánlatát!

3. Havonta jelentkező fix költségek, avagy amit kötelező kifizetni

„Az életet sok mindenhez lehet hasonlítani, de az biztos, hogy szerencsejáték lesz. ”

Murphy

Általánosságban beszéltünk eddig a háztartásról, a családi költségvetésről, annak tervezhetőségéről, a pénz megjelenési formáiról. Belekóstoltunk a betétek és a hitelek világába is.

Most induljunk el a háztartásokban időszakos **rendszerességgel felmerülő** kiadások feltérképezésére.

Mértékadó felmérések alapján egy mintának tekinthető (átlagos felszereltségű lakásban lakó) négytagú család energiaköltségei az alábbi megoszlást mutatják:

fűtés	70,3%,
használati melegvíz	4,5%,
vízellátás	5,6%,
villamos energia (főzés, sütés, mikrohullámú berendezések, kenyérpíró, stb.), ebből	19,6%,
- nagyfogyasztású villamos berendezések	4,5%,
- egyéb háztartási villamos berendezések (hűtő, porszívó, mosógép, hajszárító, vasaló, varrógép, stb.)	10,0%,
- világítás	1,7%,
- szórakoztató elektronika (TV, rádió, videó, magnó, számítógép)	3,4%

<http://www.reak.hu/kk/002.htm>

3. 1. Fűtés (szén, gáz, villany, távhő napenergia)

„Hol a boldogság mostanában?

Barátságos meleg szobában”

Petőfi Sándor

Szinte minden háztartásban a fűtés az egyik legnagyobb összegű kiadási tétel a fenntartási költségek között. Mit érdemes tudnunk erről? Először is azt, hogy a mi éghajlati övünk alatt manapság minden háztartásban valamilyen módon az év közel felében meg kell oldani a fűtést. Ennek két alapvetően különböző módja van,

- önálló
- központi, illetve távfűtés

(Mindkét módnak megvan az előnye és a hátránya is.)

Önálló a fűtés, ha a lakáson belül lehet előállítani az igényelt – s majdan kifizetendő – hőfokot. (pl. gázkonvektor, cirko rendszer) míg központi a fűtés (pl. radiátor), ha azt egy központi helyen állítják elő (pl. hőközpont), s juttatják el a lakásokba.

Ezek miatt a költségek is alapvetően két csoportba oszthatók:

- Önálló fűtésnél azt az energia felhasználást kell megfizetni, amit valóban igénybe veszünk, és csak akkor, amikor igénybe vesszük. (csak a fűtött hónapokban, s ha a lakást 20 fokra fűtjük, akkor kevesebbet kell fizetnünk, mintha 23 fokra fűtenénk. Vagyis van némi beleszólásunk az elfogyasztott és kifizetendő energia mennyiségébe.)
- Központi, illetve távfűtésnél jellemzően egész évben kell díjat fizetni, a fűtési szezonban jellemzően magasabb összeget, az év többi részében kevesebbet.

A költségek nagymértékben függenek még a felhasznált fűtési energia áráról. Manapság különböző számítások szerint legolcsóbb a földgáz és a távhő szolgáltatás, majd a szén, villamos energia és napenergia. A természeti energiákat Magyarországon még nem használjuk ki abban a mértékben, ahogyan rendelkezésünkre áll, bár az is igaz, az éves napos órák száma meg sem közelíti, pl. Görögországot.

3. 2. Világítás (elektromos áramfogyasztás)

Az alcím kissé csalóka, mert nem kizárólag a világítás fogyaszt elektromos energiát, hanem még sok-sok háztartási eszköz. Ahogy korunk fejlődik, ahogy egyre kényelmesedik társadalmunk, s ahogy anyagilag egyre gyarapodnak a családok, úgy nő a háztartásokban az elektromos áram fogyasztó gépek serege.

Ha csak kétgenerációnyi időt utazunk visszafelé - a nagyszüleink korába érünk-, ahol elektromos háztartási eszközökkel nem nagyon találkozunk. Megoldották a vasalást, (széntüzelésű vasalóval végezték), az élelmiszerek hűtésére jeget használtak.

Szüleink háztartásában már megtalálható volt a mosógép, a hűtőszekrény, a vasaló, a porszívó, s mindez elektromos áramfogyasztó formájában.

Napjainkban azonban mondhatni elszabadult a fantázia. Léghkondicionáló berendezések, elektromos ágymelegítő, időzített kertlocsoló berendezés, hifi torony, DVD lejátszó és még sorolhatnánk a termékeket, amelyek fogyasztják az energiát. Nem véletlen, hogy egyre több helyről lehet hallani, hogy részleges, vagy teljes áramszünet van.

Bár a legtöbben eddig sem borítottuk fényárba lakásunkat, most még jobban meg kell gondolnunk, mit mikor kapcsoljunk be. A megoldás mégsem az, hogy egyáltalán nem kapcsoljuk be, s megpróbálunk például az esti holdfényben elmosogatni. A lényeg az ésszerű felhasználáson van, s ehhez ismernünk kell háztartási gépeinket. (ezzel az 5. fejezetben részletesebben foglalkozunk) Az ismerkedés már a vásárlásnál kell, hogy kezdődjön, amikor nem csak a termék árát, a márka nevét vagy külalakját kell figyelembe vennünk, hanem azt is, hogy mennyi áramot fogyaszt. Ezek az adatok ma már szinte minden terméken (hűtőgépek, fagyasztók, mosó- és szárítógépek, vízmelegítők, mosogatógépek és világítótestek) egységesen vannak feltüntetve. Ezen címjegyek egyszerű és áttekinthető adatai alapján (amelyek a használati utasításon vagy a jótállási feltételek közt vannak feltüntetve) a vásárlás helyszínén ellenőrizhetjük a kiválasztott termék energiaigényességét. A címjegy a gyártó feltüntetésén kívül tartalmazza a termék fajtáját, a fontosabb technikai és energetikai paramétereit, a fogyasztás szerinti besorolását. Ez utóbbi alapján a termékeket hét kategóriába sorolják, az alacsony fogyasztásútól a magasabbig – A-tól G-ig, valamint különböző színekkel jelölik. Az „A” kategóriába olyan terméket sorolnak, mely az átlagnál több mint 45

százalékkal kevesebb energiát fogyaszt, a B kategóriás termék fogyasztása 25-45 százalékkal kell, hogy alacsonyabb legyen az átlagnál. A középértékeket a D és E betűk jelölik, a G kategóriás termék energiafogyasztása pedig akár 25 százalékkal is túllépheti az átlagot.

Az elektromos energia ellenértékének fizetése rendszeres időközönként történik. Ez szolgáltatótól függően lehet havonta, kéthavonta, illetve ennél ritkábban is. Tapasztalatom szerint minél ritkábban kell fizetnünk az aktuális díjat, annál nagyobb a fizetendő összeg, amit nehezebb összespórolni. Előfordulhat, hogy az évente 1 alkalommal történő számlázás esetén nem is tudjuk egy összegben rendezni tartozásunkat. Ezt a megoldást a szolgáltatók sem szeretik, hiszen nekik ennél sűrűbben kell kifizetni ráfordításaikat. Gyakori eset, hogy a háztartások megbecsülik havi energiafogyasztásukat, s ez alapján ún. általányt fizetnek, majd időszakosan (pl. évente) történik egy végelszámolás. Ezért jó, ha az éves elszámolási időszakra tartalékolunk egy bizonyos összeget, mert előfordulhat, hogy a kis összegű általány miatt elszámolási év végén nagyobb összegű hátralékot kell befizetnünk.

3. 3. Víz, csatorna

A háztartásokban előre jól tervezhető és mérhető vízfogyasztás jelenik meg. A vízfogyasztás mértéke függ a háztartások létszámától, korösszetételétől, vízfogyasztási szokásaiktól, valamint a háztartásokban található háztartási eszközök lététől. Ha a családban kisgyermek van, akkor sokat kell rájuk mosni, gyakran kell őket fürdetni, mert összekénik magukat, vagyis náluk több víz fogy.

Talán a leggyakrabban használt háztartási eszköz a mosógép. Itt is van módunk a takarékosagra, csak ismerni kell a gépünket. A mosógép villamos energia fogyasztása szoros összefüggésben van a vízfogyasztásával. A vízmennyiség csökkentése érdekében különböző rendszereket fejlesztettek ki, egyes típusok azt a ruha mennyiségétől függően automatikusan szabályozzák. Amit tudnunk kell: Egy kilogramm száraz fehérnemű mosása – a mosógép fajtájától függően – 60 °C-nál 0,2-0,4 kWó energiát fogyaszt. A kifőzőprogramnál ez a fogyasztás 0,3-0,7 kWó. Ha a 90 °C program helyett 60 °C-on mosunk, az energiafogyasztás 30 százalékkal is csökkenhet.

A modern konyhákban a mosogatógép sem számít luxuscikknek, sőt időt és energiát is spórolhatunk vele. Az újabb típusú gépek feleannyi vizet és energiát használnak el, mint régebbi társaik. Ha egy általános mosogatási program fogyasztását összehasonlítjuk egy átlagos kézi mosogatással, meglepő eredményt kapunk. Mosogatógéppel 20 liter vizet és 1,6

kWó energiát – kézzel pedig 40-50 liter vizet és 2-3 kWó „mosogatunk el”. Ráadásul, ha kézi mosogatáskor az edényeket többszörösen leöblítjük s utána el is törölgetjük, akkor sem fogunk olyan tisztasági fokot elérni, mint a mosogatógép használatával.

Abból kiindulva, hogy a felhasznált víz mennyiségével megegyezik a csatorna használata is, a csatorna díjat a vízfogyasztás alapján számlázzák. Sajnos, ez nem minden esetben igaz. A lakótelepi lakásokban is öntözik a virágokat, de nyáron a családi házaknál érezhető igazán a különbség, ha pl. a locsoláshoz felhasznált víz mennyiségére gondolunk. Egyes önkormányzatoknál lehet kedvezményt kérni, amivel enyhíteni lehet a különbséget.

3. 4. Szemét

A háztartásokban időről időre nagy mennyiségű szemét keletkezik, s ezzel komoly problémát teremtünk.

Egyrészt, mára a hagyományos tüzelésű fűtőberendezések már nem, vagy nagyon ritkán találhatók meg a háztartásokban, így a háztartások nem tudják a szemét egy részét önmaguk felhasználni. Szüleink még elégették a szemét nagy részét, így a fűtést is megoldották, s a szemétszállítással is kevesebb gondjuk volt.

Másrészt manapság már nagyon sok nehezen bomló, nem égethető szemét keletkezik (a csomagoló anyagok között jelentős szerepet játszik a műanyag, aminek égetésekor egészségre káros égéstermékek keletkeznek)

A szemét eltüntetésének, újra felhasználásának számos elméleti módját ismerik a hazai szakemberek, de sajnos csak kevés módját használják. A valamikori szemétlerakók telítődnek, s a települések – félve a szemét okozta nehézségektől (kosz, bűz) – nehezen engedik újabbak létrehozását. Ugyanakkor a környező országok példáján okulva a szemét újrafelhasználása energiaforrás is lehetne. Különösen a szelektív hulladékgyűjtésben rejlő lehetőségeket kell kihasználnunk. Itt a szemetet különböző csoportosítás alapján külön gyűjtik (fém, papír, műanyag, stb.) ennek alapján lehetővé válik azok újrahasznosítása.

3. 5. Telefon

3. 5. 1. Vezetékes, mobil Telefon

Alexander Graham Bell nagy találmánya, a telefon mára a háztartások nélkülözhetetlen eszközévé vált. A mobil telefonoknak különösen nagy fejlődése figyelhető meg. Néhány éve még kuriózum számba ment, ha valaki az utcán telefonált, manapság mondhatni bármerre megyünk (közlekedési eszközökön, színházakban, mozikban) mindenhol és minden korosztálynál láthatunk mobiltelefont. Nagy előnye a mobilitása, ami rohanó világunkban elérhetővé teszi az embereket. A „vezetékes szolgáltatók” ezért a szolgáltatásuk „biztos pont” jellegét hangsúlyozzák. A telefonszolgáltatók (mobil-mobil és mobil-vezetékes) egymás között nagy versenyben vannak, s ennek előnyeit (pénzben kifejezhető is!) a telefonálók élvezhetik.

3. 5. 2. Előfizetéses, kártyás

A szolgáltatók igyekeznek a telefonálási szokások sokrétűségéhez igazodni, ezért többféle díjcsomagot kínálnak. A választás nem könnyű, s ahhoz, hogy megfelelőt találjunk, fel kell mérnünk, meg kell ismernünk telefonálási szokásainkat, s azt is meg kell becsülnünk, mire szeretnénk használni a telefont. Érthető, hogy pl. egy középiskolai diák másra használja a telefont, mint egy nyugdíjas. A diák kora délutántól beszélget a barátaival, illetve éjszakánként használja az Internetet. A nyugdíjas napközben beszél az orvossal, a barátnőivel, este korán lefekszik.

Az előfizetéses telefonhasználatnál – ahogy a neve is jelzi –, a szolgáltatás lehetőségéért előre fizetünk. Ez a havi alapidj, ami biztosítja számunkra, hogy bármikor telefonálhatunk. A telefonálás percdíjait számla alapján, utólag fizetjük. Vagyis a telefondíj jellemzően két részből, az alapidjból és a használati díjból tevődik össze. Az alapidjat akkor is fizetnünk kell, ha nem telefonálunk egy percet sem, a használati díj összege pedig attól függ, melyik időpontban, melyik távolságban mennyi időt telefonáltunk. Megfigyelhető egy olyan tendencia, hogy ahogy nő az alapidj, úgy csökken a percdíj, és fordítva.

A kártyás telefonhasználatnál egy előre meghatározott összeget fizetünk be a szolgáltatónak, s telefonáláskor ez az összeg csökken. A fizetendő díj csak a használati díjat tartalmazza, ezért az esetben a percdíjak valamivel nagyobbak, mint előfizetés esetén.

Feladatok:

Számold ki, hogy a családi költségvetés mekkora részét költitek az energia felhasználásra!

Térképezd fel családod telefonálási szokásait, s vizsgáld meg, van-e kedvező díjsomag, amire érdemes lenne áttérnetek!

4. Napi cikkek vásárlása: bevásárlás mindennap, vagy havonta egyszer?

„A kitartás az a kemény munka, amit akkor végzel, ha már belefáradtál a kemény munkába.”

Newt Gingrich

Folytassuk a vizsgálódásunkat a háztartásokban időszaki rendszerességgel, de már nem kötelezően felmerülő kiadásai között. Bármily furcsának is hangzik, a mindennapi betevőnket ebbe a kategóriába sorolom. Hogy miért? Mert nincs semmiféle külső kényszer arra vonatkozóan, hogy milyen mennyiségű, milyen minőségű terméket, hol és milyen gyakran vásárolunk. A pénz nagy úr, leginkább igényeink és pénztárcánk alapján döntünk.

Mielőtt még elindulunk vásárolni, próbáljunk meg összeállítani egy bevásárló cédulát, ami egy család heti étkezéséhez szükséges s tételezzük fel, hogy csupán a heti szükséges dolgokat fogjuk megvásárolni. A mennyiséggel egyelőre nem törődünk:

Tej, tejtermék, felvágott, margarin, pékárú, zöldség, hús, tojás, liszt, rizs, cukor, olaj, édesség.

Ha ezzel megvagyunk, még el kell döntenünk, hol vásároljunk. Nézzük, milyen lehetőségeink vannak!

- Nagykereskedések, ebből is az egyre jobban terjedő „cash and carry” (fizesd és vidd) hálózat. Itt önkiszolgáló raktárral találkozunk, ahonnan általában nagyobb mennyiségben lehet vásárolni, megfizethető áron.
- Kiskereskedések, ami lehet, pl. diszkont áruház, élelmiszerüzlet, csomagküldő szolgálat. Kiskereskedés, mert a végső fogyasztó részére, nem pedig tovább eladásra

kínálja termékét, szolgáltatását. A diszkont áruház jellemzője, hogy nem a külső megjelenésre, hanem a termékekre figyel, ezáltal olcsóbban tudja adni a termékeket.

A vásárlás helyét az is befolyásolja, hogy milyenek a bevásárlási szokásaink. A család számára szükséges termékeket havonta, hetente, vagy naponta vesszük meg. Ez függhet a jövedelmünk nagyságától (ki tudjuk-e fizetni előre egyhavi bevásárlás összegét?), a lakásunk felszereltségétől (mennyi időre vásárolt terméket tudunk tárolni).

Nézzük a kiskereskedések néhány formáját!

4. 1 Szupermarketek

A listánk alapján induljunk el bevásárolni egy supermarketbe.

Mai világunkban mondhatni minden nagyobb városban már megtalálható ez a fajta bevásárlóhely, vagy ha még nincs, az építése gyors ütemben zajlik. Hogy miért ilyen nagyon elterjedtek ezek a központok?

Az országos, sőt kontinentális hálózattal rendelkező áruházi üzletláncok (pl. Cora, Metro, Auchan, Baumax, Praktiker, OBI, Tesco) üzletei fekvésüktől függetlenül azonos szolgáltatási színvonalukkal, egységes árukészletükkel azt sugallják nekünk, hogy nincsen már lakóhely vagy nemzeti hovatartozás szerinti különbségek határon belül és túl.

Általában a városokon belül, **központi helyeken találhatóak**, és a vásárlók által nem csak személygépkocsival, de tömegközlekedési eszközökkel, esetleg gyalogosan is jól megközelíthetőek. Ugyanakkor szaporodnak a gyakorlatilag kizárólag autóval elérhető is.

Ha jártunk már ilyen központban, akkor tudjuk, hogy ott hatalmas bevásárló kocsikkal közlekednek a vásárlók, amely kocsik roskadásig vannak pakolva áruval. A hatalmas supermarketben megtalálható minden, mi szem szájnak ingere, s csodák csodája, minden második termék akciós áru.

A **tartós élelmiszerekből** (liszt, rizs, cukor és olaj) jellemzően egyszerre többet vásárolunk. Ennek több oka van, egyrészt a csomagolás már eleve nagyobb tételt tartalmaz (2, 5, 10 kg), továbbá, ha autóval érkeztünk bevásárolni, a későbbiekben nem kell majd a közeli boltból kézben hazavinnünk a nehéz élelmiszert.

A **rövidebb szavatossági** idejű termékekből alaposabban meg kell fontolni, mennyit vásároljunk, amihez ismerni kell a család igényét. Így tejtermékből, húsból, felvágottból a szavatossági időben várhatóan elfogyasztandó mennyiséget tudjuk megvásárolni.

Nagy veszélyük, hogy hatalmas kínálatukkal könnyen elcsábítják a vásárlókat. Hiába írtuk össze gondosan a vásárlandó termékek listáját, a szupermarketben a polcok között közlekedve, a másik vásárló kocsijába nézve biztosan eszünkbe jut még olyan dolog, amit jó lenne megvásárolni.

Összegezve, nagyon **modern és kultúrált, de személytelen** bevásárlást nyújtanak. Egyre inkább megoldott a megközelítésük, széles a választékuk, mindig kínálnak kedvező áron termékeket, amikkel becsalogatják a vásárlókat. A vásárlók zöme alkalmanként sok pénzt hagy itt, mert a termékek kínálta csábításnak nehezen tudunk ellenállni.

4. 2 Kisüzletek

Természetesen nem csupán nagy áruházak és bevásárló központok állnak rendelkezésünkre vásárlásaik lebonyolításához, hanem kis üzletek és egy-két személyes boltok is. Ilyen boltok találhatóak a legtöbb utcában, lakások közelében is. Ezek a családias hangulatú kisüzletek, ismerős eladóival, barátságos, emberléptékű környezettel, más hatást, más érzéseket váltanak ki, mint a bevásárló központok.

Ezeknek az üzleteknek a választéka szűkebb, mint a szupermarketeké, de az alapvető élelmiszereket, háztartási cikkeket meg lehet vásárolni. Nagy előnyük, hogy az itt dolgozók **ismerik a vásárlóik szokásait**, így biztosíthatják számukra az elegendő és friss terméket. (pl. ha rendszeresen este 6-kor járunk ugyanabba az üzletbe és vásárolunk két liter tejet és egy kalácsot, egy idő után elteszik nekünk ezt a mennyiséget.) Ráadásul, ha valamire szükségünk van, azt a bolt személyzete néhány nap alatt be is szerzi számunkra.

Mivel a boltok kis raktárkészlettel rendelkeznek, ráadásul ismerik a törzsvásárlóikat, nagy valószínűséggel mindig friss árut fogunk találni az üzletben, így könnyen elkerülhetjük azt is, hogy lejárt szavatosságú terméket vásároljunk.

A heti bevásárlás alkalmával valószínűbb, hogy csak a listán szereplő tételeket fogjuk megvásárolni. Lehet, hogy a termékek ára picit magasabb, mint a bevásárló központok akciós termékeié, úgy gondolom, ez a mérték elviselhető. Különösen, ha a bevásárláskor fizetendő

összeghez hozzászámoljuk saját időmegtakarításunkat, benzinköltségünket is (közel van a bolt, nem kell hosszasan sorban állni sem), akkor elmondhatjuk, sokkal gyorsabban és nem drágábban oldottuk meg a bevásárlást, mint a bevásárló központokban.

A rövidebb szavatosságú termékekből itt sem tudunk egész heti mennyiséget vásárolni, így hét közben legalább még egyszer be kell vásárolnunk valahol.

A kis üzletekről elmondhatjuk, hogy különösen a nagyobb települések peremterületein és a kisebb településeken találhatóak meg és jellemzően a helyi **lakosság igényeivel és anyagi lehetőségeivel összhangban álló** minimális választékú ellátást biztosítják. Az EU csatlakozás komoly terhet ró az amúgy is kedvezőtlen helyzetben lévő kisüzletekre, s ezzel még inkább ellehetetlenítik működésüket.

4. 3 Piacok, zöldséges standok

Piac, heti vásár, csarnok, zsibvásár. Ezek a szavak sajnos egyre kevesebbet jelentenek számunkra, pedig igazán hangulatos bevásárló helyeket jelölnek. Javaslom mindenkinek, menjen el és nézzen meg egy igazi piacot. Itt lehetünk igazán biztosak abban, hogy a gyümölcs még tegnap a fán, a zöldség még reggel a földben volt. Számomra a piac szó hallatán a termelők jelennek meg, akik saját portékájukat árusítják. A hangulatot tovább fokozza, hogy szinte elvárják, alkudozzunk egy keveset az árról. Nem elsősorban az ár változtatásáért, sokkal inkább a vásárlás élményének meghosszabbításáért. Az eladó nem olyan „kötött” árral dolgozik, mint egy bevásárló központban, hiszen az árat saját maga állapítja meg, így saját belátása szerint változtathatja is azt.

Természetesen nem mindenhol találkozunk ilyen „szabad” kereskedelemmel.

Vannak állandó, és vannak időszakos piacok, nagybani és kis piacok. Mindegyiknek megvan a maga varázsa. Aki tud, menjen el egy nagybani piacra is, és nézze meg azt a forgatagot, amit kizárólag ott lehet látni.

A heti bevásárló cédulánkról nem mindent tudunk itt beszerezni, de a friss dolgokat igen.

És akkor most nézzük, mikor melyik bevásárlást helyezzük előtérbe?

A lehetőségek száma nagyon sok. Régebben, mikor minden helyen egyformák voltak az árak, nem volt ekkora szerepe, hogy mit, hol és mikor vásárolunk meg. Mára mondhatni lehetetlen

lett összehasonlítani a termékeket. Egyrészt, mert bizonyos márkájúakat csak néhány helyen lehet vásárolni, másrészt a kereskedők nagyon figyelnek arra (külön szakma lett), hogy ha az egyik termék kicsivel olcsóbb, akkor másik termék picivel drágább legyen, vagyis a fizetendő érték megközelítően azonos.

Aki nem csupán bevásárolni szeretne, hanem kikapcsolódni, szórakozni is, és szereti a bevásárló központok hangulatát, valamint tud autóval közlekedni, annak a bevásárló központokat ajánlom.

Aki nagyon erős akarattal rendelkezik, bevásárlás előtt alaposan áttanulmányozza az aktuális akciós termékek hirdető újságát, és kizárólag a számára szükséges termékeket vásárolja meg, akkor ilyen helyen is tud olcsón vásárolni. Mindenesetre, ha az üzemanyag költséget és a vásárlással eltöltött időt is belekalkuláljuk, akkor csak időnként javaslom ezt a megoldást, mondjuk havonta egyszer.

Aki gyorsan szeretne vásárolni, mert számára fontos az idő, ezen kívül fontosak az emberi kapcsolatok, annak a kisközséget javaslom, illetve hétvége közeledtével a friss zöldség – gyümölcs, hús beszerzésére a piacot.

Feladat:

Gondold át családod bevásárlási szokásait! Elégedett vagy vele, vagy ha a saját családod lenne, változtatnál rajta?

5. Háztartási eszköz vásárlás

„Míg az okos ember képes egyszerűvé tenni a bonyolult dolgokat, a buta az egyszerűeket is túlbonyolítja.”

Dr. Gearld W. Grumet,

5. 1. Háztartási nagygépek (tévé, hűtőgép, mosógép, porszívó)

Azon háztartásokban, ahol készítenek családi költségvetést, a **középtávú tervben** szerepelnek a háztartási nagygépek beszerzései. Több okból is oda soroljuk. Életünkben nem gyakran vásárolunk ilyesmit (hiszen reményeink szerint e háztartási eszközöknek hosszú, 8-10 év az élettartama), ráadásul a termékeknek komoly ára van.

5. 2. Kiválasztás, vásárlási konstrukciók, házhozszállítás

A termékek kiválasztását mindig alaposan végig kell gondolni, hiszen a pénzünkért olyan terméket szeretnénk, ami megfelel az elvárásainknak.

Egyik legfontosabb szempont, hogy **mekkora helyünk** van a készülék elhelyezésére. Például ha egy szekrénysorba van beépítve a televízió helye, az a vásárlandó készülék külső méreteit már meghatározza. Vagy ha a hűtőgép a konyhabútorba van beépítve, akkor annak magassága már korlátozott lehet. Mosógépnél különösen fontos, hogy beférjen a fürdőszobába, vagy a mosókonyhába.

Fontos eldönteni, valójában **milyen elvárásaink** vannak a termékkel szemben. Ismert márkájú legyen, ami várhatóan drágább, vagy elég a közepes márka, közepes árért? Modern legyen, sok funkcióval, vagy elég nekünk kevesebb funkció is? (pl. sütőknél lehet választani gáz, villany, hőlégkeveréses, grillező fajtát) Szervízhálózata van-e lakhelyünk közelében, vagy az országban csak néhány helyen? Naponta fogjuk használni, vagy időszakosan, vagyis az összeszerelése, legyen stabil (porszívónál lehet fontos, hogy egy mozdulattal tudjuk használni, vagy minden használat előtt még össze kell szerelni?) Ne felejtjük el a 3.2 pontban már bemutatott energiafelhasználás vizsgálatát sem.

Alaposan meg kell vizsgálni a **vásárlás helyét** is. A szaküzletek széles skáláját kínálják a speciális termékeknek, jellemzően az eladók is tudnak segíteni a választásnál. A bevásárló központok szupermarketjeiben többféle termék van, de termékcsoportonként kisebb a választék, és az eladók sem specializálódtak minden egyes termékre. Ilyen helyen akkor érdemes vásárolni, ha már pontosan tudjuk, milyen márkájú készüléktípus melyikét szeretnénk megvásárolni.

Ezek a termékek jellemzően nagy darabok, súlyosak, gyakran személyautóval nem lehet haza szállítani. A díjmentes házhozszállításról a vásárlás helyén érdemes érdeklődni, mert egyre több üzletben bizonyos kilométer korlátozás mellett alkalmazzák ezt a szolgáltatást, „vevőcsalogatónak”

A kiválasztott termék árát kifizethetjük teljes egészében saját pénzből, illetve a saját pénzt kiegészíthetjük hitelből. A 2.4 fejezetben már esett szó a fogyasztási hitelekéről. (fogyasztási hitel: természetes személy által a mindennapi élet szokásos használati tárgyainak megvásárlásához, javíttatásához, illetve szolgáltatásainak igénybevételéhez igénybe vehető hitel)

Mire ügyeljünk, ha hitelre vásárolunk?

Miután az áruházakban kiválasztottuk a megvásárolni kívánt terméket, az árát, illetve annak egy részét a bank kifizeti helyettünk. Szerződést köt velünk, és meghatározott idő alatt részletekben kell visszafizetnünk neki a pénzt, kamatokkal növelve. Több bank foglalkozik ezzel az üzletággal, mindegyik más-más feltételekkel. Hitelre minden olyan kereskedelmi egységben lehet vásárolni, ahol jelentős a forgalom, és a banknak megéri, hogy a helyszínen legyen (hipermarketek, áruházak, üzletláncok) ügyintézője. Bármilyen termékre kérhetünk részletfizetési lehetőséget, ha annak értéke meghalad egy árszintet (általában 20.000,- Ft)

Ha részletre vásárolunk, kérhetnek tőlünk jövedelemigazolást, személyi igazolványt, közüzemi számlát, vezetékes telefonszámlát, munkáltatói igazolást. A vásárolt dologért – a kamatok miatt- a végén többet fizetünk, mint amennyibe a termék eredetileg került. A kamatfeltételek minden banknál mások, de függenek a visszafizetés futamidejétől és a kölcsön összegétől. Nézzünk utána, hogy az adott áruházban nincs-e egyszerre jelen több bank, ha igen, mindenhol kérdezzük meg a feltételeket, mert komoly különbségek lehetnek köztük.

Most nézzünk példát arra, hogy a hitel futamidejétől függően - ugyanazon pénzintézetnél - mennyit fizetünk egy 70.000 Ft-os termékért.

megvásárolni kívánt termék ára	70 000	70 000	70 000	70 000	70 000	70 000
saját tőke	30 000	30 000	20 000	20 000	40 000	40 000
„kölsön” futamideje	6 hónap	12 hónap	6 hónap	12 hónap	6 hónap	11 hónap
szükséges kölcsön összege	40 000	40 000	50 000	50 000	30 000	30 000
rendszeres havi törlesztés	7 261	3 905	9 076	4 882	5 446	3 158
THM	34,42%	34,85%	34,41%	34,89%	34,44%	34,91%
hitel-visszafizetés	43 566	46 860	54 456	58 584	32 676	37 896
kifizetett vételár	73 566	76 860	74 456	78 584	72 676	77 896

Az egyes hitelkonstrukciók összehasonlítása megfelelő módon csak a THM mutató alkalmazásával lehetséges.

5. 3 Garancia, szavatosság

Mit tehet a vevő, ha már az első takarítás után nem működik a porszívó, vagy néhány hét használat után felmondja a szolgálatot a mosógép. Ilyen esetek orvoslására szolgál a **szavatosság és a jótállás**. Hagyományos értelemben a jótállást az különbözteti meg a szavatosságtól, hogy a jótállást a termék gyártója (kötelezett) önként vállalhatja (kivételt képeznek a jótállásról szóló rendelet mellékletében felsorolt termékek), a szavatosság pedig a jogszabály erejénél fogva szükségképpen kapcsolódik a szerződéshez.

Szavatosság

Szabályait a Ptk.(Polgári törvénykönyv), valamint a vásárlók minőségi kifogásainak intézését szabályozó minisztériumi rendelet szabályozza. Hibás teljesítés esetén a Ptk. alapján a következőket kérhetjük:

- kijavítás
- kijavítási költségek megtérítése
- kicserélés
- elállás a szerződéstől.

Akkor élhetünk a szavatossággal, ha pl. két hónapja vásárolt hűtőszekrényünk nem hűt. Ha felfedezzük az áru hibáját, ne használjuk, azonnal éljünk szavatossági jogainkkal. Hívjunk hozzá szerelőt, tudjuk meg, mi okozza a problémát. Ha szerelő például azt mondja rá, hogy a motorja ment tönkre, akkor – mivel a két hónapja vásárolt hűtőszekrényénél ez nem szokásos működés -, kérhetjük a fent felsoroltak közül valamelyiket. De csak akkor, ha **tudjuk igazolni**, hogy mikor és hol vásároltuk a meghibásodott terméket. Ezért mindig ügyelni kell arra, hogy a vásárláskor kapjunk fizetési bizonylatot (nyugta, kérésre számla), jótállási jegyet és azt jól el is tegyük.

A szavatossági határidő két év. Ez jogvesztő határidő, ami azt jelenti, hogy ha a vásárló e határidőn túl jelenti be igényét, nem teljesíthető.

Speciális előírás, hogy a minőségi hibás élelmiszer, háztartási vegyi árut, kozmetikai cikket a vásárló választása szerint azonnal ki kell cserélni, vagy az árát kell visszatéríteni.

Jótállás szabályai

A szavatosságnál szigorúbb a jótállás, amely felelősségvállalást jelent azért, hogy az áru átadáskor hibátlan. Az alapvető szabályokat a Ptk. valamint az egyes tartós használatra rendelt termékek jótállási kötelezettségéről szóló 117/1991 /IX.10./ Kormány rendelet tartalmazza. E rendelet melléklete sorolja fel azokat a kereskedelmi forgalomba kerülő új termékeket, amelyekre a jótállási kötelezettségvállalás kötelező.

A jótállás legrövidebb időtartama 12 hónap, leghosszabb 3 év.

A javítási határidő 15 nap. Ha a javítás idejére kölcsönkészüléket biztosítanak, abban az esetben 30 nap. A jótállási határidő az átadástól, vagy - ha az üzembe helyezést a jótállásra kötelezett végzi, akkor - az üzembe helyezéstől kezdődik. A termék kijavítása esetén a hiba közlésének napjától kezdve azzal az idővel hosszabbodik meg a jótállás időtartama, amíg a vásárló a terméket a hiba miatt rendeltetésszerűen nem használhatta.

Nem mondható gyakorinak, de előfordulhat, hogy a termék a vásárlástól számított 3 napon belül meghibásodik. Ilyenkor – biztonsági elemek kivételével, pl. biztosíték - azt a vásárló kívánságára ki kell cserélni. Ha már elfogyott a termék, illetve a vásárló nem talál magának megfelelőt, akkor az ellenértéket vissza kell fizetni, vagy a vételár-különbözet elszámolásával más árut kell részére kiadni.

Ha vita merül fel a hiba jellegéről, a jótállásra kötelezett boltnak be kell szerezni a minőségvizsgáló szerv szakvéleményét.

A vásárló jótállási igényével a bolthoz, javítószervezhez fordulhat a kapott jótállási jeggyel és a bizonylattal.

5. 4 Háztartási kisgépek, szórakoztató elektronika

Milyen eszközökre gondoljuk itt? A teljesség igénye nélkül néhány készülék:

Szórakoztató elektronika

- hifi torony / music center
- videorekorder / lejátszó
- rádió
- rádiósmagnó
- sétálómagnó/rádió
- videokamera / camcorder
- DVD
- CD lejátszó

Háztartási kisgépek

- férfi villanyborotva
- hajszárító
- vasaló
- elektromos kávé / teafőző
- olajsütő
- pirító
- gyümölcscentrifuga
- száraz porszívó
- multifunkciós porszívó

Ezekre a kategóriákra csaknem minden igaz, amit a háztartási nagygépekre taglaltunk. Talán ritkábban fordul elő, hogy megvásárlásukhoz fogyasztási hitelt veszünk fel, mert az áruk a nagyon olcsótól a nagyon drágáig széles skálán mozog. Viszont kevés olyan kisgép van, aminek a fuvarozásához külön szállítóeszközre van szükség.

Feladat:

Gondold végig, egy porszívó vásárlásánál mire kell figyelned. Választási szempontok, miből tudod kifizetni, hol tudsz hitelt felvenni, milyen feltételekkel stb.!

6. Közlekedés – hova mivel juthatok el?

„Azok az emberek, akik félnek repülőre ülni, előbb, utóbb autóbaleset áldozataivá válnak.”

Murphy

A mobilitás növekedése ma már világjelenség. A növekvő életszínvonal a helyváltoztatási igények bővülését is eredményezi. A közlekedési hálózat léte, illetve nem léte - mint a vérkeringés a szervezetben - sok mindent elárul az adott település, város, ország fejlettségéről.

6. 1. Közlekedési eszközök csoportosítása

A közlekedési lehetőségeket sokféleképpen csoportosíthatjuk:

1. Szállított utasok száma alapján:
 - a. Tömegközlekedés: rendszeres időközönként (vagyis tervezhető), sok ember szállítására alkalmas, központi funkcióval kialakított közlekedési mód – pl. repülőgép, villamos, komp, vonat, autóbusz.
 - b. Egyéni közlekedés: nincs sem időhöz, sem helyhez kötve, s néhány ember szállítására alkalmas eszközöket használunk – pl. személyautók, kerékpár, görkorcsolya.
2. Közlekedési típus szerint:
 - a. szárazföldi
 - b. vízi
 - c. légi

3. Kötött pályás / Nem kötött pályás eszközök:
 - a. Kötött pályás, pl. a vonat, villamos, trolibusz
 - b. Nem kötött pályás, pl. a teherautó, motorkerékpár, stb.
4. Megtett távolság szerint:
 - a. Helyi – adott településen belül
 - b. Helyközi – több települést köt össze

6. 2. Árak, kedvezmények, bérletek

A közlekedési társaságok különböző kedvezményeket hirdetnek utasaik számára. Ezek egy részét rendelet szabályozza⁵, más részét a szolgáltató önmaga elhatározásából nyújtja.

- Életkorhoz kötött kedvezmény: jellemzően 2-6 éves korig díjmentes, diákoknak 67,5% -os, nem diákoknak 26 éves korig 33 %, nyugdíjasnak 90% a kedvezmény mértéke, és 65 éves kor fölött ingyenes utazásra jogosultak
- Létszámhoz kötött kedvezmény: csoportoknak (csoportlétszám függ a szolgáltatótól, de általában 20 fő már csoport.) nyújtják
- Időszakhoz kötött kedvezmény: jegy, napi jegy, hétvégi jegy, kétheti bérlet, havi bérlet. – minél hosszabb időtávra vásárolunk, annál olcsóbb az egy utazásra költött összeg.

Ne felejtsük el, a kedvezmények igénybevételére való jogosultságot az arra hivatott módon **igazolni kell** (pl. diákigazolvány, személyi igazolvány), a **kedvezményeket pedig nem lehet összevonni** (ha 25 fő – egy osztály utazik, akkor vagy a csoportos kedvezményt, vagy a diák kedvezményt lehet érvényesíteni, de nekünk kell eldönteni, melyik a kedvezőbb).

⁵ A Kormány 242/2001. (XII. 10.) Korm. Rendelete a közforgalmú személyszállítási utazási kedvezményekről, és a 287/1997. (XII. 29.) Korm. rendelet ennek módosításáról

Néhány csemege⁶:

Korosztályok ismerték meg Európát az Inter Rail vasúti bérlet segítségével, amely tíz-húsz évvel ezelőtt szinte az egyetlen közlekedési lehetőség volt a fiatalok számára, feltéve, ha a szülők autóját nem sikerült valamilyen módon elkunyzni. Ma már az Inter Rail kedvezményt azonban bárki igénybe veheti, életkortól függetlenül. Európa nyolc országcsoportjára (zóna) válthatók ilyen bérletek, amelyek 16 naptól egy hónapig érvényesek. Ez idő alatt egy vagy több ország bebarangolható, az érvényességi területen belül korlátlan számú utazásra vehető igénybe a vasút, másodosztályon. Minél több zónára vált valaki ilyen bérletet, annál kedvezőbb az árajánlat, 4-12 éves korig pedig a felnőtt ár feléért váltható a bérlet.

Szintén a turisztikai céllal utazóknak ajánlható az Euro Domino bérlet, amely egy-egy országban néhány napra nyújt lehetőséget korlátlan számú vasúti utazásra. Franciaországban például egy három napra szóló bérlet ára 148 Euró (37.134 forint), s minden plusznap 27 Euró (6.775 forint). A 26 évnél fiatalabbak ennél olcsóbban, 108 Euróért (27.100 forintért) utazhatnak három napig, s a plusznapok is kevesebbe, 21 Euróba (5.270 forint) kerülnek. Az Euro Domino bérletek érvényesek az intercity és az eurocity vonatokra is, s ha már a francia példát emeltük ki, meg kell említeni, hogy a bérlet jó a "szupervonat" TGV-re is. A célországba utazáshoz a MÁV ötvenszázalékos kedvezményt ad, s egyes hajózási társaságok is 20-50 százalékot biztosítanak.

Nyugati szomszédunk, Ausztria a fiatalokat, s azon belül is a húsz éven aluliakat kívánja nagyobb számban az országba csábítani. 2004. július 1-jétől augusztus végéig a 29 Euróba (7.276 forintba) kerülő bérletek az osztrák vasút teljes hálózatán érvényesek, többszöri beutazás esetén is. A kedvezményes bérletek elővételben megvásárolhatók a nemzetközi pénztáraknál és a MÁV-jegyirodákban.

Az üzleti céllal, évente többször utazók számára egyértelműen a Railplus igazolójegy ajánlható, amellyel 25 százalékos kedvezmény vehető igénybe minden egyes utazáskor. A 26 éven aluliaknak és a 60 éven felülieknek ehhez a 15 Euróba (3.764 forintba) kerülő igazolójegyet kell kiváltaniuk, a kettő közötti életkorban a jegy 25 Euróba (6.273 forint)

⁶ 2004-es adatokkal számolva

kerül. A Railplus igazolójegy egy évig érvényes, s vele korlátlan számú kedvezményes menetjegy váltható.

Egyre népszerűbbek, az ún. City kártyák, melyekkel egy-egy város népszerűsíti önmagát és láttnivalóit. Budapest is rendelkezik ilyen City kártyával, mely 48, illetve 72 órára váltható és korlátlan utazásra jogosít a helyi tömegközlekedési eszközökön, ingyenes, illetve kedvezményes belépést biztosít múzeumokba, árengedmény nyújt éttermekben és gyógyfürdőkben stb.

Helyi közlekedéssel érintőlegesen már foglalkoztunk az 1.3 fejezetben, ahol azt számoltuk, a családoknak mennyivel kerül többbe a helyi közlekedési eszközök viteldíjának emelése. Budapesten a felnőtt havi bérlet árát 5.400,-Ft-al, a tanuló és nyugdíjas bérlet havi árát 1.850,-Ft-al számoltunk. Vidékieknek, külföldieknek, ha pl. Budapestre látogatnak, megéri napi, illetve többnapi jegyet vásárolni, ami az adott időszakra korlátlan használatot biztosít a helyi tömegközlekedési eszközökre.

Ha az egy utazásra érvényes jegy ára 140,-Ft, és a tanulók átszállás nélkül (vagyis egy tömegközlekedési járáttal) eljutnak az iskoláig és ugyanígy vissza, akkor nekik az egyhavi utazás $(20\text{nap} \cdot 2 \text{ (oda-vissza)} \cdot 140,-\text{Ft/db})$, 5.600,-Ft-ba kerülne. Számukra nagy kedvezmény a bérlet vásárlása, még akkor is, ha közben iskola szünet miatt kevesebb napot kell iskolába menni. (Ki tudjuk számolni, hány utazás esetén éri már meg a tanulóbérlet vásárlása: $1.850,-\text{Ft} / 140\text{Ft/db} = 13$ alkalom. Vagyis ha már 7 alkalommal kell iskolába menni (és onnan haza), megéri inkább bérletet vásárolni.) Hasonló feltételezések mellett is (munkanaponként két utazás) szerintem, megéri a kényelem miatt a felnőtt havi bérletet vásárolni.

Ha annyira gazdaságosan akarunk utazni, hogy semmilyen jegyet nem váltunk, számíthatunk arra, hogy ellenőrrel találkozunk, aki bizony megbüntet. A büntetés összegét érdemes mihamarabb befizetni, mert nagyon gyorsan növekszik.

Nézzünk egy példát a helyközi közlekedésre!

Zsuzsák szeretnék meglátogatni a nagymamájukat, aki Békéscsabán lakik. Emlékszünk Zsuzsa családjára? Édesanyja neveli, nővére főiskolás. Győrben élnek. Vagyis magyarországi viszonylatban nagy távolságot kell leküzdeniük.

A 2004-ben érvényben lévő díjszabás alapján tervezzük nekik többféle lehetőséget:

1. autóbusszal: sajnos közvetlen járat nincs:

Induló hely	Érkező hely	Menet idő	Várakozás	Össz. utazási idő	Megtett km	Össz km
1,a) Győr, autóbusz állomás	Szeged, autóbusz állomás	5:45	0:10	8.00	280	
1,b) Szeged, autóbusz állomás	Békéscsaba, autóbusz állomás	2:05			95	375
2,a) Győr, autóbusz állomás	Dunaújváros, autóbusz állomás	3:20	2:20	10.20	240	
2,b) Dunaújváros, autóbusz állomás	Békéscsaba, autóbusz állomás	4:40			234	474
3,a) Győr, autóbusz állomás	Budapest, Népliget	1:50	0:15	6.20	128	
3,b) Budapest, Népliget	Békéscsaba, autóbusz állomás	4:15			212	340

A táblázatból azt látjuk, hogy távolságban legrövidebb a 3-as útiterv, de utazási időben is ez a legkedvezőbb.

A családtagok milyen kedvezményeket vehetnek igénybe? Zsuzsa anyukája évente egyszer a munkahelyétől 50%-os kedvezményt kap, Zsuzsa és nővére (aki még nincs 26 éves) diákkedvezményre jogosult. 340 km-nyi utazásra így 3*2.030,-Ft-ot, azaz 6.090,-Ft-ot fognak fizetni, ha ezt a módot választják.

2. vonattal:

Induló hely	Érkező hely	Utazási idő	Várakozási idő	Össz. idő		Megtett km	Fizetendő 2. osztályú díj 50% kedvezménnyel /fő
1.Győr	Békéscsaba	4:31	0	4:31	Nemzetközi gyorsvonat	327	1.781,-
2.a) Győr	Bp. Keleti pu	2:03	0:17	5:15	Gyors vonat	327	1.381,-
2.b) Bp. Keleti pu	Békéscsaba	2:55					
3.a) Győr	Bp. Keleti pu	1:25	0:17	4:20	Intercity	327	2.341,-
3.b) Bp Keleti Pu	Békéscsaba	2:38			Intercity		

Talán sikerül érzékeltetni, hogy itt már választhatunk közvetlen járat, gyors-, illetve intercity vonatok között. Ezek befolyásolják az utazási időt, és a fizetendő díjat is. Ezen kívül még befolyásolja a jegy árát, hogy első, vagy másodosztályú kocsiba váltunk jegyet. A személyvonatokon nem jellemző, de a gyors-, Interpici és Intercity vonatokon már helyjegyet kell vásárolni, amivel az ülőhelyet tudjuk biztosítani, vagy pótdíjat kell fizetni.

Ha nem a 3-as Intercity járatot választják, akkor két esetben is olcsóbban tudják megtenni a távolságot vonattal, mint távolsági busszal. (1.781,-*3=5.343,- Ft; 1.381*3=4.143,-Ft)

3. Saját autóval:

Ha a busszal megvizsgált úton haladnak, akkor 340 km-nyi utat kell megtenni. Az autópálya díja (4 napos matrica esetén) 990,-Ft. Ha az autó 8l/100km fogyasztású, akkor 27,2 liter üzemanyagra van szükség, ami 250Ft/l áron számolva: 6.800,- Ft. Vagyis hármuknak az út 7.790,- Ft.

A számítások alapján vonattal a legolcsóbb.

Feladat: Tervezd meg lakhelyedről Pécsre egy utazást családod számára. Vedd figyelembe az igénybe vehető kedvezményeket is!

7. Internet

Nehezen tudom megfogalmazni, mit jelent ez a sokak számára ismert, talán közismert szó. Egyfelől hatalmas információs adathalmazt, ami többé-kevésbé szűretlenül érhet bennünket. Ugyanakkor **lehetőséget**, hogy megismerjük a bennünket érdeklő területek legfrissebb híreit. Hogy otthonosan mozoghassunk az Interneten, szükségünk van egy Internet használatra alkalmas számítógépre, és kapcsolatra.

7. 1. Számítógép vásárlás

A számítógép használata nagyon gyors ütemben terjed. Nem csak a munkahelyeken, hanem az iskolákban, és az otthonokban is egyre többen, egyre szélesebb korosztály használja. A számítógéphez azonban valamilyen módon hozzá kell jutni (vásárolni, bérelni, vagy lízingelni).

A számítógép megvásárlása - ha nem akarunk sok pénzt feleslegesen kockáztatni – legalább akkora **körültekintést igényel**, mint egy autóé! Rengeteg az igény, a figyelembeveendő paraméter, a gyűjtendő információ! Ennek ellenére a boltok nem nagyon fektetnek hangsúlyt arra, hogy a megfelelő információ-mennyiséggel lássák el a kezdő érdeklődőt, az információ „nem tudása” viszont nem mentesíti a vevőt a következmények alól. Ezért vásárlás előtt időt kell szánni az információgyűjtésre, a tájékozódásra. Hogy a vásárlás gazdaságos lesz-e vagy sem, sokkal inkább a vásárolt gép minőségén, és megbízhatóságán dől el: bővli alkatrészekből összerakott, pillanatnyilag úgy-ahogy működő gép majd' ugyanannyi pénztől szabadítja meg az újdonsült géptulajdonost, mint egy jó minőségű, pl. 3 évig garanciális, s még utána is sokáig kifogástalanul működő masina! Egy kicsivel drágább boltban sokkal jobban megéri vásárolni, ha a garancia és a minőség, a szerviz-háttér, valamint a gondosabb összeszerelés és installálás biztosítva van.

Lehetőleg ne vásároljunk gépet az ünnepek előtti tumultusban! Ilyenkor még ott is futószalagon szórják kifelé a kuncsaftokat, ahol egyébként lelkiismeretesen bánnának az emberrel, sőt ilyenkor a választék is töredékére zsugorodik.

7. 1. 1 Sulinet program

Az állam különböző eszközökkel, fizetési könnyítésekkel segíti a számítógéphez jutást. Egyik formája a Sulinet program, amelyet magánszemélyek vehetnek igénybe. (Törvényben meghatározott feltételekkel a befizetett személyi jövedelemadóból igényelhető vissza összeg. A feltételek folyamatosan változnak, igénybevétele előtt érdemes érdeklődni az aktuális feltételekről.)

7. 2 Internet szolgáltató választás, előfizetés

Ahhoz, hogy szolgáltatót tudjunk választani, először is magunknak kell tisztáznunk, várhatóan mi mindenre fogjuk használni az Internetet. Más típusú kapcsolat szükséges a levelezéshez, más típusú a „szörfözéshez”, s megint más a nagy méretű állományok letöltéséhez. Az igények a használat során folyamatosan változhatnak. Van, akinek elegendő napi fél óra, s van, aki egész nap, korlátlanul szeretné használni a világháló kínálta lehetőségeket. Az Internethez való kapcsolódást különböző módon lehet megvalósítani, pl. modemmes telefonvonalon, illetve széles sávú eléréssel, ami lehet ADSL (Asymmetric Digital Subscriber Line = aszimmetrikus digitális előfizetői vonal) technológiával vagy kábeltelevíziós hálózaton keresztül. A modemmes és a kábeles netezés között akkora a különbség, mint a poros mellékút és az autósztroda, vagy a Trabant és a Mercedes között. A kábelen fix áron egész nap hozzáférhetünk az Internethez, nem terheli a telefonszámlát, nincs csúcsidő, villámgyors. Hátránya is van, még nem mindenhol vehető igénybe, és magasabb az ára, mint a modemmes elérésnek. A modemmes elérésnél a szolgáltató korlátozhatja az elérés időtartamát, figyelni kell a csúcsidőre, és külön kell fizetni a telefon költségét is. Továbbá gyengébb minőségű és érezhetően lassabb a kapcsolat. Ezen kívül vannak úgynevezett kártyás csomagok is, amikor előre fizetjük a majdan felhasználható időt és szolgáltatást.

A rendelkezésre álló lehetőségek nagyon széleskörűek, s mindez a szolgáltatások díjában is megmutatkozik.

Miután kiválasztottuk a számunkra megfelelő szolgáltatót és a díjcsomagot, szerződést kötünk, s néhány napon belül már használhatjuk is az Internetet.

7. 3 Díjkalkulálás

Az ADSL-nél havi használattól független fix díjat kell fizetnünk, modem használatnál azonban nem könnyű a feladat, mert cégenként másként kínálják a szolgáltatást, kiemelve azt a részt, ami az ő szempontjukból a kedvezőbb képet nyújtja a leendő ügyfelüknek.

Ezen kívül más és más tarifát is alkalmaznak. Van, amelyik a telefondíjjal növelve jeleníti meg a díjat, s van, aki csupán a világhálóhoz való hozzáférés díját közli. Tovább bonyolítja az összehasonlítást, hogy a díjak változhatnak a havi igénybevétel mennyisége, illetve az igénybevétel időpontja szerint is. Felhasználóként pedig arra vagyunk kíváncsiak, hogy bizonyos idejű Internet használat során mennyit kell fizetnünk.

A netezés költségeihez a telefonvonal is hozzátartozik, s ha modemmel Internetezünk, egyáltalán nem mindegy, mikor ülünk a számítógép elé.

A telefonos társaságok időszakokra bontják a tarifát, napközben jóval drágább az adatátvitel is. Telefontársaságonként változó az időpont, ezért érdemes megvizsgálni, hogy melyiknél meddig tart a csúcs idő.

Kiegészítő telefoncsomagok: 15, 40, 100 órás kedvezményes telefoncsatlakozást tartalmaz. Ám itt is a délutáni órákra igaz a hirdetett kedvezményes díj. Hétköznap általában 16 óra után szabad a vásár. Az éjszakai baglyok járnak a legjobban, legolcsóbban éjfél után csavaroghatunk.

Ezért javaslom, az összehasonlításhoz kalkuláljuk ki saját Internetezési szokásainkat.

Ahhoz, hogy a gyakorlatban is lássunk rá egy példát, gondoljuk végig közösen, az 1.2-es fejezetben megismert Zoliéknál milyen Internet használat várható? (édesanyja irodában dolgozik, édesapja üzemben, a két fiú tanuló) Számoljunk azzal, hogy a két szülő levelezésre használná jellemzően, a két fiú azonban információt gyűjtene, játékokat töltene le. Jellemzően 3 időciklust szoktak ajánlani a szolgáltatók, a 15 óra, a 40 óra és a korlátlan elérést. Válasszuk most ki a 40 órás elérési lehetőséget. (szülők 5-5, gyerekek havi 15-15 óra), s ehhez egy modem kapcsolódást. Az Internet használat jellemzően hétvégére és hétköznap estére jutna, hiszen a munka és az iskolai kötelezettségeket előtte illik elvégezni. Ez azért fontos információ, mert a vezetékes telefonoknál különböző díjak vannak, s ezek a napszakhoz kötődnek.

Ráadásul, az egyik vezetékes szolgáltatónál a telefon alapdíját le lehet Internetezni. Ezt a lehetőséget is érdemes kihasználni.

Korlátlan modemes Internetes eléréshez már havi 1.790,- Ft-tól lehet jutni.

Időintervallum	Hétköznap				Hétféle	
	7-16	16-18	18-24	24-7	7-24	24-7
	Ft/percdíj					
Nyílt Internet forgalom	9		6	3	6	3
Haladó net (40 óra)	6,1	1,66		0,5	1,66	0,5
Egyéb Internet forgalom	6,1		3,25	0,5	3,25	0,5

Vagyis, ha azt feltételezzük, hogy előre megtervezik az Internet használatát, s a kedvező telefonszámánál használják fel mind a 40órányi lehetőséget, akkor a következő kiadásokra kell számítaniuk:

Havi Internet előfizetés: 1.790,- Ft

A 40 órányi telefonszám: 4.000,- Ft

És ráadásként a fővonalis telefonszámból kaphatnak 50%-nyi díjért Internetezésis lehetőséget, ami 530 percnyi Internetezés is lehet, ha a megfelelő napszakban történik.

Feladat:

Mérd fel, családotnak milyen Internet szolgáltatás mennyibe kerülne, majd válaszd ki ebből az optimális megoldást!

8. Oktatás

„Kétféle ember gyötrődik és fáradozik hiába: aki gyűjti a pénzt, de nem költi, és aki tudást szerzett, de nem használja.”

Démokritosz

Ez a téma hasonló, mint a foci, mindenki ért hozzá egy keveset, mégsem vagyunk vele igazán megelégedve.

Mit is kell röviden tudni róla?

Magyarországon **törvény által előírt tankötelezettség** van. A tanköteles kor elmúltáig a legtöbb gyermek be is fejezi általános iskolai tanulmányait, és tovább tanul, vagy szakmát

választ magának. Aki mégsem tudta a tanköteles kor végéig befejezni iskoláit, vagy betegség miatt nem képes arra, hogy iskolába járjon, az levelező úton, esti rendszerű oktatással, illetve magántanulónként fejezheti be tanulmányait.

A tankötelezettség két feltételhez kötött: az iskolaérettséghez és a hatodik életév betöltéséhez. A felső határ életkorhoz kötött, amely jelenleg a tizenhatodik év betöltése, de akik 1998. szeptember 1-jén vagy azt követően kezdték meg tanulmányaikat, azok tizennyolc éves korukig tankötelesek.

Az oktatást csoportosíthatjuk

- szintjük,
- finanszírozásuk, illetve
- nappali/esti/levelező voltak szerint.

Szintek szerinti csoportosításban **alap** az általános iskola.

Az **általános iskolának** nyolc évfolyama van, melyen a 6-14 éves korú gyermekek alapfokú nevelését-oktatását biztosítják. Az általános iskolában az alapfokú nevelés a tanuló képességének, tehetségének megfelelően felkészít a középiskolai, illetve szakiskolai továbbtanulásra, valamint a társadalomba való beilleszkedésre.

Az általános iskola elvégzését követően különböző iskolatípusokban van lehetőség a tanulmányok folytatására.

Középfok:

A **gimnáziumban** általános műveltséget megalapozó nevelés és oktatás folyik. A gimnázium alapfeladata, hogy felkészítse tanulóit az érettségi vizsgára, a felsőfokú tanulmányok megkezdésére.

A **szakközépiskolában** folyó nevelés-oktatás továbbépíti, kiszélesíti és elmélyíti az általános iskolai tantárgyi követelményeket. A szakközépiskolában az általános és a szakmai műveltséget megalapozó, azt kiterjesztő és a további műveltség megszerzését elősegítő nevelő-oktató tevékenység folyik. A szakközépiskola biztosítja az érettségi vizsgára és a felsőfokú tanulmányokra való felkészülést.

Szakiskolában folyó nevelés, oktatás a szakmai műveltséget mélyíti, és biztosítja a munkába állásra való felkészítést.

Valamilyen szakma megszerzésére - azokban a szakmákban, melyek érettségihez kötöttek - a szakközépiskolákban 13. 14. osztályban van lehetőség. De szakmát lehet szerezni a szakképző iskolákban a 11-12. évfolyamon, ha a szakma nem érettségihez kötött. Ezek közül az első két szakma megszerzése ingyenes, azaz az állam által finanszírozott.

Természetesen arra is van lehetőség, hogy ne iskolarendszerben, tanulóként, hanem valamilyen iskolarendszeren kívüli oktatási intézményben, tanodában szerezz magadnak szakmát, de ezen képzésekért már fizetni kell.

Felsőfokú oktatási intézmények: **főiskola, egyetem**. Az állami, és első diploma megszerzéséig ingyenes felsőoktatás mellett az egyházak is tartanak fenn felsőoktatási intézményeket, és léteznek magán, illetve alapítványi főiskolák-egyetemek is. A felsőoktatásban minden olyan magyar állampolgár részt vehet, aki megfelel a feltételeknek, vagyis rendelkezik érettségi bizonyítvánnyal, jelentkezik egy felsőoktatási intézménybe és ott felvételi vizsga eredményeként és/vagy a középiskolából vitt pontjai alapján a felvételi ponthatárt eléri. A felsőoktatási képzés végén - abban az esetben, ha a diák diplomamunkáját megírja, és azt államvizsga keretében meg is védi - diplomát kap a hallgató.

Magyarországon számos lehetőség nyílik az iskola típusok közötti átjárásra, ezek ismertetése jelen tananyagnak nem feladata.

8. 1 Nappali, esti, levelező tagozat

A Magyarországi iskolarendszer különböző tagozatra épül. A fent felsorolt intézményi formák közül csaknem mindegyiket lehet nappali, esti vagy levelező tagozaton végezni. A tagozatok közötti **egyik különbség** a közösen végzendő és az egyéni feldolgozást kívánó **feladatok feldolgozása között van**. Míg a tanárok nappali tagozaton heti öt napon, több (4-8) órában⁷ adják le a tananyagot, esti tagozaton heti 2-3 alkalommal 2-3 órában, míg levelező tagozaton még ennél is ritkábban, hetente, havonta egy alkalommal. Aki teheti, az iskoláit nappali tagozaton végzi el, hiszen ilyenkor nincs más dolga, mint a tanulásra figyelni. Vannak,

⁷ Függ az oktatás szintjétől, általános iskolában kevesebb, középiskolában több.

akiknek különböző okok miatt (tanulmányi eredmény, vagy szükség van a keresetére a családban) másik tagozatot.

Másik nagy különbség az oktatásért fizetendő díj, a **tandíj**. Jellemzően a nappali tagozat „ingyenes”, ami azt jelenti, hogy az oktatás díját nem közvetlenül az oktatásban résztvevővel fizettetik ki. Ezzel együtt az iskolakezdés megviseli a családokat. A tankönyvek ára évente 10.000,- Ft/fő körüli összeg. Felsőbb évfolyamokon nem ritka, hogy néhány tantárgyból külön órákat kell venni, ami a sikeresebb továbbtanulást alapozhatja meg. Bár a külön órák díja is nagyon változó, abban megegyezhetünk, hogy tanéves szinten komoly pénzt is lehet erre fordítani. (ha egy különóra díja 800,- Ft, és heti csupán egy alkalommal vesszük igénybe, akkor a tanév alatt $37 \cdot 800 = 29.600,-$ Ft-ot kell kifizetni, ami egy kellemes egyhetes nyári tábor ára)

Az első diploma megszerzése az állami oktatásban ingyenes. A további diploma pénzbe kerül, illetve ha nem sikerül a felvételi, bizonyos pontszám felett lehetőség van az állami oktatásban is tandíj ellenében a továbbtanulásra. A tandíjat a tanítási ciklusokra vonatkoztatva határozzák meg, jellemzően fél éves időintervallumra. Ez az összeg is félévente eléri a 100.000,- Ft körüli összeget, amit még növel a tankönyvek és a vizsgák díja is. Egy három éves főiskola, így több mint 600.000,- Ft-ba kerül, ami egy nagyon jó minőségű számítógép, vagy adott esetben egy család kényelmes tengerparti nyaralásának ára.

Vagyis az oktatás nagyon drága dolog, ezért jó lenne, ha a tanulók is maximális energiát fordítanák rá.

Szót kell ejteni az Európai Unióbeli oktatásáról is. Van olyan ország, ahol nem kell fizetni a felsőoktatásban való részvételért: pl. Luxemburg, Dánia, Görögország, Csehország, Lengyelország, Málta. Van olyan ország, ahol nincs tandíj, de kötelező tagsági díjat kell fizetni valamely hallgatói szervezetnek: pl. Finnország, Svédország, Németország, Ciprus. Minden más Európai Unió országban tandíjat kell fizetni a felsőoktatásban való részvételért. Most, hogy már mi is EU-s tagország lettünk, rád is ugyanazok a továbbtanulási feltételek vonatkoznak, mint a többi tagországban, mint az ottani állampolgárokra. Viszont a felvételi követelményeket is ugyanúgy kell teljesíteni.

8. 3. Finanszírozás lehetőségei, igénybe vehető kedvezmények

Láthatjuk, az oktatás sok esetben tandíjköteles, és a tandíj összege nagyon magas. A tandíjfizetés terheinek enyhítése több törekvés is van.

Egyik a részletfizetési kedvezmény, vagyis az oktatási intézmények gyakran adnak arra lehetőséget, hogy a szemeszterenkénti tandíjat két részletben, egyenletesebben elosztva fizethessük ki.

Másik kedvezmény a tandíjhitel (népszerűbb elnevezése: diákhitel)⁸ igénybevétele, mely a folyamatosan változó igényekhez igazodik, így a konkrét lehetőségeknek külön utána kell nézni.

Ezen kívül, még személyi jövedelemadó kedvezménnyel is csökkenti az állam az oktatás személyekre háruló terheit. A befizetett tandíjak törvényben meghatározott mértékéig a befizetett személyi jövedelemadó csökkenthető. (2003-ban maximum 60.000,-Ft erejéig)

Ennyi információ után próbáljuk meg kiszámolni, Zsuzsa nővérenek (Zsuzsa nővére egy 6 szemeszteres, azaz három tanéves főiskolán végzős hallgató (1. 2 fejezet)) oktatása összesen mennyibe kerül,

- ha nappali tagozaton, tandíjmentesen végzi a főiskolát, akkor a tankönyveket kell csak fizetnie, ami 6*10.000,- vagyis 60.000,- Ft. Ezt az összeget az esetleges pótvizsgák ára növelheti, de a képzés összköltsége nem haladja meg a 100.000,-Ft-ot. Ráadásul nappali tagozatos hallgatóként - tanulmányi eredményétől függően – jogosult ösztöndíjra is, mely összege havi 3-6.000,-Ft.
- ha tandíjköteles tagozatra jár, akkor szemeszterenként a következő kiadásokkal kell számolnia:
 - 10.000,- tankönyv
 - 90.000,- tandíj
 - 8.000,- vizsgadíj.

⁸ Idézet a Magyar Köztársaság Kormányának 119/2001 (VI. 30.) számú Korm. rendeletéből: 1. "§ A hallgatói hitelrendszer célja, hogy minden fiatal számára esélyt teremtsen a felsőoktatásban való részvételre, függetlenül az egyén, illetve családja anyagi teherviselő képességétől, valamint hogy a kormány hosszú távon biztosítsa az általánosan hozzáférhető, tömeges és minőségi felsőoktatás fenntarthatóságának feltételeit a magyar gazdaság fejlesztése érdekében."

Vagyis, ha nem kell pótvizsgát tennie, akkor is félévente 108.000,- Ft-ot kell kifizetnie.

Ennek több módja is lehet.

1. amennyiben rendelkezésükre áll a szükséges összeg, azt egy összegben is kifizethetik
2. a tandíjra lehet kérni részletfizetési kedvezményt, amikor is jellemzően két részletben kell kifizetni azt
3. igénybe lehet venni a diákhitelt, amit havonta, vagy félévente folyósítanak. A 108.000,- Ft 5 hónapra egyenletesen elosztva $(108.000/5)$ 21.600,- Ft, vagyis ha csaknem az egész kiadást hitelből kell megoldani, akkor javasolt a havi 21.000,- Ft-os diákhitelt igénybe venni.

Számolni kell azonban azzal, hogy ezt a hitelt, mint minden más hitelt vissza kell fizetni.

Ha a három év alatt végig diákhitel igénybevételeivel fizeti a tandíjat, akkor $3 \times 5 \times 2 \times 21.000,-$ vagyis 630.000,- Ft az igénybe vett hitel, amit 15 év alatt, havi 7.135 Ft-os törlesztő részlettel kell visszafizetni, ha 100.000,- Ft nettó fizetést feltételezünk. Egy törlesztési kalkuláció a következő:

várható havi fizetés	100.000 Ft	150.000 Ft	180.000 Ft
Futamidő:	2004 - 2018	2004 - 2015	2004 - 2014
Folyósítás kezdete:	2004.október	2004.október	2004.október
Összes folyósítás:	743.242 Ft	743.242 Ft	743.242 Ft
Törlesztés kezdete:	2007.július	2007.július	2007.július
Törlesztés vége:	2018.szeptember	2018. május	2014. április
Átlagos havi törlesztés:	7 135 Ft	9 721 Ft	11 109 Ft

Vagyis a várható havi fizetéstől függően egyre rövidebb a hitel futamideje, amivel párhuzamosan egyre nagyobb az átlagos havi törlesztés, de a fizetendő összeg nem változik.

Feladat:

Nézz utána, szakmádat, amit most tanulsz, milyen iskolarendszerben lehet tovább fejleszteni!

9. Szórakozás

„A televíziótól sok mindent kaphatunk, kivéve időt a gondolkodásra.”

Bernice Buresh

Szórakozással a hétköznapi élet egyhangúságát szoktuk megtörni. Ahányan vagyunk, annyi féle szórakozási lehetőséget tudunk elképzelni, s ezt a szórakoztató ipar segítségével akár ki is próbálhatjuk. Persze, sok mindentől függ, mikor milyen szórakozásra vágyunk, illetve vágyainkat mennyire tudjuk beteljesíteni. Van, akinek elég, ha sétál egyet a közeli parkban, van, aki ennél sokkal mozgalmasabbra vágyik, mondjuk egy mozira, amit vacsora követ. Mindkettő pihentető, szórakoztató lehet, bár más társaság, és más kiadások tartoznak hozzá.

9. 1 Színház, mozi, videó, DVD

Az alcímben felsorolt szórakozási formák bizonyos fokig hasonlítanak egymásra, hiszen nézőként veszünk valamennyiben részt. Ugyanakkor más érzést adnak. Gondoljuk meg, milyen más élményt kapunk, ha ugyanannak a könyvnek a feldolgozását láthatjuk mozi vagy DVD filmen, színházban, vagy moziban. (Például a Pál utcai fiúk c. könyv feldolgozásai).

A **színházlátogatásra** fel kell készülni, testben és lélekben egyaránt. A színészek megszemélyesítik, közelbe hozzák a szereplőket, akik ezáltal mintegy megfoghatóvá válnak. Első dolog a színdarab kiválasztása, majd ezt követi a jegyvásárlás, ami a közkedvelt előadásokra nem is könnyű feladat. A jegyek ára nagyon változó, néhány száz forinttól akár több ezer forintig terjedhet, nagymértékben függ az előadótól, a színdarabtól, s a színháztól is. Kissé könnyebben, és talán olcsóbban is juthatunk színházjegyhez, ha színházbérletet vásárolunk. Ilyenkor a színházi évadban (ami nagyon hasonlít a tanévhez, vagyis szeptembertől júniusig tart), több előadásra is biztosítottuk a helyünket. Van olyan színház, ahol nincs bérlet, de van úgynevezett „pártolói tagság”. Ebben az esetben a tagokat a jegyek nyilvános árusítása előtt értesítik a következő havi előadásokról, s így ők elsőbbséget élvezhetnek a jegyvásárlásnál. Egyre több színház jegyeit lehet Interneten keresztül is megvásárolni (<http://www.jegy.szhaz.hu>), ami nagyon kényelmes.

Ha **mozi**ba megyünk, akkor is egyre több helyen nyílik lehetőség arra, hogy az Interneten keresztül rendeljük, illetve vásároljuk meg a jegyet. Mozi már sokkal egyszerűbben el lehet

jutni, jellemzően csak a premier filmekre várnak hosszú sorok, de néhány nap elteltével már elővétel nélkül is megnézhetjük a kiválasztott filmet. A mozi jegy ára néhány száz forinttól ezer forintig terjed, vagyis általában olcsóbb, mint a színházjegy. De ha egy négy fős család elmegy moziba, és ropogtatnivalót is vásárol, akkor 5.000 – 6.000,- Ft körüli összeget fog fizetni. A moziknál érdemes megtudakolni, van-e olyan napszak, illetve nap, amikor kedvezményes árú jegyekkel lehet bemenni az előadásokra. Ilyenkor akár 50%-os árkedvezményt is kaphatunk. Ezek az időszakok délelőtt, vagy valamely hétköznapi lehetnek. Az üzemeltetők arra ügyelnek, hogy az estéből, illetve a hétvégéből minél kevesebb essen bele.

Az **otthoni filmnézés** attól lesz hangulatos, hogy baráti körben vagyunk. Persze, ilyenkor is ki kell választani a filmet, és időpontot kell egyeztetni, de nem kell jegyeket vásárolni, és a közösen süttött süteményt eszegethetjük.

9. 2 Könyv, könyvtár

„A könyvek már jóval a televíziós sportközvetítések előtt lehetőséget adtak az azonnali visszajátzásra.

BERN WILLIAMS”

Érzésem szerint a technika világában pillanatnyilag nehéz helyzetbe került az olvasott érték. Sokféle egyéb információforrás is rendelkezésükre áll, miközben a szabad időnk mennyisége nem változott. Kényelmesebb bekapcsolni a televíziót, vagy a rádiót, mint szórakozásként kezünkbe venni egy könyvet. A könyvek talán a kötelező olvasmányokat, vagy a tankönyveket juttatják eszünkbe, s talán ezért nehezen szánjuk rá magunkat önként arra, hogy könyvet fogjunk a kezünkbe. A tankönyvek többsége még papír alapon jelenik meg, de felsőoktatásban, illetve felnőtt oktatásban már megjelentek az elektronikus adathordozón (pl. CD-n) is hozzáférhető tananyagok. A könyvekkel foglalkozók sok mindent megtesznek azért, hogy megváltoztassák ezt a helyzetet. A nagyvárosokban sorra nyílnak a könyváruházak. Ha bemegyünk egy könyv áruházba, elcsodálkozhatunk a méreteken. Több száz négyzetméteren sorakoznak a könyvek, téma szerint csoportosítva. Így ha kevés időnk van, akkor is el tudunk igazodni a könyvtengerben. De ha van időnk, akkor érdemes egy barangolás erejéig feltérképezni az üzletet. A méreteiben is hatalmas, nagyon szép kivitelezésű színes fényképalbumoktól kezdve (melyeket lapozva eljuthatunk a világ csodás tájaira), a néhány oldalas aforizma gyűjteményekig, a szakácskönyvek nyálcsorgató receptjeitől a fantasztikus regények elvarázsolt mesevilágáig bárhová eljuthatunk a könyvek segítségével. A kisebb könyvesboltok is megpróbálják felvenni a versenyt. Ők a személyesség varázsával kísérelnek meg állandó vevőket toborozni, s megtartani. Manapság már olvasó sarkot is fel lehet fedezni, ahol kényelmesen bele lehet olvasni a majdan megvásárlandó könyvbe. Hiszen nagy a kínálat, s drágák a könyvek, fontos, hogy alaposan végig tudjuk gondolni, melyik a legmegfelelőbb számunkra.

A könyvek közötti hatalmas különbség sajnos a könyvek árában is jelentkezik. Ezer forint alatt ritkán találunk olvasnivalót. A könyvtárak teszik elérhetővé - mondhatni mindenki számára - az olvasást. Azonban ott a frissen megjelent könyvek csak időeltéréssel találhatók meg, és akkor is korlátozott példányszámban. Vagyis ki kell várnunk, ameddig hozzájuthatunk az újonnan kiadott olvasnivalóhoz. A könyvtáraknak éves tagdíja van, ami

kevesebb, mint egy könyv megvásárlásának ára. Nem csak könyveket, de folyóiratokat, napilapokat is találunk itt, ha időnk engedi, érdemes leülni, és feltöltődni a hangulatával.

Kevésbé csillogó fényűek, de mai napig elérhető árúak az antikváriumok. Aki nem akarta kivárni, ameddig kedvenc írója új könyvét kölcsönözheti a könyvtárból, az megvásárolta a könyvet, majd olvasás után eladhatja antikváriumokban. De számos olyan ok lehet, ami miatt könyvtől meg szeretnénk szabadulni, s ilyenkor is lehetőség az antikvárium.

9. 3 Vacsora vendéglőben, otthoni bográcsparti

Jaj, mennyi szebbnél szebb éttermet lehet látni. Vannak csillogók, nagy személyzettel, díszes berendezéssel, fantázia nevű ételekkel. Aki nem szokta meg ezt a hangulatot, az még feszélyezve is érezheti magát. De akadnak családi helyiségek is, ahol kis helyen, de barátságos környezetben fogyaszthatunk el egy vacsorát, vagy ünnepelhetünk meg egy nevezetes eseményt. Nagyon sokféle ételt ismerünk, ezeket mind lehetetlen egy étlapon megjeleníteni. Ezért, és hogy segítsenek a vendégeknek az étteremválasztásban, zömében ezek az intézmények is specializálódnak. (találhatunk kínai, olaszos, stb. éttermeket)

Sajnos, mára az étteremben való étkezés már nem tartozik a mindennapjainkhoz. Ennek oka nemcsak az időigényesség, hanem az anyagiak. Ha egy négytagú család kíván vendéglőben enni, akkor bizony 6.000,- - 8.000,- Ft körüli fizetendő összeggel kell számolniuk.

Nem túl rég, a vendéglők mellett, vagy inkább a vendéglők színes palettáján megjelentek a gyorséttermek láncai. A gyorséttermek specialitása, hogy a világon mindenhol ugyanazon termékválasztékkal, minőséggel, kiszolgálással, marketinggel várják a vevőket. Ezeket az éttermeket ún. franchise rendszerben működtetik a világ minden pontján. Ennek köszönhető az, hogy a kecskeméti Mc'Donaldsban ugyanolyan BigMac-et lehet vásárolni, mint New Yorkban. Elsősorban a fiatalok körében divatosak, de lassacskán valamennyi korosztály kipróbálja ételeiket.

Nehezen tudom elképzelni, hogy pl. egy ballagást ilyen gyorséttermekben ünnepeljünk meg.

Fantasztikus hangulata van a bográcsolásnak, különösen egy nyaralás, vagy egy fárasztó hét után. Akár nagy társaság számára is nagyon kellemes időtöltés, ami közben fesztelenül lehet beszélgetni, megvitatni a világ dolgait, de egy szűk család számára is érdemes kipróbálni. Az időt mindenféleképpen rá kell szánni, mert ha a bevásárlástól, vagy a tüzelő beszerzésétől számítjuk a szükséges időt, az bizony nagyon sok. De ebben rejlik varázsa is, mert ebben a

rohanó világban kis megállásra kényszerít, s az együtt végzett munka, az együtt töltött idő örök emléket ad majd!

10. Kirándulás, nyaralás

„Az átlagturista olyan helyekre vágyik, ahol nincsenek turisták”.

Sam Ewing

Ahhoz, hogy az éves munkát – ami akár tanulás is lehet – ki tudjuk pihenni, szervezetünknek szüksége van némi környezetváltásra.

Arra vonatkozóan, hogy az emberek milyen kikapcsolódási, nyaralási, üdülési formákat keresnek, különböző felméréseket végeznek; amelyek az utazási irodák munkáját is próbálják segíteni. Egy Németországban végzett vizsgálat során, pl. a következő turistacsoportokba sorolták a turistákat:

- S-típusú turista (See, Sonne, Sand - napfény, homok, tengerpart) célja, hogy elmeneküljön a mindennapok feszültsége elől. Délre utazik, meleg, tengerparti üdülőhelyre. Nyugalomra és biztonságra vágyik.
- F-típusú turista - (Ferne, Flirt - távolság, flört) igényli a változatosságot, a mozgalmasságot. Mindig ott van, ahol valami történik.
- W-típusú turista - (Wald, Wandern - erdő, túrázás) tiszta, érintetlen természeti környezetet kedveli, a tiszta levegő és az egészséges életmód nagy érték számára, ő a tipikus hátizsákos, bakancsos turista.

Hogy ki melyik csoportba tartozik, azt nagyon nehéz megmondani. Vélhetően kevesen vannak, akiket egy csoportba lehet besorolni, és többen vagyunk, akiket akár több csoportba sorolhatnak.

Magyarországon évente több milliónyian utaznak. Van, aki gyalogtúrára indul a Pilisbe, van, aki a nyaralójába a Balatonra. Van, aki a tengeri körutazásra a Karib - szigetekre. Van, aki kiállításra utazik Berlinbe, van, aki 1 hónapos nyelvtanfolyamra Angliába vagy a rokonait látogatja meg Erdélyben. Van, aki kempingezik, van, aki családi panziót keres, és van, aki szállodát.

Van, aki autóval utazik, van, aki autót bérelt sofőrrel. Van, aki első osztályon utazik repülővel, van, aki másodosztályon, vonaton. Van, aki síelni megy, van, aki bevásárolni szeretne. Van, aki a legolcsóbbat keresi, van, akinek a pénz nem számít. És így lehetne tovább sorolni, szinte a végtelenségig.

Zoliéknak 1.4-es fejezetben számolt éves családi költségvetési terve szerint 333.000Ft-juk marad nyaralásra. Bár nem tudjuk, melyik érdeklődő csoportba sorolhatjuk a családtagokat, próbáljunk meg számukra különböző lehetőségeket gyűjteni.

A kiadás tervezésénél figyelembe kell venni az utazást, a szállást, az ottani étkezést, és a szórakozást.

Elsőként belföldön nézzünk körbe.

10. 1 Belföld

Az utazási irodák által kínált lehetőségeknél egyszerű a dolog, be kell gyűjteni sok-sok prospektust, s azokat kell végiglapozni.

Az egyes ajánlatok jellemzően tartalmazzák az **utazás módját** (pl. saját közlekedés, légkondicionált autóbusz), a szállást (pl. szálloda, apartman), az **ellátást** (pl. büféreggeli, félpanzió, teljes panzió), az indulási időpontokat és a hozzá tartozó részvételi díjat. Figyelmesen el kell olvasni az **utazási szerződést**, mert ha esetlegesen bármi gond lenne, akkor itt találjuk meg a probléma orvoslásának lehetőségét. Figyeljünk a különböző **kedvezmény** lehetőségekre (pl. gyerekek, vagy családok számára, illetve az üdülés hosszát is szokás „jutalmazni”). Amennyiben sikerült választanunk a széles kínálatból, általában a teljes ár egy részének befizetésével kell lefoglalni az utat, majd a szerződésben szereplő határidőig kell a teljes árat kifizetni.

A saját szervezésű nyaralásnál már összetettebb dolgunk van, ami hosszabb időt is igénybe vehet. Elsődlegesen azt kell eldönteni, milyen típusú nyaralásra vágyunk? (vízparton szeretnénk lustálkodni, vagy a környék nevezetességeit is szeretnénk megnézni, vagy aktív kikapcsolódást szeretnénk) Ha ebben sikerül megegyezni, akkor már könnyebb helyszínt választani, mert csupán a térképeket, illetve az útikönyveket kell elővenni, s lelkesen keresgélni. Én ilyenkor gyakran célirányosan előveszem az utazási irodák prospektusait, mert az ott ajánlott programból tudok átvenni, illetve néhány szimpatikus ajánlatból tudok egy számunkra kedvezőt összeállítani.

Ha a helyszín is megvan, akkor következhet a **szálláskeresés**. Ezzel a témával még nem foglalkoztunk. A szállások típusa is nagyon széles körűek.

- Hotel
- Panziók
- Magánszálláshelyek
- Kempingek
- Turistaszálló
- Falusi szállás
- Üdülőház
- Ifjúsági szállás

A kategóriák kényelmi szintet is jelentenek. Egy több csillagos szállodában sok alkalmazott azért dolgozik, hogy minél kényelmesebben tudjuk magunkat érezni. A vendégek nem tartják egymással a kapcsolatot, bár van már olyan hely, ahol szervezett ismerkedési lehetőséget biztosítanak.

Egy Falusi vendégházban a tulajdonoson keresztül a táj érdekességeivel megismerkedhetünk, lehetőség van egy esti szalonasütés közben barátságok születésére. Vagyis sokkal közvetlenebb is lehet a légkör. A különbség árban is mérhető. A legolcsóbb szállás 1.000,- Ft / éj / fő körül van, míg a szállodákban 8-10.000,- Ft / éj / fő (de határ a csillagos ég).

A közlekedési eszközökhöz, illetve az utazás megtervezéséhez lapozzunk vissza a 6. fejezethez.

A fent leírt, csupán egy, a lehetséges módszerek közül. Előfordulhat, hogy van lehetőség egy nagyon kedvező árú szállásra (pl. barátok nyaralóját megkapjuk ingyen), akkor ahhoz kell a programot megszervezni. Vagy valahol találunk egy számunkra kedvező programajánlatot (pl. Mecsek Rally), s ahhoz kezdjük el szervezni a nyaralást, kirándulást. Lényeg, hogy ne felejtkezzünk el egyik fontos lépésről sem, vagyis jussunk el oda, legyen szállásunk, legyen mit ennünk és legyen programunk.

Térjünk vissza Zoliékhoz. Belföldön a viszonylag kis távolság miatt a megközelítés költsége alacsony. Van egy cserére váró autójuk, négyüknek kényelmes, ha azzal fognak elutazni, akkor az utazás költsége nem lesz több, mint 20.000,- Ft, így 313.000,-Ftjuk marad, ami fejenként több, mint 78.000,- Ft. Ebből a pénzből

- egy több csillagos szállodában kb. 5 éjszakát lehet eltölteni úgy, hogy esténként vendéglőben vacsoráznak,
- ha magánszálláshelyet választanak (kb. 3.000 Ft / éj / fő) és esténként vendéglőben vacsoráznak, akkor 10 éjszakát tudnak eltölteni,
- míg magánszálláshelyen, de jellemzően a szálláson megoldott étkezéssel akár 12 éjszakát is pihenhetnek.

10. 2 Külföld – fizető eszközök, árfolyamok

Ha külföldre tervezünk utazást, akkor utazási lehetőségként a kínálat a repülőgéppel tovább bővül, a többi nagyon hasonlít a belföldi nyaralásra.

Külön érdemes figyelni az **utazási biztosításra**, mert amennyiben külföldön ér bármiféle baleset, csak külön kötött balesetbiztosítás esetén nem nekünk kell fizetnünk az ellátás díját. Az Európai uniós tagországokban 2004. május 1-től nekünk, magyar állampolgároknak is lehetőségünk van ingyenesen hozzájutni azokhoz az egészségügyi ellátásokhoz, melyek az adott ország állampolgárainak is járnak. E szolgáltatások ingyenes igénybevételéhez szükséges lesz az egységes E U.-s egészségbiztosítási kártya kiváltása, amit az Egészségbiztosítási Pénztár Kirendeltségein kell kérnünk. Ez a kártya csak korlátozott ideig érvényes, erre figyelnünk kell.

A külföldi út egy dologban azonban jelentősen **eltér a belfölditől**, ez pedig az adott országban használatos fizetőeszköz. Külföldön nagyon kevés helyen lehet forinttal fizetni, hiszen minden országnak megvan a saját fizetőeszköze.

Pontosítsunk néhány fogalmat, amit már eddig is hallhattunk, illetve használhattunk:

- Valuta - valamely ország törvényes fizető eszköze más ország fizetési forgalmában. A valuta mindig **készpénz**. Felhasználása főként a turistaforgalomra korlátozódik.

A valutának két fajtája van:

- konvertibilis valuta: széles körben felhasználható valuta, általában bármely más valutára szabadon átváltható (pl.:USD)
 - Nem konvertibilis, illetve korlátozottan konvertibilis valuta: szűkebb körben felhasználható valuta. (pl.: Ft)
- Deviza - A nemzetközi elszámolások területén jut kiemelkedő szerephez. Deviza minden fizetési eszköz, amely a nemzetközi elszámolásokban **készpénzt helyettesít**, tehát külföldi pénznemre szóló követelés. A deviza tartamát tekintve külföldi pénznemre szóló, külföldön teljesítendő követelés. Devizának tekinthető a külföldi pénznemben kiállított, váltó, csekk, valamint a számlakövetelés is.
 - A valutaárfolyam (devizaárfolyam) a valutának valamely pénzpiacon érvényesülő tényleges kereskedelmi értéke, vagyis az a belföldi pénznemben kifejezett árösszeg, amelyet a külföldi pénzért vételkor, vagyis eladáskor fizet. A valutaárfolyam általában alacsonyabb, mint a devizaárfolyam, szélesebb a vételi-eladási sáv, jobban ki van téve az ingadozásnak. Valutaárfolyam pl.: 1 Euró=250Ft

A bankok általában kétféle árfolyamot tesznek közzé: vételi és eladási árfolyamot. Vételi árfolyam az az ár, melyen a bank megveszi a magánszemélyek és vállalkozások által beváltani kívánt külföldi fizetőeszközt. Az eladási árfolyam az az ár, melyen a bank nekünk eladja a szükséges valutát. A kétféle árfolyam különbsége az árfolyamrés, ami a bank kereskedelmi haszna.

Valuta-, devizakivitel és – behozatal⁹: Hosszú ideig törvény szabályozta, hogy ki, mikor mennyi fizetőeszközt vihet ki, illetve hozhat be az országba. 2001. június 15-től - a teljes devizaliberalizáció következtében – ezeket a korlátozásokat feloldották.

Az Európai Unió tagországainak többségében egységesítik a fizetőeszközt. Ezzel nagyon sok minden megváltozik. Ezekben az országokban egyszerűbb lesz összehasonlítani az egyes országok termékeinek árait, ugyanakkor pl. nem kell a különböző pénzek átváltásáról gondoskodni. Az EU-tagság nem vonja maga után automatikusan az euró, mint fizetőeszköz

⁹ A 88/2001. (VI. 15.) Korm. rendelet, amely a devizáról szóló 1995. évi XCV. törvény végrehajtásáról rendelkezik, a vagyoni értékek behozatalára és kivitelére vonatkozó devizajogi korlátozásokat is feloldotta.

bevezetését. Magyarország ebből a szempontból „átmenettel rendelkező tagállam” lesz mindaddig, amíg gazdaságunk nem teljesíti a közös pénz bevezetésének feltételeit. Az euró a csatlakozás után tehát egy ideig még nem váltja fel a forintot a fizetési forgalomban, a monetáris és az árfolyam-politikát továbbra is Budapestről irányítják majd. (2.1 fejezet végén már érintettük a témát)

Feladat:

Válassz családnak egy megfelelő nyaralást, mintha Zoliék éves megtakarítása a tiétek lenne!

11. Ingatlan

„Ne halaszd holnapra, amit megtehetsz ma! Közben megjelenhet egy törvény, amely tiltja.”

Ronad Gadde

Az ingatlan egy gyűjtőfogalom, amit nagyon sok mindenre használhatunk. Gondoljuk pl. a lakhelyünkre, a munkahelyekre, a termőföldekre, de a felsorolást sokáig lehetne folytatni.

Ingatlanként a lakás az elsők között jut eszünkbe, hiszen születésünktől kezdve lakunk valahol, új családot alapítva pedig arra törekszünk, hogy akár vásárlás, akár bérlet útján önálló otthonhoz jussunk. Ebben szüleink segítsége mellett saját takarékoságunk, illetve különféle lakásépítési és lakásbővítési kedvezményekre számíthatunk. Alaposan meg kell fontolnunk a választást, mert ha nem is egész életünkre, de hosszú időre tartó lesz.

Hogyan juthatunk ingatlanhoz? Vásárlás, ajándékozás, bérlet, vagy öröklés útján.

11. 1 Lakáshoz jutás módjai. Használt, vagy új?

- Talán leglátványosabb és leggyorsabb módja a vásárlás. Itt ki kell választani a számunkra megfelelő lakást, kifizetni és már költözhetünk is be.

Lakás adás-vétele esetén az eladó arra vállal kötelezettséget, hogy a lakás tulajdonjogát és birtokát - vételár megfizetése ellenében - átruházza a vevőre, a vevő pedig köteles a vételárat megfizetni, és a lakást átvenni.

A **lakás megvételének alapvető feltétele**, hogy a *lakás az eladó tulajdonában* legyen (az ingatlan-nyilvántartásban tulajdonosként szerepeljen), és rendelkezessen is vele. A leendő vevő erről az *ingatlan tulajdoni lapjáról* tájékozódhat. A tulajdoni lapot bárki megtekintheti, illetve hiteles másolatot kérhet arról a lakás fekvése szerint illetékes (körzeti) Földhivataloknál, illetve Budapesten a Fővárosi Kerületek Földhivatalánál. Célszerű az adásvételi szerződés megkötése előtt közvetlenül megtekinteni a tulajdoni lapot, mivel egyre gyakoribb az, hogy nem a tulajdonos adja el a lakást, illetve ugyanaz a személy rövid időn belül több személynek értékesíti. A tulajdoni lap hiteles tájékoztatást nyújt a lakással kapcsolatos egyes jogokról és terhekről is, így beszerzése elejét veheti egy későbbi jogvitának, vagy kényelmetlen helyzetnek.

A vevőt a birtokba lépés időpontjától kezdődően illetik meg a lakásból származó hasznok (pl.: bérleti díj), illetve köteles a terhek viselésére (pl.: közös költség). Célszerű a birtokba lépéskor leolvasni a közműmérőket (gáz-, villany-, vízóra), illetve bejelenteni a szolgáltatóknál a tulajdonosváltást. Adott esetben sok gondtól szabadíthatjuk meg magunkat, ha tisztázzuk, nincs-e a régi lakónak ezen szolgáltatóknál díjhátraléka.

- A vásárlás jelentős összeget igényel, bár nagyon sok mindentől függ. A használt lakások ára jellemzően olcsóbb, mint az új lakásoké. A frekvenciált helyen lévő ára magasabb, mint a kevésbé elfogadott helyen lévőé. A lakás árakat a lakás területére vetítik (pl.: 350.000,- Ft /m²), így a lakás nagyságától is függ az ára, meg még számos dologtól. Előfordultak nagyszabású értékesítési hullámok is. Erre az 1990-es években volt egy emlékeztető példa, amikor is rendszerváltást követően a tanácsok (ami az önkormányzatok elődei), jelentős lakásvagyonukat meglehetősen kedvezményesen felajánlották a lakók számára megvásárlásra.

- Az építkezés - hacsak bővítésről van is szó - többnyire szintén jelentős pénzt igényel az erre vállalkozó családtól. Különösen így van ez, ha teljesen új lakás építésébe fog valaki.
- Előfordulhatnak olyan esetek, hogy valaki résztulajdonosként már birtokol egy ingatlant, ám annak többi részét csak abban az esetben szerezheti meg, ha a tulajdonostársak hajlandók – megfelelő anyagi ellenszolgáltatásért - saját részükről lemondani.
- Ingatlanhoz árverés útján is hozzá lehet jutni. Ilyet többnyire akkor szerveznek, ha az ingatlan tulajdonosa örökös nélkül halt el, vagy az örökösök nem tartanak igényt az ingatlanra. Árverésre kerülhet sor akkor is, ha a tulajdonos eladósodik. Az ingatlant jelzálog is terhelheti: vagyis a kölcsönadó a kölcsönt azzal a feltétellel adta, hogy annak fedezetül a kölcsön fölvevője ingatlanát, vagy annak egy részét zálogként felajánlja. Ilyen esetben az árverésből befolyt összegből először a jelzálog jogosultját fizetik ki.
- A szerényebb jövedelműek lakásszerzési formája lehet az eltartási szerződés. Ennek keretében vagy az effektív gondoskodásért, takarításért, főzésért, egészségügyi gondozásért, vagy pénzben megfizetett tartásdíjért cserébe az ingatlan a tulajdonos halálát követően a gondoskodó, vagy tartásdíjat fizető személyre száll.
- Ingatlant nem csak vásárolni, illetve tulajdonolni, hanem bérelni is lehet. Ennek formája lehet az albérlet, az önkormányzati lakásbérlet. (A megmaradt önkormányzati lakásállomány többnyire rossz állapotú, fenntartásuk, felújításuk igen jelentős pénzeket emészt fel, aminek csak töredéke térül meg a bérleti díjból.) Létezik a bérleti forma a gazdasági életben is, nem szokatlan az iroda bérlet, az üzemcsarnok bérlet sem.

11. 2 Igénybe vehető kedvezmények

A lakáshoz jutás anyagi terheinek könnyítésére különböző kedvezmények szolgálnak.

Mind a vásárlás, mind a bővítés, építés esetében igénybe vehetők speciális hitelkonstrukciók, melyek lényege, hogy a felvett kölcsönök kamata a piaci kamat alatt marad, mert a kamatkülönbözetet az állam a bankoknak megfizeti. (nézz utána a 2.4 fejezetben ismertetetteknek)

Az önkormányzatok korlátozott anyagi lehetősége miatt a lakásszerzés önkormányzati támogatása a kívánatosnál alacsonyabb szintű, de ennek ellenére sok önkormányzat él valamilyen mértékben e támogatási lehetőséggel. Számos helyen vissza nem térítendő támogatás (melynek összege néhány százezer forint, vagyis a lakás árához képest kis összeg), illetve kedvezményes kamatozású hitel lehetőség van, de éves szinten egy előre meghatározott értékben. Így, a kérelmezők minél hamarabb adják be igényüket, annál nagyobb a valószínűsége, hogy a meghatározott keretből nekik is jut.

Az állam különböző jövedelemadó kedvezményekkel is támogatja a lakáshoz jutást, amelyek évről évre változhatnak, így szükség esetén érdemes utána érdeklődni.

11. 3 Az adásvételi szerződéssel kapcsolatos követelmények

A lakásra vonatkozó adásvételi szerződés *kizárólag írásban köthető* meg érvényesen. A szerződés kötelező tartalmi elemeit törvény szabja meg.

A vevő tulajdonjogát az illetékes *földhivatal* kizárólag *akkor jegyzi be*, ha a szerződés az előírt formai követelményeknek is megfelel:

1. Kitűnik belőle megkötésének helye és ideje
2. Szerepel benne a felek saját kezű aláírása
3. Ügyvéd az okiratot ellenjegyezte, vagy közjegyző közokiratba foglalta
4. Több lapból álló szerződés esetén az egyes lapokat a szerződés megkötésében résztvevők alá kell, hogy írják

11. 4 Költségek

Ingatlan vásárláskor sajnos nem elég annak árát „előteremteni”, mert egyéb költségekkel is kell számolnunk. Amennyiben a szerződő felek másként nem állapodnak meg, az eladó viseli azokat a költségeket, amelyek az ingatlan átadásával és az ingatlan-nyilvántartási állapot rendezésével kapcsolatban merülnek fel, a vevő pedig az ingatlanra vonatkozó adásvételi szerződéssel (ügyvédi díj, közjegyzői díj valamint felmerült költségeik), az átvétellel és tulajdonjogának az ingatlan-nyilvántartásba való bejegyzésével kapcsolatos költségeket kell, hogy viselje.

A vevőt terheli ezen túlmenően a vagyonátruházási (vagyonyszerzési) illeték is.

11. 4. 1 Hitelbírálati díj

Ha a vásárolt ingatlanhoz nem elég a saját forrás, akkor a legkézenfekvőbb megoldás a hitelfelvétel valamely banktól. A legtöbb Bank felszámítja a hitelkérelemhez kapcsolódó értékbecslés díját, melynek mértéke általában 10.000,- - 30.000,- forint között változik. Ugyancsak rendszerint az ügyfelet terheli a hitelkérelem kapcsán beszerzendő okiratok költségei, illetve a hitelszerződés közokiratba foglalásának költsége. Ezen többletköltségek mértékéről a hiteligénylés során szerezhetünk pontos információt, a bankok hirdetményei - mivel rendszerint nem részükre kerül megfizetésre az összeg -, ezeket nem tartalmazzák.

11. 4. 2. Illeték

Az adásvételi szerződés megkötését követő 30 napon belül meg kell keresni az illetékes körzeti földhivatalt a megszerzett tulajdonjognak az *ingatlan-nyilvántartásba való bejegyzése* miatt. (Öröklés, ajándékozás esetén is.) A bejegyzési kérelemhez csatolni kell az adásvételi szerződés 1 db eredeti és 2 db másolati példányát is.

Az illeték összege a lakás forgalmi értékéhez igazodik. Magánszemélyek, illetve ingatlanforgalmazással főtevékenységként nem foglalkozó szervezetek esetén az illeték összege 4 millió forintig 2%, a forgalmi érték ezt meghaladó összege után 6%. Tehát egy 6 millió forint értékű lakás esetén 80.000,- Ft + 120.000,- Ft=200.000,- Ft összegű illetéket kell fizetni.

Lakás résztulajdonának szerzése esetén a 4 millió forintnak a szerzett tulajdoni hányaddal arányos összegére alkalmazható a 2%-os illeték, a forgalmi érték ezt meghaladó része után 6% illetéket kell fizetni.

Illetékkedvezmények:

1. A lakás építésére, építtetésére és értékesítésére jogosult vállalkozó által értékesítés céljára újonnan épített, építtetett 30 millió forintot meg nem haladó forgalmi értékű új lakásnak, ilyen lakás tulajdoni hányadának első megvásárlása esetén a vevőnek nem kell illetéket fizetnie
2. Az illetékkötelezettség keletkezésekor a 35. életévét be nem töltött fiatal első lakástulajdonának (tulajdoni hányadának) megszerzése esetén az egyébként fizetendő illeték 50%-ig terjedő, de legfeljebb 40 000 forint kedvezményre jogosult, ha az egész lakástulajdon forgalmi értéke a 8 millió forintot nem haladja meg. Ilyen forgalmi értékű lakás részarány-tulajdonának megszerzése esetén a vagyonszerzőt a szerzett tulajdoni hányaddal arányos mértékű kedvezmény illeti meg.

Az illeték összegét az Illetékhivatal állapítja meg, amelyről határozattal értesíti a vevőt.

11. 3. 3. Szerződéskészítés díja, ügyvédi, közjegyzői díj

Amennyiben ügyvédi közreműködéssel jön létre az adásvételi szerződés, ügyvédi díjat kell fizetni az eljáró ügyvédnek. Ennek mértéke - az ingatlan értékétől, a felmerülő munkától és költségektől függően - általában a vételár 0,5,-,1,5%-ig terjed. Ettől természetesen el lehet térni.

Ha közjegyző is segíti a szerződés létrejöttét, akkor őt az ingatlan értékétől függően - jogszabályban meghatározott - mértékű íj illeti meg.

Feladat:

Zoliék hosszú távú tervében szerepel egy ingatlan csere. (1.4 fejezet vége) Mérjük fel, milyen lehetőségeik vannak!

12. Autóvásárlás

„Amikor fiatal voltam, azt hittem, hogy a pénz fontos az életben. Most, hogy már öreg vagyok, tudom, hogy így van”

Oscar Wilde

12. 1 Használt, vagy új?

A döntést magunknak kell meghoznunk. A használt autó is nagyszerűen szolgálhatja igényeinket, míg az új autó is okozhat kínos perceket.

Teljesen más kocsira van szüksége annak, aki csak munkába jár a városi csúcsforgalomban araszolva, mint annak, aki többnyire nagybevásárlásra és családi nyaralásra használja az autót.

Mielőtt egyik vagy másik típus mellett döntenénk, írjuk le, milyen célokat szeretnénk a kocsival megvalósítani, és próbáljuk azt a járművet megkeresni, amely az igényeknek leginkább megfelel, így nem érhetnek meglepetések.

- Ha nem első autóról van szó, bizonyára sokat nyom a latban az új gépkocsi kiválasztásakor milyen funkciók nem tetszettek az előző autóban, melyek azok, amiket az újnak tudnia kell, továbbá érdemes utánanézni a gépjármű-beszámítás lehetőségeinek is.
- Új autónál márkaként eltérő, milyen széria-felszerelés jár az autóhoz, és melyek azok, amiket extraként, felár ellenében lehet beszereltetni.

2004. május 1-je – hazánk uniós csatlakozása –, vagyis a vámhatárok megszűnése óta, egyre többen érdeklődnek a magánautó-import lehetőségei iránt. A bevásárló turizmus mozgatórugója az, hogy még mindig jelentős az autók árkülönbsége a legolcsóbb és a legdrágább tagországok között. A nettó ár Dániában, Finnországban és Görögországban, keletebbre Észtországban, Lettországban és Litvániában a legalacsonyabb. Főként nagy autók vásárlásakor többmilliós nagyságrendű lehet a nyereség.

Általában kisautókért, például a Peugeot 206-osért vagy az Opel Corsáért nem érdemes kiutazni, ezek a típusok Magyarországon több százezer forinttal olcsóbbak, mint a szomszédainknál. Lassú az a folyamat, míg az uniós országok új autóárainak közelítenie kell egymáshoz. Leghamarabb 2005. októberétől válik lehetővé, hogy egy kereskedő bármely

uniós országban autószalont nyisson, valamint beszerzését akármelyik ország importőrénél megtehesse. Májustól megszűnt az a korlátozás, hogy egy személy évente egy autót hozhatott be saját nevére, viszont szerződéskötés vagy az országhatár átlépése után harminc napon belül honosítani kell a járművet. S bár az autókat nem terheli vámfizetési kötelezettség, az un. honosításért azonban jelentős összeget kell fizetni.

Hazánkban is elterjedt az a gyakorlat, hogy a használt autók értékét beszámítják az új vételárába. Ezt a piaci fogást az uniós államokban is alkalmazzák, viszont a nagy kínálat miatt ott jóval olcsóbban veszik be a régi autót. Ha valaki mégis így szeretne új kocsihoz jutni, a területileg illetékes vámhivatalban kiviteli okmányt kell kitöltetnie, ez után lehet hivatalosan kiléptetni az országból az autót.

12. 2 Különböző fizetési konstrukciók

Végül is, ki milyen autót engedhet meg magának? Ez a kérdés határozza meg legmesszemenőbben az autóvásárlási lehetőségeket, úgyhogy az autó kiválasztásának szempontjai előtt mindenféleképpen meg kell vizsgálni.

Azt, hogy milyen autót vegyünk, mindenekelőtt meghatározza az, hogy mekkora a vásárláskor rendelkezésre álló készpénzkeret, illetve mennyit tudunk majd havonta az autóra, és ezen belül az esetleges hitel törlesztésére költeni.

Nagyon fontos dolog az is, hogy olyan autót vásároljunk, amit majd fönn is tudunk tartani! Az autót megvenni sem könnyű, de ez készpénzfizetés esetén csak egy egyszeri kiadás. A fönntartás viszont kisebb-nagyobb rendszerességgel jelentkező állandó pénzkidrást jelent. (súlyadó, kötelező biztosítás, Casco, szervizköltség) Ha emellett még részletfizetést is vállalunk, akkor ez az összeg sok hónapon, akár 72 hónapon, tehát 6 éven keresztül, folyamatos kiadásra jelent. Fontos tehát, hogy előre gondoljunk utána, hogy mennyi is lesz ez.

Az első felmérendő dolog, hogy mekkora az autóvásárlásra egy összegben rendelkezésre álló összeg.

A jelenlegi autó várt eladási árából ne felejtjük el levonni az eladással kapcsolatos kiadásokat (pl. eredetiség-vizsgálat díja) Fontos, hogy ne az alapján számoljunk, hogy a rendelkezésre álló összegbe befér-e a kiszemelt autó! A vásárláskor fizetendő összeg, ugyanis meglepetést szokott okozni. Számítsunk arra, hogy az autó, a kialkudott ár, illetve az első részlet felett,

még vagy plusz 40-200.000,- forintba is belekerül, mire beleülhet. (Ennek pontos összege függ attól, hogy az autó új, vagy használt-e, mit épített pluszban be, valamint sok egyéb, az adott autótól függő tényezőtől is.)

A másik fontos kérdés, hogy **mekkora összeg mobilizálható havonta** az autó fenntartási és üzemeltetési költségeire, és az esetleges részletfizetésre.

Akár használt- akár új autót vásárolunk, de nem tudjuk, vagy nem akarjuk készpénzzel kifizetni, hitelt kell felvenni. Hitelek típusával a 2.4 fejezetben találkoztunk már. Az autóvásárlásra felvehető sokféle lehetőséget kínálnak. A THM mutató segít eligazodni.

Feladat:

Készíts egy előzetes kalkulációt, ami az autó használati költségeit tartalmazza. Gondolj a fizetendő biztosításokra, szervizekre, és a használat költségeire!

13. Biztosítások

„A világon minden van, hogy az ember kielégíthesse a szükségleteit, de annyi nincs, hogy kielégíthesse kapzsiságát.” Mahatma Gandhi

Biztosítással általában valamilyen jövőbeni esemény anyagi következményeinek enyhítését, csökkentését kívánjuk megoldani. Arra kötünk szerződést egy biztosítóval, hogy rendszeresen fizetett biztosítási díjaink fejében, ha a biztosítási esemény bekövetkezik, számunkra, vagy azok számára, akiket kedvezményezettként megjelölünk, nyújtson kárpótlást, fizessen ki egy meghatározott összeget, vagy járadékot.

Két jellemző köre van a biztosítási helyzeteknek:

- Valamilyen, rendszerint jelentős kárral járó, de általában ritkán bekövetkező esemény (pl. baleset, tulajdonunk megkárosítása), amelynek a következményeit szeretnénk mérsékelni;
- Valamilyen nagy valószínűséggel bekövetkező esemény (pl. születés, házasságkötés, halál), amire szeretnénk felkészülni.

Nézzünk néhány biztosításhoz tartozó fogalmat:

Biztosítási díj. Az a pénzösszeg, melyet bizonyos rendszerességgel (havonta, negyedévente, évente) kell fizetni a biztosítóintézetnek

Biztosítási összeg: az az összeg, melyet a biztosító a biztosítási esemény (baleset, halál) bekövetkeztekor fizet a kedvezményezettnek

Indexálás egyfajta értékkövetés. A biztosítás díjának és a biztosítási összegnek a hozzáigazításra az árszínvonal változásához. Indexálással állapítják meg évenként egyszer a díjfizetésünk változását és a biztosítás összegét.

Részesedés a nyereségből a befektetésekből keletkező nyereségének egy (jelentősebb) részét a biztosító vissza kell, hogy juttassa a biztosítottnak. Ezt megteheti úgy, hogy elkülönített számlán kezeli, és mindaddig befekteti, amíg nem kell elszámolnia. Megteheti, hogy emeli a szolgáltatás összegét és megteheti, hogy a díj és a szolgáltatás arányainak javítására használja. Azt, hogy a visszajuttatás milyen módon történik, a biztosítási szerződés tartalmazza.

13. 1 Életbiztosítás

Az egyik leggyakoribb biztosításforma. A különböző élethelyzetekre való felkészülést segítő biztosítás. A biztosítási esemény sokféle lehet, a születéstől egészen a halálig. Az sem szükséges, hogy kárral járjon, de a biztosított anyagi helyzetében rendszerint változást, terhet jelent, vagy annak, aki viselni kénytelen. A biztosítási esemény (élethelyzet) általában pénzben nem fejezhető ki, így a biztosító és a vele szerződő fél szabadon határozhatja meg a biztosítási összegét.

A gondosan megválasztott életbiztosítás alkalmas arra, hogy növelje biztonságunkat, és lehetőséget adjon az esetleges veszélyhelyzetek következményeinek megoldásához.

A különböző életbiztosítási lehetőségek eltérnek abban egymástól, hogy a biztosítási esemény bekövetkezésekor milyen szolgáltatást nyújtanak, milyen rendszerességgel kell a díjat fizetni és van-e lehetőség arra, hogy befolyásoljuk; a biztosító mibe fektesse a befizetéseinket. Elsősorban a szerződő fél és a biztosított megállapodásától függ, hogy milyen hosszú időre, milyen kockázatra és milyen nagyságú összegre kíván fedezetet teremteni. Természetesen rendszerint ennek megfelelő az eljárási rend is (pl. kell-e előzetes orvosi vizsgálat), amivel a

biztosítást megkötik. Ma már nem csak a családtagok, hanem egyre gyakrabban a munkáltatók is kötnék biztosítást.

Az életbiztosítás vonatkozásában két alapvető biztosítási esemény fordulhat elő:

- a biztosított halála,
- adott időpont életben elérése, megélése (pl.: nyugdíjkorhatár).

Néhány fajtája:

- Kockázati életbiztosítás: A szerződő díjfizetése ellenében a biztosító azt vállalja, hogy a biztosított halála esetén a szerződésben rögzített biztosítási összeget kifizeti.
- Tiszta elérési életbiztosítás: A szerződő díjfizetése ellenében a biztosító azt vállalja, hogy amennyiben a biztosított egy adott időszak végén életben van, úgy a szerződésben rögzített biztosítási összeget kifizeti. Ha a biztosított meghal, a biztosítás az addig befizetett díjak kifizetésével ér véget a biztosított halálakor. Míg a kockázati életbiztosításoknál a biztosítási funkció az elsődleges, az elérési biztosításoknál a megtakarítás. Ezért kiválóan megfelelnek például nyugdíj-előtakarékosság céljára.
- Vegyes életbiztosítás: A biztosított tartam alatti halála vagy a tartam végének megélése esetén fizet a biztosító. A biztosító mindenképpen szolgáltat, hiszen a két esemény közül az egyik (tartamon belüli halál, vagy a lejárat életben elérése) mindenképpen bekövetkezik.
- Járadékbiztosítás: A biztosító azt vállalja, hogy a szerződő előzetes díjfizetése ellenében rendszeres időközönként pénzt folyósít a megjelölt kedvezményezettnek, általában a biztosítottnak.

13. 2 Ingatlan biztosítás

Otthonunk kialakítása, életünk legnagyobb vállalkozásainak egyike. Magánszemélyként talán nincs is még egy tárgy, amelyhez annyira kötődnénk, amelyre annyit áldoznánk szabadidőnkől, anyagi erőnkől, mint lakásunk, házunk.

Lakókörnyezetünk megóvása tehát elemi érdekünk, és bár otthonunkhoz kapcsolódó élményeink megfizethetetlenek, a biztosítótársaságok kártérítése ideális esetben azt eredményezi, hogy anyagi kár nem ér bennünket.

Ne feledkezzünk meg arról sem, hogy lakásbiztosításunk terhére a biztosítótársaságok akkor is helyt állnak helyettünk, ha esetleg mi magunk okoznánk kárt lakótársainknak, vagy akár teljesen idegen személyeknek.

A biztosítók általában elvárnak egy minimális mechanikai védelmet ahhoz, hogy az általuk vállalt limitek, összeghatárok általunk is elfogadhatók – azaz legalább egy-két milliós biztosítási összegig terjedők – legyenek. A minimális mechanikai védelem követelményei is társaságonként eltérnek.

Lakásbiztosítás esetén biztosíthatjuk magát az épületet – az ingatlant, illetve annak „tartalmát” – az ingóságokat. Az ingatlanbiztosítás keretében biztosítható: lakás, ház, nyaraló, nem lakott melléképület, egyéb építmények (pl. medence) stb.

Ingóságbiztosításon belül a biztosítók általában két főbb csoportot különítenek el:

- a különleges értéket képviselő tárgyak (általában nemesfémek, szőrmék, kézi csomózású szőnyegek, gyűjtemények, képzőművészeti alkotások, antik tárgyak)
- a háztartási ingóságok jellemzően külön megítélés alá esnek. Létezik ugyanakkor biztosítótársaság mely a nagy értékű háztartási ingóságokat (pl. házimozsi rendszer) külön csoportban kezeli.

Biztosítási összeg nem más, mint a biztosító térítésének felső határa. Ettől az összegtől függ, hogy mennyi a fizetendő biztosítási díj, és kár esetén mennyi kártérítést kaphatunk. A lakásbiztosítások kárainál a rosszul meghatározott biztosítási összeg súlyos problémát jelenthet. Ügyeljünk tehát arra, hogy az ingatlanunkra, ingóságainkra meghatározott biztosítási összeg az aktuális újraépítési, újrapiótlási költségekkel egyezzen meg, bár ezzel

magasabb díjat is kell fizetnünk! Így el lehet kerülni az egyik leggyakoribb lakásbiztosítási problémát.

A biztosítás indexálása – értékkövetés: A biztosítók lakásbiztosítások esetében minden évben automatikusan indexálják a szerződéseket, egyszerűbben szólva emelik a biztosítási összegeket és ehhez kapcsolódóan a díjakat. Ezt elfogadva biztosíthatjuk azt, hogy lakásunk, házunk és a benne található ingóságok inflációt követő értékre legyenek biztosítva.

13. 3 Autóbiztosítás

Találkoztunk már vele az 1.4 fejezetben, Zoliék rövid távú költségvetési tervében.

Két típusa is van.

- Egyik a Kötelező gépjármű felelősségbiztosítás, ami kormány- rendelet által szabályozott biztosítási forma, amely alapján a biztosító a gépjármű üzemeltetése során **másoknak okozott károkat téríti meg**. A kötelezővé tételt az indokolta, hogy a végtelen károsult jogos kárigényének kielégítése ne függjön a károkozó fizetőképességétől, illetve fizetőkészségétől.

Minden magyarországi telephelyű gépjármű üzemeltetője **köteles felelősségbiztosítási szerződést kötni**, és a szerződést folyamatos díjfizetéssel hatályban tartani.

A kötelező gépjármű-felelősségbiztosítást (KGFB) szabályszerűen megszüntetni, és új biztosítást kötni év végén lehet. A jelenlegi szerződést biztosítási évfordulóra (minden év december 31.), azt megelőzően legalább 30 nappal, írásban fel kell mondani. Ezt követően lehet megkötni (január 1-jei hatállyal) a kiválasztott biztosítóval az új szerződését. **A biztosítók törekednek arra, hogy mindenki a károkozásával arányos mértékű díjat fizessen, ezért bevezették a bonus/malus rendszert.** Ennek értelmében magasabb díjat fizet az, aki kárt okoz (malus) és alacsonyabb díjat az, aki gépjárművével nem okoz kárt (bonusz). A bonus/malus rendszerbe tartoznak a személyautók buszok, tehergépjárművek, vontatók, mezőgazdasági vontatók és motorkerékpárok. A rendszerben 10 bonus, 4 malus és 1 alapidíjas fokozat van. **Minden bonus fokozat 5% kedvezményt jelent az előző fokozathoz képest. A malus fokozatokban többletdíjat kell fizetni.**

- Másik típusú biztosítás a **Casco biztosítás**, mely elemi károkra (tűz, villámcsapás, szélvihar, jégeső, lezúduló hótömeg, stb.) lopáskárokra, valamint a gépjárműben, alkatrészeiben, tartozékaiban - balesetből vagy idegen személy által okozott rongálásból - keletkezett károk fedezetére szolgál. Díja a gépkocsi típusától, a vállalt önrészesedéstől, a díjfizetés gyakoriságától, továbbá a biztosító állandó lakóhelyén fennálló kockázati viszonyoktól függ. A biztosítás évi díját az autósok egy összegben vagy részletekben (havonta, negyedévenként, illetve félévenként) fizethetik. Legmagasabb a díj a havonkénti díjfizetés esetén, ennél ritkább időpontokban történő díjfizetés vagy egy összegbeni fizetés esetén a biztosító a díjat engedménnyel állapítja meg. Gyakran külön kedvezményt jelenthet az is, ha nem csekken, hanem folyószámláról, átutalással fizetjük a díjat.

Feladat:

Lakásokra milyen biztosítást kötnél?

14. Adók, juttatások – transzferek

„Ezen a világon semmi sem biztos, kivéve a halált és az adót”

Benjamin Franklin

A mostani cím nagyon idegenül hangzik, főleg olyan kellemes dolgok után, mint nyaralás és autóvásárlás. Pedig csak arról van szó, hogy elérkeztünk olyan fejezethez, amikor már összefoglalhatjuk azokat a juttatásokat, melyeket a háztartások az államtól, illetve a munkáltatóktól kaphatnak.

Kezdjük az állami költségvetéssel! (Családi költségvetéssel már foglalkoztunk az 1.4-es fejezetben, az ott megszerzett tudást itt nagyszerűen tudjuk alkalmazni.)

Az állami költségvetés is egy kétoldalú kimutatás, melynek egyik oldalán a bevételek, másik oldalán a kiadások vannak, ahogyan az a háztartásoknál is megfigyelhettük. Egyes tételek, amik a háztartásoknál bevételként jelentkeznek, azok az állam számára kiadást jelentenek.

Az állam **kiadásai**:

- **transzferek**: olyan ellenszolgáltatás nélkül nyújtott jövedelmek, melyeket az állam juttat általában a háztartásoknak, vagy a vállalkozásoknak
- **kormányzati vásárlások**: azok a kiadások, melyekkel az állam fenntartja intézményeit, az iskolákat, kórházakat, a honvédelmet, a minisztériumokat, stb.

bevételei:

- **adók**: olyan közvetlen ellenszolgáltatás nélküli jövedelem átengedés, amelyet az állam törvény útján vet ki, és kényszer útján hajt be.

Fajtái:

a.) - **Személyi vagy közvetlen adó**: Az adófizetésre kötelezett gazdálkodási egység a jövedelmétől vagy vagyonától függően egy meghatározott pénzösszeget köteles fizetni. Pl.: személyi jövedelemadó, nyereségadó.

- **Közvetett adó**: Ezt árukra és szolgáltatásokra (illetve ezek használóira vetik ki) Pl.: ÁFA

b.) - **Autonóm adó**: Független a jövedelemtől. Az adózás tárgya a gazdasági egység birtokában lévő vagyon, pl.: házadó, telekadó

Az adóztatás hatása

Az adók növelése csökkenti a magánszférában rendelkezésre álló jövedelmet, hiszen a megkeresett pénzből többet kell befizetni, (vagy eleve kevesebbet kapunk készhez).

Kiadások

Mi értelme van annak, hogy az állam egyrészt az adókon keresztül jövedelmet von el és a transzferekkel jövedelmet nyújt a háztartásoknak vállalatoknak?

Az állam tulajdonképpen ezzel megpróbálja „igazságosabbá” tenni a társadalomban, a gazdaságban a jövedelemelosztást. A transzferekkel jövedelemhez juttathatja azokat, akik rászorulnak, pl. a szegényebb, több gyerekes családokat. Így van mód arra, hogy a nagyon beteg embereknek tudja finanszírozni a drága műtétet, gyógyszereket. Az állami kiadások révén válik lehetővé, hogy ingyenes legyen a felsőoktatás, stb. Ahhoz azonban, hogy az állam

ezeket a jövedelemátcsoportosításokat a saját elvei, a társadalom igényei szerint megvalósíthassa szükséges, hogy bevételei legyenek. Vagyis az adó a fenn említett kiadások forrása. Az adók célja tehát nem az, hogy az állam „gazdagodjon”, hanem, hogy legyen anyagi bázisa, társadalmi célok finanszírozására.

14. 1 Pénzbeli társadalmi juttatások

Magyarországon az Alkotmány biztosítja a szociális biztonsághoz, öregség, rokkantság, özvegyiség, árvaság esetén a megélhetéshez szükséges ellátáshoz való jogot. Ez a társadalombiztosítás rendszerével valósul meg, mely különböző okokból, különböző céllal pénzbeli támogatást nyújt a rászorulóknak.

Táppénz, amit betegség esetén kaphatunk. A betegség természetes velejárója, hogy ezen időszak alatt az ember a munkáját nem tudja ellátni. Azonban ha nincs munkavégzés, nincs ennek ellenértékeként járó fizetés sem. A gyógyuláshoz pedig pihenésre és mindenek előtt megfelelő gyógyszerekre van szükség, ami egyértelműen kiadással jár. A társadalombiztosítás - megfelelő járulékfizetés ellenében - a keresőképtelenség idejére a biztosítottak részére nyújtott pénzbeli ellátással, vagyis táppénz fizetésével ezt a krízishelyzetet hívatott enyhíteni.

Ha megszűnik a munkaviszony, akkor **munkánélküli ellátásra** vagyunk jogosultak. A munkánélküli-járadékot a munkánélkülivé válást megelőző négy negyedév átlagkeresete alapján határozzák meg. A járadék folyósítása azonban időben korlátozott, vagyis csak meghatározott ideig kapja a munkánélküli.

Ha valaki tartósan lebetegedett, megrokkant vagy elérte a törvényben meghatározott életkort, **nyugellátásra** jogosult. A nyugellátás és baleseti nyugellátás a keresettől, jövedelemtől függ. Rendszeres pénzellátás, amely meghatározott szolgálati idő megszerzése és az egyéb feltételek fennállása esetén a biztosítottak, (volt biztosítottak), illetve hozzátartozójának jár.

A **családi pótlék** a gyermek nevelési költségéhez nyújtott állami segítség, mely havi rendszerességgel jár, a család jövedelmi helyzetétől függetlenül. (az 1.4 fejezetben, családi költségvetési tervekben már találkoztunk ezzel a fogalommal) A többgyermekes, a gyermekét egyedül nevelő, továbbá a tartósan beteg, illetve súlyosan fogyatékos gyermeket nevelő családokra nehezülő terhek ellensúlyozása céljából, továbbá esélyegyenlőségük elősegítése érdekében a családtámogatási rendszer egyes elemei differenciáltak.

14. 2 Természetbeni juttatások

A különböző természetbeni juttatásokat kaphatunk a munkáltatónktól. Ezek a személyi jövedelemadó törvény értelmében bizonyos értékhatárig adó- és járulékmentesen adhatók, nem készpénzben, hanem valamilyen vagyoni értékben jelennek meg. Gondoljunk itt a munkásszállításra, a céges üdültetésre, kedvezményes céges étkeztetésre vagy az egyik leggyakoribbra, az étkezési hozzájárulásra.

Feladat:

Nézz körül a környezetedben, és gyűjtsd össze, milyen juttatásokat kapnak szüleid, ismerőseid.

15. Cafeteria rendszer

„Utólag már könnyű igazságosnak lenni.”

ifj. ARTHUR SCHLESINGER

Van, akinek ismerős már ez a kifejezés, és van, aki most hallja először. A világ számos országában elterjedt az úgynevezett Cafeteria rendszer alkalmazása. Ez választható elemekből összeállított juttatási csomag, amit a cégek adhatnak dolgozóik számára.

Miért teszik mindezt a cégek? Több oka is lehet. Induljunk el onnan, hogy megbízható, jó munkaerőt nehéz szerezni, de megtartani még nehezebb. Így aztán minden törvény adta lehetőséget kihasználnak a munkáltatók, amivel maradásra bírassák dolgozóikat. De a vállalatok számára is kedvező ez a lehetőség, mert az ilyen juttatások „olcsóbbak”, a cégeknek kevesebb befizetnivalójuk van az állami költségvetésbe.

A cégek kiválasztják az általuk adni kívánt juttatásokat, majd az elemekből minden dolgozó - a számára meghatározott keretösszegéig -, igényei szerint, mint a Kávéházban, szabadon válogathat. Vagyis eldöntheti, melyik juttatásra, illetve juttatásokra tart igényt.

Nézzük, milyen lehetőségek vannak!

15. 1 Nyugdíjpénztárak

Miután ledolgoztuk a törvényben előírt éveket, nyugdíjba megyünk, és az unokákkal játszunk. Ekkor fizetés helyett öregségi nyugdíjat fogunk kapni. Ez törvényben meghatározott elvek szerint kiszámítható összeg, ami jellemzően jóval kevesebb, mint a fizetés volt. Aki előre tervez, és van rá lehetősége, az önkéntes nyugdíjpénztárba léphet és rendszeres időközönként külön fizethet be összeget. Egyes vállalatok a magán – nyugdíjpénztári tagdíjbefizetés egy részét átvállalják. Ez a kötelezettségvállalás a cég minden pénztártag munkavállalójára azonos feltételekkel érvényes kell legyen (1993. évi XCVI tv. 12§), tehát a vállalat a portásnak és az igazgatónak egyformán ad, vagy nem ad.

15. 2 Egészségpénztárak

Egészségügyi kiadásaink egy része tervezhető, de az előre nem látott események kiadásaira időben kell felkészülnünk. Az egészségpénztári tagság egy olyan megtakarítási forma, amely lehetővé teszi, hogy idejében fel tudjunk készülni a váratlanul jelentkező költségek bizonyos mértékű fedezésére.

Aki bármely önkéntes pénztár tagjává válik, oda rendszeresen tagdíjat fizet, tehát megtakarításaival gyarapítja saját maga vagy családtagjai egészségügyi ellátásai fedezetét. Az egészségpénztárba befizetett pénzből a szolgáltatásokat az egyéni számlán lévő összeghatárig a pénztártag és közeli hozzátartozói is igénybe vehetik a pénztárral szerződött szolgáltatóknál több területeken (pl. fogászati ellátás, rekreációs üdülés, rehabilitáció, gyógyfürdő, szanatórium, természetgyógyászati szolgáltatások, gyógytorna, fitness, gyógyszervásárlás, sporteszközvásárlás).

A tagdíjat részben vagy egészben a tag munkáltatója is fizetheti. A megtakarítási kedvet az állam az önkéntes pénztárak esetében személyi jövedelemadó kedvezménnyel is támogatja. A pénztári tagság vállalása bár nem kötelező, de az egyén önmagával szemben vállalt felelőssége is.

15. 3 Üdülési csekk

A cégek privatizálása után a legtöbb helyen megszűntek a vállalati üdülők. A dolgozók egyre kevésbé tudnak olcsón (önköltséges áron) nyaralni. Így a vállalatok arra törekednek, hogy támogatásokkal segítsék alkalmazottaik pihenését. Erre lehetőséget kínál az üdülési csekk.

A munkáltató munkavállalójának a Magyar Nemzeti Üdülési Alapítvány által kiállított névre szóló üdülési csekket juttathat évente egyszer az érvényes havi minimálbér (ez 2003. január 1-től 53.000,-Ft) összegének megfelelő mértékben adó- és járulékmentesen. Az üdülési csekk belföldi forgalomban széles körben felhasználható, üdülésekre, utazásokra egyaránt.

15. 4 Természetbeni juttatás

Lakásvásárlási ill. építési támogatás: a munkáltató az alkalmazottjának kamatmentes, vagy a jegybanki alapkamatnál alacsonyabb kamat mellett kölcsönt nyújthat. A kamatkedvezmény formájában nyújtott jövedelem természetbeni juttatásnak minősül, ami bizonyos szigorú feltételek mellett adómentes is lehet.

Internet használat: adómentes természetbeni juttatás 2003-tól a munkavállalóknak adott otthoni Internet – hozzáférés és a kétévesnél régebbi számítógépek ajándékozása.

Tanfolyamok, tankönyvek szakkönyvek vásárlása – adómentes természetbeni juttatás

Megtakarításos biztosítások: az egyedi biztosítási konstrukciók lényege egy meghatározott időtartamú, megtakarításos jellegű biztosítás, ami a teljes körű életbiztosítási védelem mellett egy jól tervezhető takarékosági lehetőség. A konstrukció keretében futamidő végén a biztosított szerződés szerinti biztosítási összeget vehet fel.

Feladat:

Ha éves szinten 200.000,- Ft kaphatnál a vállalatodtól, milyen arányban választanál a Cafeteria elemei közül? Válaszod indokold számításokkal és érvekkel!

16. Befektetési formák

„Igen, a kockázatvállalásban benne van a kudarc veszélye. Különböző sikervállalásnak hívnák.”

Tim McHavon

Ha rövidebb-hosszabb ideig több a pénzünk, mint amennyit el akarunk költeni, akkor azt megpróbáljuk olyan helyre tenni, ahol úgy érezzük, a felhasználásig jó helyen van. A tankönyvben már több fejezet foglalkozott ezzel a témával. Ismételjük át, milyen szempontok alapján döntünk?

- Biztonság
- Költség
- Likviditás
- Hozam
- Egyéb

Biztonság

Egy befektetés akkor biztonságos, ha a befektető már a befektetés időpontjában pontosan tudja, hogy az adott idő elteltével pénzben kifejezve mekkora pénzösszegre (hozamra) számíthat. A biztonságot relatív módon is lehet értelmezni. Minél bizonytalanabb (matematikailag kifejezve, szélesebb sávban szóródhat) a befektetés várható hozama, a befektetés annál kevésbé biztonságos.

Költség

A befektetés költsége minden olyan pénzben kifejezhető ráfordítás, ami a befektetés érdekében merül fel, és a befektető teljes hozamát csökkenti. (pl. értékpapíroknál a számlavezetési díj, ingatlan vásárlásnál az ügyvédi költség.)

Hozam

A hozam megmutatja, hogy a befektetés a futamideje (tartama) alatt mekkora többletpénzösszeghez jutunk a befektetett összegen felül. Ha a befektetés hozamát a befektetett összeg százalékában fejezzük ki, akkor a hozamrátát, kamatszázalékot kapjuk, amit szintén szokás hozamnak nevezni. A hozam (rátát) általában évesített formában közlik a szolgáltatók. A bruttó (vagy teljes) hozam költségekkel csökkentett része a nettó hozam. A

hozam több forrásból (például kamat, árfolyamnyereség) származhat. A hozam mértékét egyes befektetéseknél előre rögzítik (ilyen a bankbetét kamata), más esetekben a tényleges hozam csak utólag állapítható meg (például a nyugdíjpénztáraknál, részvények esetében).

Likviditás

A likviditás készpénzre válthatóságot jelent. Egy befektetés akkor likvid, ha rövid idő alatt és kis költséggel (veszteséggel) készpénzre váltható. Likvid „befektetés” például a bankbetét. Ezzel szemben az életbiztosítások és a nyugdíjpénztári befizetések általában több (10-15) éves lekötést jelentenek, ezért nem likvidek, hiszen ehhez nem juthatunk azonnal hozzá, illetve ha kérjük a szerződés felbontását, az jelentős anyagi veszteséggel jár.

Egyéb

Egyéb vizsgálati szempontok lehetnek

- örökölhetőség, átruházhatóság
- elérhetőség,
- adókedvezmény,
- befizetési formák, és időintervallumok (csekken, átutalással; havonta, negyedévente, évente),
- szolgáltatások, amiket a befektetés tartalmaz (pl.: éves lekötött betéthez éves életbiztosítás).

A befektetési formák közül foglalkoztunk már többféleképpen - lekötött betétek (2.3 fejezet,) ingatlan vásárlás (11 fejezet), biztosítások (13 fejezet), Cafeteria rendszer elemei (15 fejezet), az értékpapírokkal azonban még nem.

16. 1 Értékpapírok

Az értékpapír olyan, általában forgalomképes, okiratba foglalt szerződés, amelyben az értékpapír kibocsátója az értékpapír tulajdonosával szemben kötelezettséget vállal pénzkövetelés teljesítésére, tagsági jogok, vagy a kibocsátó befektetési tevékenységének a hozamából történő részesedés biztosítására.

Kezdetben az értékpapírok kézzel írottak voltak, ma már a hamisítás megakadályozása érdekében nehezen hamisítható, grafikai és nyomdai munkával készülnek, sőt a számítógépes rendszer terjedésével és fejlődésével sokszor konkrét kézzel fogható formában meg se jelenik, csak a számítógépben tárolják.

Értékpapírokat egyrészt a hozam miatt vásárolnak.

A hozam lehet:

- osztalék: az évi nyereség azon hányada, amelyet kifizetnek a részvényeseknek. Az osztalék nagysága az adott gazdasági társaság működőképességének eredményességétől függ
- kamat: az értékpapír után meghatározott időszakra, rendszerint egy évre fizetett pénzösszeg. Nagysága általában az infláció mértékétől függ. A kamat nagyságát befolyásoló tényezők: a kölcsönadott pénzösszeg nagysága, a befektetés kockázata.

Az értékpapírok csoportosításának többféle szempontja lehet:

1. kibocsátó szerint: állampapírok (kötvény, kincstárjegy, stb.), vagy magánpapírok (részvény, kötvény, váltó, csekk);
2. szolgáltatás tárgya szerint: pénzpapír, árupapír;
3. tartalma szerint: követelést (váltó), részesedést (részvény) megtestesítő értékpapír;
4. hozam szerint az értékpapírok lehetnek fix kamatozásúak vagy változó hozamúak, illetve vegyes kamatozásúak. Fix kamatozás esetén a kibocsátó a kibocsátás előtt rögzíti a kamatlábat és a lejárat végéig nem változtathatja meg. Előnye, hogy a kibocsátó előre tud számolni az éves fizetési kötelezettséggel, illetve a befektető a jövedelemmel. Tipikus fajtája a kötvény. A változó hozamú értékpapírok arra jogosítják fel tulajdonosukat, hogy a vállalkozás hasznából befektetett tőkéjük nagyságának megfelelően részesedjenek. Fő típusa a részvény.
5. az értékpapír-kibocsátás iránya szerint vannak belföldi forgalomra kerülő és külföldi piacra szánt értékpapírok
6. lejárat szerint az értékpapírok lehetnek:
 - rövid lejáratúak, melyek futamideje rövidebb, mint egy év, pl. a kincstári váltó, betétjegy,
 - közép lejáratúak, ide tartoznak az 1-5 éves lejáratú értékpapírok, pl.: kötvény
 - hosszú lejáratúak, ide soroljuk az 5 évnél hosszabb lejáratú értékpapírokat, pl. kötvény
 - lejárat nélküli értékpapírok, pl. a részvény

16.1.1 Rövid és hosszú táv

A befektetők jellemzően attól teszik függővé a befektetés időtartamára vonatkozó döntésüket, hogy milyen az infláció alakulásával kapcsolatos várakozásuk (egy évre, hosszabb időre). Ennek ismeretében értékelik a kamat ajánlatokat, hiszen őket igazából a reálhozam érdekli (kamatt-infláció).

Minél hosszabb a futamidő, annál nagyobb a kockázat. A jövővel kapcsolatban mindig nagy a bizonytalanság, ezért a hosszabb kötvények tartására csak egy bizonyos kockázati prémiummal vehetik rá a befektetőket.

Ha rövid lejáratra vásárolunk a biztos hozam reményében, akkor a hosszabbítások során folyamatosan alacsonyabb hozamon kötjük le a pénzünket. A kérdés az, hogy a csökkenő tendencia üteme milyen lesz, ettől függ, hogy a fix, hosszú lejáratnál kedvezőbb-e a változó hozamú rövid távú befektetés. Ha a várt csökkenő tendencia beigazolódik, akkor egy pontnál már kevesebb hozamot tudunk csak elérni.

16.1.2 Elsődleges és másodlagos piac

Az értékpapírok piacra kerülése az elsődleges, míg további forgalmazása a másodlagos piacon történik.

Az **elsődleges piac** valójában az értékpapírok forgalomba hozatalát jelöli, vagyis az első értékesítést, mielőtt a papírok folyamatos forgalmazása megkezdődik. Az elsődleges piac nem piacként működik, ugyanis a kereslet-kínálati viszonyok nem feltétlenül érvényesülnek, illetve nem a piaci szereplők összessége áll egymással szemben, hanem a kibocsátó és képviselője, a forgalmazó a piac többi szereplőjével köt üzletet.

A **másodlagos piacon** a már meglévő pénzügyi eszközök adásvétele folyik, elsősorban a megtakarítók között. A piaci viszonyoknak megfelelően a futamidő lejártá előtt el lehet adni az értékpapírokat, tehát szükség esetén a befektetés pénzzé tehető.

Az aktuális árfolyamban a befektetők összességének az adott vállalatra vonatkozó véleménye és várakozása tükröződik. Ha negatív információ lát napvilágot, a cég értéke csökken, azaz az árfolyam esik, ha pozitív az információ, a cég értéke nő és ezáltal az árfolyam is növekszik.

Másodlagos piacként működik a tőzsde is, ahol a részvények tömeges, szervezett kereskedelme.

16.1.3 Kötvény, részvény, kincstárjegy

Állampapírok

Az állampapírok kibocsátásának célja a költségvetési hiány enyhítése. Hazánkban 1988-tól kezdték meg a rövid lejáratú kincstárjegyek, majd az államkötvények kibocsátását.

Az egy évnél nem hosszabb futamidejű állampapírokat kincstárjegyeknek, az egy évnél hosszabb futamidejű állampapírokat államkötvényeknek nevezzük. Minden állampapírnál (összefoglalótól függetlenül) a tőke visszafizetésére és a kamatfizetésekre érvényes az állami garancia.

Az állampapírok legalapvetőbb csoportosítási módja a kamatozás szerinti: vannak fix és változó kamatozású papírok. **Fix kamatozású** állampapír esetén a befektető már a vásárlás pillanatában pontosan tudja, hogy a papír neki milyen pénzáramlásokat - kamatfizetéseket és lejáratkori törlesztést - fog jelenteni a jövőben. A **változó kamatozású** papírok kifizetései nem ismertek a vásárlás pillanatában, mivel ezek kamatozása rendszeresen - általában félévente - változik a futamidő alatt. Ezen papírok kamata valamilyen más piaci mutatóhoz - rövid futamidejű kamatlábhoz, inflációhoz - kötött, ez az, ami garantálja, hogy mindig a piacihoz közeli kamatot lehet velük elérni.

Az állampapírok leggyakoribb fajtái:

Kamatozó Kincstárjegy: bemutatóra szóló, magánszemélyek és cégek egyaránt vásárolhatják, korlátozás nélkül átruházható (eladható). Egy éves futamidejű, fix kamatozású, jegyzés útján értékesítésre kerülő értékpapír.

Diszkont Kincstárjegy: Egy évnél rövidebb futamidejű állampapír, diszkont jellegű kamatozású (névérték alatt bocsátják ki, majd kamattal növelve lejáratkor a névértékét kapjuk meg). Aukció keretében kerül forgalmazásra, majd másodlagos kereskedelme a forgalmazóknál zajlik, tőzsdére is bevezetik.

Kincstári Takarékkötvény: magánszemélyek vásárolhatják, bemutatóra szóló, fix, lépcsős kamatozású (havonta nő a kamatláb), 3 év 2 hónap futamidejű állampapír, futamidő alatt is visszaváltható. Két hónapos jegyzési időszak alatt naponta változó árfolyamon vásárolható a forgalmazóknál.

Kincstári Takarékjegy: 1 éves futamidejű, fix, lépcsős kamatozású állampapír, első 3 hónapban nem, majd havonta fizet kamatot. Értékesítését a postahivatalok is végzik.

Kincstári Takarékjegy II: 2 éves futamidejű, fix, lépcsős kamatozású állampapír. Az első évben havonta, a második évben a 13. és 19. hónapban fizet kamatot. Értékesítésével a postahivatalok is foglalkoznak.

Magyar Államkötvény: Éven túli, jelenleg 2, 3, 5 és 10 éves futamidőre bocsátják ki. Lehet fix és változó kamatozású, kamatfizetés félévente és/vagy évente történik. Bevezetésre kerülnek a Budapesti Értéktőzsdére, magánszemélyek és cégek egyaránt vásárolhatják.

Kötvények

A kötvényben vállalt kötelezettségekért az 1988-tól kibocsátott kötvények esetében az állam már nem vállal garanciát, ezért érdemes meggyőződni arról, hogy valamelyik bank vállalt-e garanciát a kötvényre.

A törlesztés módja lehet egy összegben lejáratkor, vagy egyenlő részletekben. A kötvény kibocsátója lehet az állam, a központi költségvetés szervei, az önkormányzatok, a pénzintézetek és más gazdálkodó szervezetek.

A kötvények lehetnek fix vagy változó kamatozásúak. Fix kamatozású kötvények esetén a kibocsátó a kibocsátás előtt rögzíti a kamatlábat és ezt a lejárat végéig nem változtathatja meg. Előnye, hogy egyszerű mind a kibocsátónak, mind a befektetőnek, mert előre tud számolni az éves fizetési kötelezettséggel, illetve a jövedelemmel.

A változó kamatozású kötvény kibocsátásakor nem a kamatlábat határozzák meg, hanem azt, hogy mitől függően fog alakulni időszakról időszakra. Ilyenkor sem a kibocsátó, sem a befektető nem tudja előre kalkulálni a kamatterheket, illetve a jövedelmet. A kamatláb mértékének az alakulását általában valamely bankközi kamatlábhoz igazítják.

A futamidő általában közép vagy hosszú távú.

Részvények

A részvény részvénytársaságok alapításakor vagy alaptőkéjük emelésekor kibocsátott értékpapír. A részvény névértéke az alaptőke bizonyos hányadát képviseli. A névértéke mellett van kibocsátási értéke is, amelyen a kibocsátás történik, ami nem lehet kisebb a névértéknél. A részvény névértékét és kibocsátási értékét általában a részvénytársaság határozza meg.

Egy részvénynek több tulajdonosa is lehet és egy részvényes több részvénnyel is rendelkezhet. A részvényes részvényei alapján részesedik a társaság eredményéből, azaz a részvény névértékének bizonyos százalékát kapja meg osztalékként. A részvényes egyetlen kötelezettsége a társasággal szemben a lejegyzett részvények értékének befizetése. A részvényes csak a befizetett tőke erejéig felelős a társaság kötelezettségéért, felelőssége tehát korlátolt.

A részvények szabadon adhatók-vehetők, az adásvételnek és a részvények átruházásának viszont bizonyos formai szabályai vannak.

A részvények bizonyos **jogokat biztosítanak** tulajdonosaiknak. A **tagsági jogok** azzal kapcsolatosak, hogy az értékpapír birtoklója részben tulajdonos is, tehát beleszólhat a cég életét meghatározó fontosabb döntésekbe. Az éves közgyűlésen megjelenhet, és a tulajdoni hányadának megfelelő mértékben érvényesítheti akaratát, tehát szavazhat. A **szavazati jog** a részvények névértékével arányos, azaz rendes körülmények között egy részvény egy szavazatot jelent. A vagyoni jogok a részvényből származó jövedelemmel kapcsolatosak:

1. osztalék fizetés: addig, amíg a társaság létezik, a részvényes jogosult a vállalat éves tiszta nyereségének egy bizonyos hányadára, az osztalékra.
2. részvény-elővételi jog: ennek értelmében a részvényes addigi részesedési arányában jogosult újabb részvények vásárlására előre meghatározott feltételek mellett.

Összefoglalva tehát a két legelterjedtebb értékpapírformát, megállapíthatjuk a következőket:

Kötvény: határozott időre szóló, hitelviszonyt megtestesítő, egyedileg meghatározott kamatozású értékpapír

- **lejárat** van: van olyan dátum, amikor a kötvény kibocsátója visszavásárolja a kötvényt, vagyis a befektetett összeghez hozzájuthatunk
- **hozama a kamat** (biztos jövedelem)

- **hitelviszonyt testesít meg:** birtokosa nem szerez tulajdont, csupán kölcsön adta a pénzét, ebből eredően nincs beleszólása a kibocsátó gazdasági döntéseibe
- **névértéke van:** a kötvény kibocsátásakor megállapított és a kötvényre nyomtatott ár
- **árfolyama van:** adott időpontra jellemző, a kereslet és kínálat hatására kialakult ára
- **kibocsátói:** vállalatok, nem profitorientált szervezetek, állami pénzügyintézetek, városi önkormányzatok, stb.

Részvény: lejáratí idő nélküli értékpapír, amely a vállalat vagyonának egy tulajdoni hányadát testesíti meg:

- **nincs lejárat:** a részvény nem váltható vissza a kibocsátónál. Ha valaki ettől a befektetési formától „szabadulni akar”, akkor el kell adnia valakinek a részvényt, annak, aki hajlandó ezt megvásárolni, olyan árfolyamértéken, amiben a két fél megegyezik
- **hozama az osztalék** (nem biztos jövedelem, függ a nyereségességtől és a közgyűlés döntésétől)
- **tulajdonviszonyt testesít meg:** a részvény tulajdonosa beleszólhat a vállalkozás ügyeibe a részvényesek közgyűlésén
- **névértéke van**
- **árfolyama van** adott időpontra jellemző, a kereslet és kínálat hatására kialakult ára
- **kibocsátói.** részvénytársaságok

Feladat:

Nézz utána a postán, vagy az OTP-ben, milyen rövid távú értékpapírokat milyen kondíciókkal lehet vásárolni!

Szómagyarázat

Alapkamat	Általában a legjobb adósnak e kamatlábbal hiteleznek, ezért úgynevezett irányadó kamatláb.
Alaptőke	A vállalkozás jegyzett tőkéje.
Áruhitel	lásd Fogyasztási hitel.
ATM	Kártyával történő pénzfelvételre/befizetésre alkalmas bankautomata.
ATM készpénzfelvételi limit	Az ATM-ben felvehető maximális összeg.
Átutalás	Egyik bankszámláról a másikra történő fizetés.
Átvezetés	Egy ügyfél két számlája közti átutalás.
Banki papírok	Bank által kibocsátott betéti okiratok, köznyelvben banki értékpapírnak mondják őket, holott nem valódi értékpapírok.
Bemutatóra szóló	A tulajdonos neve nem jelenik meg a terméken és a dokumentumokon.
Betételhelyezés	Pénz elhelyezése bankszámlán vagy betétkönyvben, illetve okiratban.
Betéti kártya	E kártyával a számlán lévő egyenleg erejéig lehet költeni.
Cirrus/Maestro (C/M)	Az Europay nemzetközi kártyatársaság csak elektronikus fizetésre vagy pénzfelvételre alkalmas kártyája.
Deviza	Számlán lévő külföldi fizetőeszköz.
Devizakártya	Csak külföldön használható deviza alapú kártya.
Egyenleg lekérdezés	A számlán lévő összeg lekérdezése.
Értékpapír forgalmazás	Értékpapírok adás-vétele.
Értékpapírszámla	Értékpapír nyilvántartására vezetett számla.
Eurocard/Mastercard (EC/MC)	Az Europay nemzetközi kártyatársaság elektronikus vagy papír alapú fizetésre vagy pénzfelvételre alkalmas kártyája.
Éves kártyadíj	A kártyáért évente fizetendő díj.
Fedezet	Nemfizetés esetén a bank ebből egyenlíti ki hitelezési követelését.
Fedezetigazolás	A fedezet meglétéről szóló dokumentum.
Felmondásos betét	A betéthez csak előzetes bejelentés után lehet hozzáférni (átmenet a

	látra szóló és lekötött betét között).
Fix kamattípus	Lekötés alatt nem változik a kamat.
Fogyasztási hitel	A mindennapi élethez tartozó kisebb-nagyobb áruk és szolgáltatások megvásárlásához nyújtott kölcsön.
Folyószámla	Pénzmozgatásra, átutalásra, betételhelyezésre stb. alkalmas pénzügyintézet által vezetett számla.
Folyószámlahitel	A folyószámlán keletkezett, átmeneti pénzügyi hiány fedezésére szolgáló rövid lejáratú hitel.
Forint kártya	Csak belföldön használható forint alapú kártya.
Futamidő	A betét lekötésének és a hitel visszafizetésének kezdő és a záró időpontja között eltelt időtartam.
Garancia	A bank díj ellenében átvállalja a nemfizetés kockázatát.
Hitelbírálati díj	A hitelkérelem elbírálásáért fizetett díj.
Hitelezés	Pénz kölcsönzése.
Hitelkártya	E kártyával a bank által meghatározott hitelkeret erejéig lehet költeni, mely összeget kamataival együtt kell visszafizetni.
Home/electronic banking	Számítógépen keresztül történő banki szolgáltatások.
Hozamgarancia	A bank által garantált minimum hozam.
Ingtatlanhitel	Ingtalan vásárlására, felújításra stb. felhasználható hitel.
Inkasszó	Az üzletben résztvevő partnerek közül - bankján keresztül - az által a fél által kezdeményezett fizetési mód, aki jogosult az adott összegre (pl. közüzem).
Jegybank	Központi bank, a bankok bankja, Magyarországon a Magyar Nemzeti Bank (MNB), ami devizahatósággal is funkcionál.
Jelzáloghitel	A hitel fedezeteként ingatlan szolgál, amire jelzálogjogot jegyeznek be.
Kamattípus	Ami a futamidő alatt lehet fix vagy változó vagy, változtatható.
Kártyapótlás	Elvesztett, megsemmisült kártya pótlása.
Kártyatípusok	Különböző kártyatársaságokhoz tartozó és különböző tulajdonsággal rendelkező kártyák összessége.
Késedelmi kamat	A hitel késedelmes törlesztése esetén a bank által felszámított büntető kamat.

Készpénzkímélő	Szolgáltatás, amely készpénz nélküli fizetésre alkalmas eszközökkel történik, pl. bankkártya, csekk.
Kezelési költség	A banki adminisztrációért felszámított költség.
Kondíció	A termék igénybevételével járó feltételek.
Konvertibilis folyószámla	A devizajogszabályok szerint külföldinek minősülő ügyfelek részére vezetett számla.
Konvertibilis forintkártya	Külföldön és belföldön is használható forintkártya.
Konverzió	Pénz átváltása más devizára, valutára.
Közüzemi átutalás	Víz, gáz, telefon stb. számla összegének folyószámláról történő átutalása.
Látra szóló betét	Olyan betétszámla, ahol a pénz nincs lekötve, és a bank a lekötött betétnél alacsonyabb kamatot fizet.
Lekötött betét	Meghatározott időszakra elhelyezett betét, melyhez nem lehet hozzáférni csak büntető jelleggel (alacsonyabb kamat).
Letétkezelés	Értékpapírok őrzése és egyéb kezelése.
Más használható ATM	Más bank tulajdonában lévő, de adott típusú kártyával pénzfelvételre alkalmas ATM.
Minimum egyenleg	Az a legkisebb összeg, amelynek egy számlán folyamatosan vagy adott időtartam alatt rendelkezésre kell állnia.
Minimum nyitóösszeg	Az a legkisebb összeg, amely szükséges a szolgáltatás igényléséhez, pl.: számlához, bankkártyához.
Névre szóló	A tulajdonos neve megjelenik a terméken és a dokumentumokon.
Nyíltvégű befektetési alap	Olyan határozatlan időre létrejött pénzügyi alap, amely az általa összegyűjtött pénzeket befekteti.
OBA által biztosított	Országos Betétbiztosítási Alap által bankbetétekre vállalt garancia. Névre szóló, 1 millió forint alatti, kamatokkal együtt értendő összegekre vonatkozik.
Óvadék	A szolgáltatás igénybevételéhez a banknál elhelyezett és lekötött összeg.
Önrész	A hitelfelvevő saját pénzforrása.
Pénzforgalmi szolgáltatás	Pénzmozgással járó bankszolgáltatások gyűjtőneve.

Pénztárszolgálat	Készpénz be- és kifizetése.
PIN kód	Titkos azonosító, amit csak az ügyfél (a bank sem!) ismer.
Portfóliókezelés	A banki ügyfél részére összeállított különböző típusú befektetések kezelése.
Privat Banking	Tehetősebb magánszemélyek felé irányuló banktevékenység gyűjtőneve.
Prolongálási jutalék	A hitel futamidejének hosszabbításakor kért jutalék.
Referencia kamat	Irányadó kamat.
Rendelkezésre tartási jutalék	A le nem hívott hitelösszeg után fizetendő jutalék.
Rendszeres átutalási megbízás	Előre meghatározott időpontokban és állandó összegben, egyik bankszámláról a másikra történő fizetés
Számlanyitási díj	Számlanyitásért fizetendő költség.
Számlavezetés	Folyószámla működtetése, kifizetések teljesítésére (terhelés) és befizetések fogadására (jóváírás).
Széfszolgáltatás	Értékek biztonságos őrzése a bank területén lévő széfben.
Személyi hitel	A hitelt bármilyen célra fel lehet használni.
Társkártya	Egy már meglévő kártyaszámlához kapcsolódó kártya.
Telefonbank	Telefonos banki szolgáltatás.
Türelmi idő	A hitel törlesztésekor a tőke visszafizetésére adott haladék (csak kamat fizetendő ez idő alatt).
Változó kamattípus	A lekötés alatt előre jelzett időpontokban változhat a kamat
Valuta	Külföldi fizetőeszköz (bankjegy, érme).
Visa	A Visa nemzetközi kártyatársaság elektronikus vagy papír alapú fizetésre vagy pénzfelvételre alkalmas kártyája.
Visa Electron	A Visa nemzetközi kártyatársaság csak elektronikus fizetésre vagy pénzfelvételre alkalmas kártyája.